

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKİLÂP TARİHİ BİLİM DALI

PROF.DR. NEJAT GÖYÜNÇ BİYOGRAFİSİ

HÜSEYİN TORUN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ.DR. RAMAZAN ÇALIK

KONYA - 2010

Hüseyin TORUN	PROF.DR. NEJAT GÖYÜNÇ BİYOGRAFİSİ	Yüksek Lisans Tezi	2010
------------------	--------------------------------------	--------------------------	------

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Hüseyin TORUN

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürlüğü

Öğrencimin	Adı Soyadı	Hüseyin TORUN	Numarası: 074202051005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih / Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	
	Danışmanı	Doç. Dr. Ramazan Çalık	
Tezin Adı		Prof. Dr. Nejat Göyünç Biyografisi	

ÖZET

Prof. Dr. Nejat Göyünç, Türk Tarihinin, Ortaçağ'dan Yeni ve Yakınçağ'a, Yeni ve Yakınçağ'dan Cumhuriyet Tarihine kadar farklı alanlarda araştırma ve incelemeler yapmış, yakın dönem tarihçiliğimizin önemli isimlerinden biri olmuştur. Yazdığı eserler ve yetiştirdiği öğrencileriyle modern Türk Tarihçiliğinin gelişmesine büyük katkılarda bulunmuş, önemli bir bilim insanı olmuştur. Osmanlı Sosyal İktisat Tarihi, Milli Mücadele Tarihi ve Ermeni Meselesi gibi çalışma alanları, Göyünç'ün üzerinde durduğu başlıca konuları oluşturmaktadır. Bu çalışmada Türk tarihçiliğine önemli hizmetleri bulunan Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün hayatı, eserleri ve kişiliği ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışma sırasında kendisinin kitapları, makaleleri ve diğer çalışmaları ile ailesi ve yakın çevresiyle yapılan mülakatlar temel alınarak bir metin tesis edilmeye çalışılmıştır.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hüseyin TORUN	Numarası: 074202051005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih / Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi	
	Danışmanı	Doç. Dr. Ramazan Çalık	
Tezin İngilizce Adı		Prof.Dr. Nejat Göyünç Biography	

SUMMARY

Prof. Dr. Nejat Göyünç has done studies within Turkish History from the Middle Age to Classical and Modern Ages. He became an important name within the Modern History. His works and his students have contributed to the growth of modern Turkish History. Otoman Socioeconomic History, National Struggle History and the Armenian Problem were the main study areas Göyünç worked with. In this work we we have dealt with the life of Prof. Dr. Nejat Göyünç and his works and his personality. During the work we have used his books, articles and other works; furthermore we have interviewed his family and his relatives.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: BİR İNSAN OLARAK NEJAT GÖYÜNÇ.....	8
A-DOĞUMU VE AİLESİ	8
B-EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI	11
C-EĞİTİM HAYATI.....	15
1- İlkokul Yılları	15
2- Ortaokul ve Lise Dönemi	16
3- Üniversite Eğitimi ve Askerliği	17
C-MESLEKİ HAYATI	19
1- Öğretmenlik Yılları.....	19
2- İlk Yurt Dışı Seyahati.....	20
3- Doktora Eğitimi İçin Almanya'ya Gitmesi.....	21
4- Akademik Hayatı	22
D-HAYATININ SON GÜNLERİ VE VEFATI	33
İKİNCİ BÖLÜM: BİR TARİHÇİ OLARAK NEJAT GÖYÜNÇ	36
A-ESERLERİ	36
1. Kitapları.....	36
2. Makaleler.....	57
3. Ansiklopedi Maddeleri:	76
4. Kitap Tanıtımları.....	77
5.Çevirileri.....	84

6. Makalelerin Konularına Göre Tasnifi	85
B-DANIŞMANLIĞINI YAPTIĞI YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİ	102
C-AKADEMİK KİŞLİĞİ	110
D-TARİHÇİLİK ALANINDA Kİ FİKRİ BOYUTU	118
E- ÖĞRENCİLERİNDEN NEJAT GÖYÜNÇ	123
SONUÇ	133
KAYNAKÇA	135
EKLER	148

ÖNSÖZ

Hocaların hocası olarak nitelendirilen Prof. Dr. Nejat Göyünç'ü tanıtmaya maksadıyla yapılmış bu çalışmamız, tam manası ile olmasa da Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün akademik hayatını, eserlerini ve tarih felsefesini yeni nesillere tanıtılabilmek amacıyla kaleme alınmıştır.

Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili yapılan çalışma sayısı kısıtlıdır. Bu da çalışmamız açısından işimizi biraz daha zorlaştırmıştır. Çalışmamıza başlarken ilk olarak Prof. Dr. Nejat Göyünç ve ailesi ile ilgili nüfus müdürlüğünden resmi kayıtları topladık. Sonra Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nden hocanın hangi tarihte memuriyete başladığı, hangi tarihte nerelerde görev yaptığı gibi bilgileri içeren resmi arşiv kayıtlarını elde ettik. Bu aşamadan sonra Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili en önemli kaynaklarımızdan birini teşkil eden ailesiyle görüşme olanağı bulduk. Özellikle eşi Servet Ayten Göyünç hanımla yaptığım mülakat çalışmamız için çok faydalı oldu.

Servet Ayten Hanım ilerlemiş yaşına rağmen tüm gününü bana ayırarak, beni Üsküdar Hacı Hesnâ Yokuşundaki evinde ağırladı. Evin boğaz manzaralı balkonunda yaptığımız uzun mülakatın ardından Servet Ayten Hanım, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün kitaplığını bana açtı. Burada hocanın okuduğu kitapları, takip ettiği yayınları görme ve inceleme imkânı buldum.

Ayrıca Servet Ayten Hanım eşi Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili hatıra olarak sakladığı birçok önemli belgeyi hiç düşünmeden bana verdi. Burada kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır.

Daha sonra Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün oğlu Armağan Ekrem Bey'le bir görüşme yapma imkânı buldum. Armağan Ekrem Bey'de aynen annesi Servet Ayten Hanım gibi büyük bir içtenlikle çalışmamız için son derece önemli olabilecek bilgiler verdi. Kendisine de en derin şükranlarımı sunarım.

Resmi kurumlardan aldığımız bilgiler ile ailesiyle kurulan temaslar ve yapılan mülakatlardan sonra Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili bize yardımcı olabilecek bir diğer çalışmada, hocanın öğrencileriyle yapılabilecek mülakatlardı. Bu yönde olarak Prof. Dr. Nejat Göyünç'ü son derece yakından tanıyan ve şu anda Türkiye'nin farklı üniversitelerinde görevli olan bazı akademisyen öğrencileriyle görüşmeler yaptık. Özellikle isimlerini zikretmem gereken Prof. Dr. Ali Birinci, Prof. Dr. Hasan Bahar, Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu, yoğun akademik çalışmaları arasında bana vakitlerini ayırarak Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili önemli bilgiler verdiler. Kendilerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Çalışmamızda kullandığımız kaynaklardan bir diğeri ise Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün eserleri olmuştur. Türk ilim hayatına onlarca akademik çalışma armağan eden Prof. Dr. Nejat Göyünç'ü tanımaya ve fikirlerini anlamaya çalışmanın yolu şüphesiz ilk olarak eserlerini incelemek ve tahlil etmekten geçer. Çünkü hepsi

uzun süreli çalışma ve gayretlerin neticesi olan hocanın eserleri onu anlayabilmek için son derece önemli izler taşımaktadır. Bizde Prof. Dr. Nejat Göyünç'ü anlamak için kitap, makale, ansiklopedi maddesi ve bildiri gibi birçok çalışmayı tetkik ettik.

Prof. Dr. Nejat Göyünç gibi hayatını ilme vakfetmiş ve bu yönde her anını dolu dolu geçmiş bilim adamının hayatını anlatmak, eserleri, kişiliği ve fikri boyutuyla tanıtmak ne derece zor olsa da, ümit ediyoruz ki bu çalışma Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün bir nebze de olsa kendisinin ve fikirlerinin tanınmasında katkı sağlar. Eğer bu başarılıymışsa çalışma amacına ulaşmış kabul edilebilir ki bu da bizim için en büyük bahtiyarlık sebebi olacaktır.

Son olarak çalışmalarım sırasında benden yardımlarını eksik etmeyen S.Ü. Tarih Bölümü öğretim üyelerine, Bölüm Başkanımız Prof Dr. Hasan Bahar, Yrd. Doç Dr. Mustafa Arıkan, Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu, Arş. Gör. Yunus İnce ve özellikle tez hazırlama sürecimde fikir ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım kıymetli hocam Doç. Dr. Ramazan Çalık'a ayrı ayrı teşekkür ederim. Maddî ve manevî desteğinden dolayı babam Mustafa Torun'a da teşekkürü kalbî bir borç bilirim.

Hüseyin Torun

2010-KONYA

Kısaltmalar

A.Ü	Ankara Üniversitesi
c.	Cilt
çev.	Çeviren
EI	Encyclopedie of Islam
Ed. By	Edited by
Fak.	Fakültesi
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
İA	İslam Ansiklopedisi
H.A.	Hacettepe Üniversitesi
M.E.B.	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan sayfaya

S.Ü.	Selçuk Üniversitesi
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	Türk Tarih Kurumu
Ünv.	Üniversitesi

GİRİŞ

Bazı insanlar vardır ki tarihe malzeme olurlar. Bunlar genele hiçbir etkisi olmayan ancak genelin oluşması için gerekli bulunan küçük parçaları oluşturan insanlardır. Yine bazı insanlar vardır ki bunlarda tarihi oluştururlar. Yani tarihi tarih yapan büyük hadiselerin oluşumu ve gelişiminde bizzat etkili olmuşlardır. Ve bazı insanlarda vardır ki tarihi yazarlar. Prof. Dr. Nejat Göyünç’de tarihi yazan insanlardan olmuştur. ‘*Bu dünyaya yeniden gelsem yine tarihçi olurum*’ sözünde ne derece samimi olduğunu bıraktığı eserleriyle kanıtlamıştır. Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi gibi farklı alanlarda birçok yayın yapmış, Türk tarihçiliğine onlarca eser armağan etmiştir. Prof. Dr. Nejat Göyünç, bu yönüyle sıradan insanlar statüsünden çıkmış, biyografi çalışmasına konu teşkil edebilecek bir şahsiyet haline gelmiştir.

Türk ilim âleminde *hocaların hocası* namıyla anılan Prof. Dr. Nejat Göyünç sadece bir eğitimci olmamış; bir araştırmacı ve bir tarih filozofu da olmuştur. Tarihçileri *hoca olan tarihçiler, tarihi yazan tarihçiler ve tarih üzerine düşüp yeni ekoller geliştiren tarihçiler* olarak üçe ayırdığımızı düşünürsek, Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün üç ana sınıfta da yer aldığı karşımıza çıkacaktır. Prof. Dr. Nejat Göyünç önce *hoca olan bir tarihçi* olmuştur: Kendisine öğretilenleri ve kendi öğrendiklerini genç nesillere aktarmıştır. Prof. Dr. Nejat Göyünç *tarihi yazan tarihçilerden* olmuştur: Geçmiş

olaylar dizisini sadece genç nesillere aktarmakla kalmamış, daha önce yazılmamış olayları da araştırıp yazıya geçirmiş yani tarihi yazan tarihçi olmuştur. Ve Prof. Dr. Nejat Göyünç *tarih üzerine düşünüp yeni ekoller geliştiren bir tarihçi* de olmuştur: Tarihi araştırmalarda eksik gördüğü şeyler üzerinde kafa yormuş, Türk tarihçiliğine yeni bir bakış açısı oturtmaya çalışmıştır.

Prof. Dr. Nejat Göyünç, arşivi en iyi kullanan ve talebelerini de arşive yönlendiren büyük tarihçilerden biridir. *Arşiv ve belge* belkide hocanın hayatında en çok kullandığı kelimelerden ikisi olmuştur. Bunu yetiştirdiği tarihçilerin ifadelerinden anlamak mümkündür. “*Bilgiden çok bilginin kaynağına nasıl ulaşılması gerektiği*” Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün derslerinde en çok üzerine düştüğü öğrencilerini konu ve olaya boğmadan belgeler üzerinde yorum yapmaya sevk etmiştir.¹

Osmanlı Araştırmaları denildiğinde akla ilk gelen isimlerden biri olan Prof. Dr. Nejat Göyünç hayatını mesleğine duyduğu aşkla geçirmiştir. 76 yıllık hayat serüveninin 70 yılını eğitim ve araştırmalar doldurmuştur. Ona göre belgelerle zenginleştirilmemiş bir çalışma akademik bir yapıt olmaktan yoksun roman varî çalışmadır. Tarih gibi geçmişte kalmış olaylar zincirini araştırıp anlatmaya çalışan bir bilim dalı için dönemin aynası olan belgeler olmazsa olmazdır Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün. Derslerden bulduğu

---

¹ Zeki Arıkan, “Prof. Dr. Nejat Göyünç (1925-2001)Tarihçiliğimizin Acı Bir Kaybı”, *Toplumsal Tarih*, S.93, Eylül 2001. ss.42-45.

her boş anını arşivlerde geçirmeye çalışmış, topladığı belgeleri büyük bir heyecan ve merakla okumuştur. Bu hakkında yaptığımız her mülakatta görülmekte, eserlerindeki belge zenginliğinden anlaşılmaktadır.²

Bilimsel dergilerin dışına çıkmayan çalışmaları, şöhretten ve medyadan uzaktır. Bu sebeple de sadece işin erbabları tarafından tanınmış, sevilmiş ve takip edilmiştir. Kütüphane, arşiv ve üniversite üçgeninde devam eden hayatı gayet sade bir biçimde geçmiş, sahip bulunduğu akademik unvanını kendisi için bir ayrıcalık aracı olarak görmemiştir.

Prof. Dr. Nejat Göyünç bir İstanbul beyefendisidir. Karşısındaki kim olursa olsun daima “siz” diye hitap etmiş, kişilerin makamına değil şahsına saygı göstermiştir. Her daim gülen yüzüyle çevresindekilere mutluluk vermiştir. Kızgın olduğu anlarda bile bunu karşı tarafa kırıcı olarak yansıtmamış kalp kırarak değil gönül kazanarak çalışmayı, eğitmeyi, öğretmeyi kendisine prensip haline getirmiştir. İstanbul Üniversitesi’ne Tarih Araştırma Görevlisi olduğu günden vefatına kadar öğrencilerine bir şeyler öğretebilmek adına kendisini seferber etmiştir.

Prof. Dr. Ali Birinci, Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak, Prof. Dr. Adnan Şişman, Prof. Dr. Faruk Kocacık, Prof. Dr. İhsan Güneş, Prof. Dr. Hasan Bahar, Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın, Prof. Dr. Mehmet

---

² Mehmet İpçioğlu, “Nejat Göyünç ve Konya Şerriyye Sicilleri”, *Yeni İpekyolu*, S.242, Nisan 2008, s.42-43.

İpşirli, Prof. Dr. Mehmet Saray, Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, Prof. Dr. Zeki Arıkan gibi Türk ilim hayatında önemli yere sahip birçok önemli akademisyeni yetiştiren Prof. Dr. Nejat Göyünç bütün eğitim hayatında kendi prensipleri çerçevesinde hareket etmiş, eğilip bükülmeden doğru bildiklerini her ortamda söylemiş ve yaşamıştır.

Kendisi hayatı boyunca ciddi çalışmış ve ciddi çalışan talebelerinin de elinden tutmuş bir insan olmuştur. Hocalık mesuliyeti ve hassasiyeti çerçevesinde çalışma azmine sahip gördüğü tüm öğrencilerini sonuna kadar desteklemiştir. Ama kabiliyet görmediğı kişilerin akademik taleplerini de kibar bir üslupla geri çevirme gibi bir prensibi de asla ihmal etmemiştir. Onun kafasında ki eğitim sistemine göre hazır bilgileri ezberleyip öğrenen tarihçi yetiştirmek son derece yanlış bir yaklaşımdır. Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün eğitim sistemini anlamak için Prof. Dr. Mehmet İpşirli'yle geçen şu hatırası yeterli olacaktır.

Nejat Göyünç'ün Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu'yla yaptığı mülakatta naklettiğine göre bir gün Prof. Dr. Mehmet İpşirli kendisine sormuş: *‘‘Hocam sizin için tuttuğunu tam tutuyor. Tutmadığını da hiç tutmuyor, diyorlar. Ne dersiniz!’’* Prof. Dr. Nejat Göyünç'te cevap olarak *‘‘tutmadıklarımın tutar tarafı var mı!’’* demiş ve ardından ilave ederek: *‘‘insanlara kaldıramayacakları yükü tahmil etmek, dostluk değil düşmanlıktır. İnsanları eğitirken temayüllerini tespit etmek ve kabiliyetleri doğrultusunda*

yönlendirmek lazımdır.'³ Bu cümlelerden de anlaşılacağı üzere Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün temel prensibi, eğitimin kişilerin kabiliyetlerine ve azimlerine göre yapılması gerektiğidir.

Kısaca bahsedildiği ve çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde görüleceği üzere Prof. Dr. Nejat Göyünç mesleğini aşkı bilmış, tüm hayatını tarihe ve vefa borcu olduğunu her ortamda söylediği kendisini okutup yetiştiren Türk Devletine hizmet edecek yeni araştırmacı ve bilim adamları yetiştirmeye vakfetmiştir.

Bir hayatı yazıya geçirmek zordur. Çünkü her ne şekil ve statüde olursa olsun karşımızda koca bir hayat ve o hayatı kuran bir beyin, bir kişilik vardır. Kaldı ki, Prof. Dr. Nejat Göyünç gibi bir şahsiyeti anlatmak; hayatı, eserleri, kişiliği ve fikirleriyle ortaya koymaya çalışmak pek de kolay olmayan bir iş olacaktır.

Bu zorluğu elimizden geldiğince aşmaya çalıştık. Öncelikle Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün eserlerini gözden geçirdik, tarih felsefesini anlamaya, satır aralarında gizli kalmış hocanın anlatmak ve duyurmak istediği noktaları görmeye gayret ettik. Ardından hayatı hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olabilecek bilgi ve belgeleri toplamaya; yine kendisiyle ilgili yazılmış makale, köşe yazısı, tanıtım yazısı gibi tüm metinleri elde etmeye çalıştık. Fakat yukarıda da değinildiği gibi tarih alanına bu kadar emeği geçmiş hoca

---

³ Ali Galip Baltaoğlu, "Örnek Bir Hoca Örnek Bir Şahsiyet: Prof. Dr. H. Nejat Göyünç (Hayatı ve Bibliyografyası)", *ATA Dergisi*, Sayı VII., Konya 1997, s.15.

hakkında çok az sayıda inceleme ve araştırma olduğunu hayretle gördük.

Bilindiği üzere Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün vefatının üzerinden dokuz yıl geçmiş bulunmakta. Bu dokuz yıl zarfında veya daha öncesinde Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili yapılan çalışma sayısı kısıtlı düzeyde olmuştur. Hocayla ilgili olarak makale düzeyinde yapılan çalışma sayısı üçtür.

Bu çalışmalardan ilki kendisi hayattayken en çok sevdiği öğrencilerinden biri olan, Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu tarafından hazırlanan “*Örnek Bir Hoca Örnek Bir Şahsiyet: Prof. Dr. Nejat Göyünç*” isimli makaledir. Bu çalışma, Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu'nun Nejat Hocayı en yakından tanıyanlardan biri olması dolayısıyla çalışmamız açısından son derece faydalı olmuştur.

Yine hocayla ilgili yapılan çalışmalardan bir diğeri ise Doç. Dr. Mehmet İpçioğlu tarafından yazılan “*Nejat Göyünç ve Konya Şeriyeye Sicilleri*” isimli makale olmuştur. Kısa bir çalışma olsa da Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün ilmî şahsiyeti açısından fikir vermesi yönüyle bize katkı sağlamıştır.

Üçüncü çalışma ise Doç. Dr. İsmail Güleç tarafından kale alınan “*Prof. Dr. Nejat Göyünç Bibliyografyası*” isimli makaledir. Bu makalede Nejat Göyünç hocanın eserleri hakkında fikir vermesi ile çalışmamızı kolaylaştırmıştır.

Elde edebildiğimiz tüm eser ve belgelerle ortaya çıkarmaya gayret ettiğimiz bu çalışmamızla ümit ediyoruz ki Prof. Dr. Nejat Göyünç gibi bir ilim abidesinin daha iyi anlaşılmasına kısmen de olsa bir katkı sağlarız.

BİRİNCİ BÖLÜM: BİR İNSAN OLARAK NEJAT GÖYÜNÇ

A-DOĞUMU VE AİLESİ

Hayatının büyük bir bölümü Erzurum, Kars, Mardin, Ankara, Malatya, Konya gibi Türkiye'nin çeşitli kentleri ve Avrupa, Amerika gibi yabancı ülkelerde geçen Prof. Dr. Nejat Göyünç İstanbul doğumludur ve çocukluğu da bu kentte geçmiştir.

Tam adı Hasan Nejat Göyünç'tür. Ancak aile çevresi ve bilim dünyasında Nejat Göyünç olarak tanınmış, Hasan ismi hiç kullanılmamıştır. 18 Kasım 1925'te İstanbul Beşiktaş'ta Serencebey Yokuşu'ndaki bir evde dünyaya gelmiştir. Annesi Cemile Hanım, Babası Numan Rıza Bey'dir. Ancak doğum tarihi nüfus kaydına 4 Aralık 1925 olarak geçmiştir. Bunun sebebi ise Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün doğduğu sırada babası Numan Rıza Bey'in Avanos'ta bulunan annesini ziyarete gitmiş olmasıdır.⁴

Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün annesi Cemile Hanım da oğlu gibi İstanbul doğumludur. İstanbul'da doğmuş ve büyümüş bir İstanbul Hanımefendisidir. Cemile Hanım'ın anne ve babası aslen, bugün Erzurum'a bağlı bulunan İspir'in Yukarı Özbağ (Kân)

---

⁴ Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün eşi Servet Ayten Göyünç'le 10-08-2009 tarihinde yapılan mülakat.

köyündendir. Aile daha sonra İstanbul'a yerleşince Cemile Hanım'da İstanbul'da dünyaya gelmiştir.⁵

Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün babası Numan Rıza ise aslen Erzurum kökenlidir. Ancak dedeleri daha sonra Nevşehir taraflarına yerleşmişlerdir. Numan Rıza Bey'in doğum yeri Nevşehir'in Avanos ilçesidir. Ancak çocukluğu İstanbul'da geçmiş, hayatını İstanbul'da tamamlamıştır. Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün eşi Servet Ayten Göyünç Hanımla yaptığımız mülakatta öğrendiğimiz ve yine Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu'nun 22.09.1995 tarihinde Prof. Dr. Nejat Göyünç'le yaptığı mülakata göre; baba tarafından dedesi Hasan Efendi ilmîye sınıfından olup bir medrese müderrisiydi.⁶

Amcası Kaptan olan Numan Rıza Bey, çocukluğunda Avanos'tan alınarak İstanbul'a getirilmiş, amcası Rıza Bey tarafından Kasımpaşa'da bir Çırak Mektebine yazdırılmıştır. Ancak Numan Rıza Bey'in İstanbul'a gelmesinden bir süre sonra amcası Rıza Bey 1908'de meşrutiyet ilan edildiği sırada Beyrut'tayken, gemisi havaya uçurulmuş ve acı bir şekilde orada vefat etmiştir. Öyle ki naaşı kol düğmelerinden tanınmıştır. Bu olay Numan Rıza Bey'in hayatında olumsuz bir etki yapmış, İstanbul'da kendisine kol kanat geren amcasından mahrum kalmıştır. Amcası Rıza Bey'in vefatından sonra Avanos'a dönmeyip Çıraklık Mektebine devam eden Numan

---

⁵ Aynı Mülakat.

⁶ Baltaoğlu, *a.g.m.* s.2.

Rıza Bey, bir süre sonra eğitimini tamamlamış ve çarkçıbaşı olarak çalışmaya başlamıştır.⁷

Cemile Hanım ve Numan Rıza Bey 1922 tarihinde evlenmişlerdir. Numan Rıza Bey o sıralarda iki bacalı Reşit Paşa Vapurunda çarkçıbaşılık yapmaktadır. Ancak bir süre sonra uzun seferler yeni evli çifte zor gelmeye başlamış; bu sebeple Numan Rıza Bey bu görevinden ayrılarak, Heybeliada Senatoryumu'nda Röntgen Dairesi'ne makinist olarak girmiştir.⁸

Numan Rıza Bey'in Cemile Hanımla olan evliliği 1927 Mayıs ortalarında geçirdiği bir kazayla son bulmuştur. Numan Rıza Bey çalıştığı Heybeliada Senatoryumu'nda bir kaza geçirmiş, çıkan bir yangında vücudunun büyük bir bölümü yanmıştır. Dört gün hastahane yatan Numan Rıza Bey, kurtarılamamış hayata gözlerini yummuştur. Bu talihsiz kaza sonucunda daha tanıyamadığı babasını kaybeden Nejat Göyünç, hayata bir yetim olarak devam etmek zorunda kalmıştır.

Numan Rıza Bey ve Cemile Hanım evliliklerinden iki çocuk dünyaya getirmişlerdir. İlk çocukları olan Celile Hanım 1923 doğumlu olup, emekli ilkokul öğretmenidir. Bir kızı bir oğlu vardır. Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün annesi Cemile Hanım babası Numan Rıza Efendinin erken vefatından sonra bir evlilik daha yapmış bu evlilikten de Gündoğan Gökçin isimli bir erkek çocuğu dünyaya

---

⁷ *A.g.m. s.2.*

⁸ *A.g.m. s.2.*

gelmiştir. 1937 doğumlu olan Gündoğan Gökçin İstanbul Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulunda eğitim görmüş, İstanbul'da Basın İlan Kurumu'nda muhasebe müdürü olarak çalışmıştır. İki kızı vardır.⁹

B-EVLİLİĞİ VE ÇOCUKLARI

Evlilik her insanın hayatının en önemli olaylarından biridir. Ancak Prof. Dr. Nejat Göyünç için çok daha önemli olmuş; muhterem eşi Servet Ayten Hanımefendi Nejat Göyünç'ü, *Prof. Dr. Nejat Göyünç* yapmıştır. Evlendikleri tarih 16 Ağustos 1954'tür. Ayten Hanımın kız kardeşi Melahat Hanımla Nejat Göyünç'ün kız kardeşi Celile Hanım Çapa Öğretmen Okulundan sınıf arkadaşlarıdır. Nejat Bey'le Ayten Hanım tanışıp evlenmesine bu kişiler aracı olmuştur.¹⁰

Servet Ayten Hanım, “*Her başarılı erkeğin ardında bir kadın vardır*” sözünün ne derece isabetli olduğunu bu tarihten Prof. Dr. Nejat Göyünç vefat ettiği güne kadar yaptığı her şeyle kanıtlamıştır. Nejat Göyünç'ü, Prof. Dr. Nejat Göyünç yapan eşi Servet Ayten Hanım olmuştur ki; Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün şu ifadeleri sözümüzü haklı çıkartacak niteliktedir: “ *kendisi*

---

⁹ Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün oğlu Armağan Ekrem Göyünç'le 19 Mayıs 2010 tarihinde yapılan mülakat.

¹⁰ *Aynı Mülakat.*

*mükemmel bir ev kadınıdır. Elinden dikiş, nakış, yemek, temizlik gibi bütün ev işleri geldiği gibi; evdeki tamiratları, hatta dam aktarmasını, boya ve badana işlerini de kendisi yapar. Ben de bütün vaktimi çalışmaya hasredebilirim.....*¹¹

Ayten Göyünç'te Nejat Göyünç gibi İstanbul'da doğmuştur. Doğum tarihi 10-03-1928'dir. Babası Mehmet Salih Ekler Bey, annesi Hatice Hanımdır.¹² Annesi Hatice Hanım Aslen Üsküp Kalkanderelidir. Hatice Hanım 6 yaşlarındayken ailesi İstanbul'a göç ederek Tophane'ye yerleşmişlerdir. Babası Mehmet Salih Beyler ise aslen Bulgaristan Hasköylüdür, dedeleri Mehmet Salih Bey doğmadan İstanbul Beşiktaş'a yerleşmişlerdir. Annesi Hatice Hanım İlkokul öğretmenliği, babası Salih Ekler Bey ise İstasyon Şefliği yapmıştır¹³

Nejat Göyünç'ün özetle '*...bana Allah'ın bir lütfudur*' diye anlattığı Ayten Hanımda bu sözleri gerçekten hak etmiş bir bayan olmuştur. Şu örnek Servet Ayten Hanımın anlayışı ve eşinin işine duyduğu saygıyı gösterecek boyuttadır. Ayten Hanımla yaptığımız mülakatta naklettiğine göre: '*1954 Ağustos'unda Ayten Hanımla evlenen Nejat Göyünç, İstanbul'da yapılan nikahın ardından çiçeği burnunda gelinle görev yeri olan Mardin'e dönmüş, aradan daha 15 gün geçmeden kendisine M.E.B. tarafından Amerika'da incelemeler*

---

¹¹ A.g.m. s.5.

¹² Belge 2.

¹³ Ayten Göyünç'le yapılan mülakat.

yapmak üzere bir yıllık bir görev tevdi edilmiş ve gidip gitmeyeceği sorulmuş. Bu dış görevi kendi geleceği için çok önemli gören Nejat Göyünç gitmek istemiş. Çiçeği burnunda gelin Ayten Hanım ise normal insanların vermesi gereken tepkiyi bile göstermeyerek, daha evliliklerin üzerinden bir ay bile geçmiş olmamasına rağmen gitme dememiş, Mardin'den tekrar İstanbul'a dönmüş.'¹⁴

Prof. Dr. Nejat Göyünç hayatı boyunca kendisine desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen Ayten Hanım'a karşı sonsuz saygı ve sevgi beslemiştir. Atatürk ve Milli Mücadele adlı eserini eşi Ayten Hanıma ithaf ederek bu durumu ebedileştirmiş, eserinin başına şu cümleleri yazarak kitabını eşi Ayten Hanım'a armağan etmiştir:

SERVET AYTEN GÖYÜNÇ'e

Otuz yılı aşkın sabır ve fedakârlık,

Ödülü olur mu, bilmem, bu karşılık...¹⁵

Prof. Dr. Nejat Göyünç Ayten Hanımla evliliğinden iki çocuğu olmuştur. İlk çocukları Armağan Ekrem Göyünç'tür. 30-07-1955 doğumludur. İkinci çocukları ise Ayşe Nihal Göyünç (Güres)'tür. 18-10-1956 doğumludur. İlk çocukları Armağan Ekrem Göyünç Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu bitirmiştir.¹⁶

---

¹⁴ Aynı mülakat.

¹⁵ Nejat Göyünç, *Atatürk ve Milli Mücadele*, İstanbul 1984, Genişletilmiş İkinci Baskı, Damla Yayınevi, Konya 1987. s.1.

¹⁶ Aynı mülakat.

İkinci çocukları Nihal Güres(Göyünç) ise Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nde öğrenim görmüş ancak 12 Eylül 1980 öncesi terör olaylarından dolayı okulunu yarıda bırakmıştır. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji Bölümünü kazanmış fakat gelişen terör olaylarından dolayı eğitimini yine yarıda bırakmak durumunda kalmıştır. Nihal Güres Hanım 90 yıllarda çıkan aftan yararlanarak İstanbul Üniversitesinde adı geçen bölümdeki eğitimini tamamlamıştır.

Armağan Ekrem Bey, Ford Otosan'da kalıp atölyesi şefliği ve son olarak imalatçı kalite geliştirme grup başkanlığından 2002 ağustosunda emekli olmuştur. 2002/2005 yılları arasında kendi şirketini kurarak bir çok otomotiv ana sanayi ve yan sanayine kalıp ve fikstür işleri yapmış; 2005 sonunda Ford Otosan tarafından Çin projesinde görevlendirilmiş, 14 ay süresince Çin'de görev yapmıştır. Halen özel sektörde otomotiv sanayine yönelik projelerde teknik müdür olarak çalışmaktadır. Ayşe Nihal Hanım ise 14 yıl THY'de hosteslik yapmış, şu anda ise Resim ve Heykel Sanatıyla uğraşmaktadır. Yurt içi ve yurt dışında Polonya, Yunanistan, İtalya, Almanya gibi ülkelerde kişisel ve karma sergiler açmıştır.¹⁷

1965 Mayısında Emlak Kredi'den aldıkları İmam Hüsnü çıkmazında ki Boğaz manzaralı evde oturan Prof. Dr. Nejat Göyünç, Türkiye'nin farklı illeri ve yurt dışı görevleri dışında, ömrünün son

---

¹⁷ Aynı mülakat.

anına kadar aynı evde ikamet etmiştir. İçi tıka basa kitapla dolu ev, hocanın hatıralarıyla dolu olup, yapılan onlarca akademik çalışmaya şahit olmuş bir yapıdır. Servet Ayten Hanım çocuklarını bu evde büyütmüş, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün çok sevdiği ve misafir etmekten daima mutluluk duyduğu öğrencilerini bu evde ağırlamıştır.

C-EĞİTİM HAYATI

Küçük yaşta yetim kalan Nejat Göyünç'ün eğitim hayatı babasının vefatının da etkisiyle Türkiye'nin değişik illerinde, kimisi yatılı, kimisi örgün eğitim kurumlarında okuyarak gerçekleşmiştir.

1- İlkokul Yılları

1932-1933 eğitim ve öğretim yılında Moda İlkokulu'nda ilköğretimine başlayan Prof. Dr. Nejat Göyünç, ikinci sınıfına geçtiğinde annesiyle birlikte Erzurum'a yerleşmiştir. Burada bulunan dayılarıKongresi'nin toplandığı tarihi bir bina olan Erzurum Gazi İlkokuluna naklolmuş ilköğretim devresinin 2, 3, 4 ve 5.ci sınıflarını bu okulda tamamlamıştır.

2- Ortaokul ve Lise Dönemi

1937 yılında Erzurum Gazi İlkokulundan mezun olan Nejat Göyünç, Erzincan Askerî Ortaokul sınavlarına girmiş ancak; gözden çürüğe çıktığından dolayı bu okula kayıt yaptıramamıştır. Bu olayı hatıralarında sürekli anlatan Nejat Göyünç'ün eşi Ayten Hanım'ın naklettiğine göre; Nejat Göyünç bu hatırasını şu şekilde anlatmıştır: *'asker olmayı çok istiyordum, ancak gözden çürüğe çıktığımdan dolayı olmadı; sonradan iyi ki de olmamış demişim. Çünkü o yıl Erzincan Askerî Ortaokulu'na kayıt yaptıran tüm öğrenciler büyük Erzincan depreminde yıkık altında kalarak hayatını kaybetti. Böylece hem ölümden kurtuldum hem de çok sevdiğim tarihçilik mesleğini yapmam konusunda gözümde ki bozukluk benim yolumu açtı.'*¹⁸

Askerî okul hayali gözlerindeki bozukluk yüzünden gerçekleşmeyen Nejat Göyünç, parasız yatılı imtihanına girmiş ancak sonuçları açıklanmadığından dolayı Erzurum Lisesi orta kısmına kaydını yaptırmıştır. İki ay Erzurum Lisesi orta kısmına devam eden Nejat Göyünç, imtihan sonuçlarının açıklanması ve kazandığının kendisine bildirilmesinden sonra Kars'a gitmiş, Kars'ta parasız yatılı okula devam etmiştir. Burada bir yıl okuyan Nejat Göyünç, 1938/1939 öğretim yılında kaydını İstanbul'da bulunan Haydar Paşa Lisesine aldırıştır. Ortaokul ve Lise tahsili bu okulda

---

¹⁸ Aynı mülakat.

görmüş, 1943’de Haydarpaşa Lisesi’nin Edebiyat şubesinden mezun olmuştur.¹⁹

3- Üniversite Eğitimi ve Askerliği

İlköğretim ve lise tahsilini Türkiye’nin farklı illerinde ki okullarında tamamlayan Nejat Göyünç, üniversite tahsilini tıp üzerine tamamlamak istemiştir. Bunun sebebi ise küçüklüğünde ve ortaöğretim, lise yıllarında çok hastalık çekmesidir. Ancak o dönemin şartlarında bu isteğini gerçekleştirememiş, girdiği imtihanda Ankara Siyasal Bilimler Yüksek Okulunu kazanmıştır. Belkide içindeki doktor olma hayalinin etkisine rağmen Siyasal Bilimlerde mecburen okumak zorunda kalmasından olacaktır ki, bu okulda derslerine istediği gibi eğilememiş, dönem ortalaması 55 tutmuştur. O yıllarda da dönem geçme ortalaması 56’dır, yani Nejat Göyünç bir puanla başarısız sayılmıştır. Bunun üzerine ailesinin haberi olmadan gizlice İstanbul’a gelmiş, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne kaydını yaptırmıştır.

1944 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Lisans Eğitimine başlayan Nejat Göyünç, 1948 yılında aynı bölümden mezun olmuştur. 1948 yılı hocamızın hayatında bir dönüm noktası olmuş, dört yıl öncesinde İstanbul Üniversitesi

---

¹⁹ Baltaoğlu, *a.g.m.* s.4.

Edebiyat Fakültesi sıralarında tanıştığı Tarih Bilimi ile olan aşkı başlamıştır.²⁰

Okuldan mezun olur olmaz, vatani görevini yapmak üzere askere giden Nejat Göyünç, 17-11-1948 yılında Ankara'da yedek subay talimgâhında subay adayı olarak askerî eğitimine başlamış, 30-04-1949 yılında da asteğmen rütbesini almıştır. 6 ay piyade asteğmenlik yapan Nejat Göyünç, 30-10-1949 tarihinde vatani görevini bitirerek terhis olmuştur.²¹

---

²⁰ *A.g.m.* s.5.

²¹ Belge 3.

C-MESLEKİ HAYATI

1- Öğretmenlik Yılları

30 Ekim 1949'tarihinde askerliğini bitirerek İstanbul'a dönen Nejat Göyünç, iki ay bekledikten sonra üniversiteden Hocası olan Prof. Dr. Cavit Baysun aracılığıyla Aralık 1949'dan itibaren, Başbakanlık Arşivinde *telhisçi* olarak çalışmaya başlamıştır. 1949-1951 tarihleri arasında toplam 22 ay bu görevde bulunan Nejat Göyünç, Liseyi parasız yatılı olarak okuduğu için diplomasına işlenen 12 yıllık mecburi hizmet yükümlülüğünden dolayı Milli Eğitim Bakanlığı'ndan görev istemiştir. Memuriyet atamasında 82.ci sırada olmasına rağmen mecburi hizmetinin öncelikli olması sebebiyle 24 Eylül 1951 tarihinde Mardin Lisesine Tarih Öğretmeni olarak tayini çıkmıştır.²²

24-09-1951 ile 05-12-1952 tarihleri arasında stajyer öğretmen olan Nejat Göyünç, 05-12-1952 tarihinde stajyerlik aşamasını geçmiş asil öğretmen olmuştur. Nejat Göyünç aynı lisede, 1952-1953 arası müdür muavini, 1953-1954 arası ise baş muavin olarak görev yapmıştır.²³

Mardin Lisesi'ndeki görevi sırasında bir yıllığına Amerika Birleşik Devletleri'ne giden Nejat Göyünç 1955 Eylül ayında

---

²² Belge 3.

²³ Belge 3.

Türkiye'ye dönmüş,²⁴ Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi'ne tayin olmuştur. 20 Eylül 1955 tarihinde Bahçelievler Deneme Lisesi'ndeki görevine başlamış, 19 Kasım 1957 tarihine kadar adı geçen lisede görev yapmıştır. Bahçelievler Deneme Lisesi Nejat Göyünç'ün Milli Eğitim Bakanlığına bağlı son görevi olmuştur. Almanya'ya doktora yapmak için gitmesi ve ardından Türkiye'ye dönüşüyle artık Üniversite hocası olarak çalışmaya başlamıştır.²⁵

2- İlk Yurt Dışı Seyahati

Daha önce ifade edildiği gibi Nejat Göyünç'e Mardin Lisesi'ndeki görevi sırasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir yıl süreli olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaöğretim kurumlarında incelemeler yapmak üzere bir dış göreve seçildiği belirten bir yazı ulaşmış; kabul edip etmeyeceği sorulmuştur. Görevi kabul eden Nejat Göyünç, Mardin'den Ankara'ya geçerek Türk-Amerikan Derneğinde İngilizce kurslarına devam etmiş 3 aylık bir İngilizce eğitiminin ardından 23 Ocak 1955'te 15 kişilik bir öğretmen grubuyla beraber Amerika Birleşik Devletlerine gitmiştir. Orada Ford Foundation'un desteğiyle araştırma ve incelemeler yapmıştır.

---

²⁴ Armağan beyin doğumu üzerine erken dönüş yapmak durumunda kalmıştır.

²⁵ Belge 3.

Bu seyahat Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün ilk yurt dışı görevi olmuş, Türk eğitim sistemindeki aksaklıkları bir batı ülkesinde yaptığı gözlem ve incelemelerle çok daha iyi görmüştür. Sahip olduğu farklı eğitim sisteminin hocanın kafasında oluşmasında bu Amerika seyahatinin etkileri çoktur.

3- Doktora Eğitimi İçin Almanya'ya Gitmesi

1955 yılındaki Amerika seyahati ardından Bahçelievler Deneme Lisesi'nde Tarih Öğretmenliği görevine getirilen Nejat Göyünç, yaklaşık iki yıl kadar adı geçen Lisede çalışmıştır. Ancak bu iki yıl zarfında sürekli aynı şeyleri anlatmaktan sıkılan Nejat Göyünç, belki de içindeki araştırma şevki ve isteğinden olacaktır ki; 1957 yılında ki M.E.B. tarafından açılan sınava girmiştir.

Bu sınava göre M.E.B. kadrosunda çalışan öğretmenler Doktora yapmak üzere yurt dışına çıkma hakkı elde etmektedirler. Girdiği sınavı kazanan Nejat Göyünç, 1416 sayılı kanun gereği Almanya'ya gitme hakkı kazanmış ve öğretmenlikten istifa ederek Almanya ya gitmiştir.²⁶

---

²⁶ *A.g.m. s. 7.*

4- Akademik Hayatı

Almanya’da doktora yapmak üzere öğretmenlikten istifa eden Nejat Göyünç, önce dört aylık Goethe Kursuna katılmış, burada doktora için gerekli Almanca alt yapısını oluşturmuştur. Kurstan sonra Göttingen’de Prof. Dr. Walther Hinz yönetiminde doktora öğrenimine başlayan Nejat Göyünç 4 yıllık bir çalışmanın ardından ‘*Das Sogenante Gâme’o’l-Hesâb ‘Emâd es-Serâvî. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340*’ isimli doktora tezini vermiş ve 28 Şubat 1962 tarihinde ki sözlü imtihanını da kazanarak Dr. Phil unvanını almıştır.²⁷ Tezinin Türkçe karşılığı İmâd es- Serâvî’nin Câmû’l-Hesâb’ı. Yaklaşık 1340 tarihli bir resmi muhasebe el kitabıdır.

Almanya’da doktorasını tamamladıktan sonra 1962 ortalarında yurda dönen Nejat Göyünç, 31 Ağustos 1962 yılında asistan doktor olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri Kürsüsü’nde Prof. Dr. Tayyip Gökbilgin’nin yanında göreve başlamıştır. 31-08-1962 ile 01-10-1963 tarihleri arasında stajyer asistan olan Nejat Göyünç, 01-10-1963 tarihinde stajyerlik dönemini tamamlayarak asaletini almıştır.²⁸

---

²⁷ Nejat Göyünç, *Das Sogenante Gâme’o’l-Hesâb ‘Emâd es-Serâvî. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman Prof. Dr. Walther Hinz) Göttingen 1962, s. I.

²⁸ Belge 3.

Nejat Göyünç, 01 Aralık 1966'da eylemsiz doçent(kadrosuz, sadece unvanı kullanılıyor) 01 Mayıs 1967 ise eylemli doçent olmuş, 1967'den 1971'e kadar İstanbul Üniversitesi'nde doçent olarak görevini sürdürmüştür. 1971 Aralığında Hacettepe Üniversitesi'nden kendisine davet gelmiş ve bu daveti kabul ederek, 31 Aralık 1971'de İstanbul Üniversitesindeki görevinden istifa etmiştir. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi'nde yaklaşık 6 yıl çalışmış, profesörlüğünü bu üniversitede almıştır. Profesör olduğu tarih 07 Mart 1973'tür.

18 Nisan 1977'de Prof. Dr. Nejat Göyünç, yine davet ve kendi arzusu ile Hacettepe Üniversitesi'ndeki görevinden istifa ederek İstanbul Üniversitesi'ne dönmüştür. (Bu dönemde Dekan Yardımcısı oluyor bir buçuk yıl) Ayrıca hoca, İstanbul'da bulunduğu süre zarfında 1980-1982 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi'nde de part-time ders vermiştir.

Bu arada zikretmeden geçemeyeceğimiz bir konuda Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü görevi dönemidir. Göyünç, Ocak 1979- Ocak 1980 tarihleri arasında bir yıl süreyle Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğü görevi yapmıştır. Nejat Göyünç bu göreve dönemin Devlet Bakanı Lütfi Doğan'ın isteği üzerine getirilmiştir. Ancak batılı ülkelerde görülmeyen bir uygulama ülkemizde görülmeye devam etmiş, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün B.A.G.M. görevi *seçilmişlerin atanmışlara kendi siyasal ideolojileriyle bakma prensibi* neticesinde sonlanmıştır ve Nejat

Göyünç B.A.G.M. görevinden alınmıştır. Bu konu hakkında Göyünç'ün kendi cümlelerini aktarmak olayın vukuatı hakkında açıklayıcı olur kanaatindeyiz: ‘ *Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü'ne Ocak 1979'da o tarihlerde Devlet Bakanı Sayın Lütfi Doğan'ın isteği üzerine, karşılıklı çok samimi görüşmelerden sonra atandım. Edebiyat Fakültesi'nde Dekan Yardımcısı bulunuyordum. Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü görevini hiçbir ücret almadan, üniversitemdeki derslerime devam etmek kaydı ile kabul ettim. Ocak 1980'de ise nazik bir şekilde azlolundum. Sebep: o tarihlerde ki hükümet değişikliğidir. Benim hiçbir siyasî parti ile ilişğim ve yakınlığım olmamakla birlikte, Sayın Ecevit'in Başbakanlığı zamanında tayin olduğum görevden, Sayın Demirel başbakan olunca uzaklaştırıldım.*'²⁹

Nejat Göyünç, bu kısa süreli görevi sırasında kurumda birçok yenilikler yapmaya gayret etmiş, kurum bünyesinde **Osmanlı Araştırmaları** isimli bir dergi yayınlama çalışmıştır. Ancak görevi kısa sürdüğü için dergiyi kurum bünyesinde yayımlama fırsatı bulamamıştır. Yine bu dergiyle ilgili Nejat Göyünç şu ifadeleri kullanmıştır: ‘*O dönemde Arşiv'in yayını olarak Osmanlı Araştırmaları adlı bir dergi çıkarmaya çalışıyordum. Makalelerin iki defa tashihi yapılmıştı. Azlolunca özel olarak çıkartmak durumunda kaldım. Yılda bir çıkan derginin halen 16. sayısı (cildi) baskıdadır. Dünyanın bütün üniversite kütüphanelerinde ve ilim*

---

²⁹ A.g.m. s. 9.

âleminde aranan bir dergidir. O dönemde, tanıdıklardan yabancı para yardımı sağlayarak Bahçekapı Ziraat Bankası Şubesinde bir hesap açtırmış ve 5000 dolara yakın bir döviz karşılığı para biriktirmiştim. Gayem; bu paralarla yayın yapmak, devlete, hiçbir nakdi destek olmadan kendi kendisini finanse edebileceğini göstermekti.'³⁰ Kendi ifadelerinden de anlaşılacağı üzere dergi daha sonra Nejat Göyünç tarafından özel olarak çıkartılmıştır. Belki de kısa süreli Başbakanlık Osmanlı Arşivi görevinin en önemli getirisi uzun süre Nejat Göyünç tarafından çıkartılacak olan Osmanlı Araştırmaları Dergisi olmuştur.

30 Kasım 1982'de yeni çıkan YÖK Kanunu uyarınca Boğaziçi Üniversitesi Rektörü ve Ergün Toğrol'un daveti ve arzusu üzerine; İstanbul Üniversitesi'ndeki görevini bırakarak B.Ü.'ne geçen Prof. Dr. Nejat Göyünç, bu üniversitede Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü'ne Müdür olarak çalışmaya başlamıştır.³¹ Boğaziçi Üniversitesi Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün akademik hayatında zor günlerin başladığı kurum olmuştur. 7 Temmuz 1983'te Enstitüde ki müdürlük, Üniversite Yönetim Kurulu Üyeliği ve Öğretim Görevliliği görevlerine son verilen Prof. Dr. Nejat Göyünç, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne atanmıştır. 8 Ekim 1983'te

---

³⁰ A.g.m. s. 9.

³¹ Belge 3.

ise B.Ü. Rektörünün isteği üzerine, YÖK Kanununun 7 L maddesi³² hükmüne Malatya İnönü Üniversitesine sürülmüştür.³³

Nejat Göyünç Malatya'ya gelişini 11 Haziran 1985 tarihli Görüş Gazetesinde ki yazısında şöyle anlatmaktadır: ‘ *Malatya'ya son gelişim 14 Ekim 1983'te oldu. Aslında gönüllü olarak gelmek, bu Türk-İslam Kalesi'ne hizmet etmek istemiştim. Yine de istek üzerine değil de –denenmek üzere-, yani cezalı olarak gönderilmek kismet oldu. İnsan bir mesleğe ilk girdiğinde denenir. Yüksek öğretimde de adı eskiden –asistanlık- idi, şimdi –araştırma görevlisi- deniliyor. Hâlbuki o tarihte on yılı aşkın bir süredir, Prof. unvanını almıştım. Bazılarınunki gibi, -doktora, doçentlik- kademelerini hiç geçirmeden –kanunla prof.- olanlardan da değildim. Prof. unvanını aldıktan seneler sonra uydurma bir -dr.- unvanı da almış değildim. Yurt dışında en az yirmi kadar kongreye bildiri ile katılmıştım. Artık yurt dışındaki bir çok kongre ve seminerlerde bütün masrafları karşı taraftan, kendisini davet edenler tarafından yüklenenlerdendim. Devlet kesesinden yurt dışı seyahatlere çıkıp, dönüşte katılanlar*

---

³² YÖK'ün görevlerini düzenleyen 7. Maddenin L fırcası aynen şu şekildedir: Kanunu'nda öngörülen görevleri yerine getirmekte yetersizliği görülenler ile bu kanunda belirlenen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunanların rektörün önerisi üzerine veya doğrudan, normal usulüne göre, yükseköğretim kurumları ile ilişkilerini kesmek veya denenmek üzere başka bir yükseköğretim kurumuna atamak.

³³ A.g.m. s.8.

listesinde ki ismini gösterip utanmadan böbürlenenden de değildim...’’³⁴

Malatya İnönü Üniversitesinde de Prof. Dr. Nejat Göyünç açısından durumlar iyi olmamış, 1983-84 öğretim yılında kendisine hiç ders verilmemiştir. Kaldı ki, İnönü Üniversitesi’nde o yıllarda öğretim üyesi yoktur. Bir profesör sırf kişisel sebeplerden dolayı akademik hayattan tecrit edilmeye çalışılmış; kendisinin verebileceği dersler öğretim görevlilerine verdirilmiştir. İlk öğretim yılını bu şekilde tamamlayan Nejat Göyünç’e 1984-85 öğretim yılında ise aynı tecrit uygulaması devam etmiş, kendisine daha çok okutmanların verdiği bir ders olan sadece Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi verdirilmiştir.

Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün makamlara değil kişiliklere gösterdiği saygı ve haksızlığa itiraz eden kişiliği, bulunduğu ortamda kendisine bazı insanların cephe almasına yol açmıştır. Öyle ki dışlanmış, görevi ve akademik kişiliğinden soğutmak için kendisine ağır iftiralar dahi atılmıştır. Bu ortamda Malatya İnönü Üniversitesi Rektörü Safa Ergün ile de arası bozulmuş, bir dönem derslerden men edilmiştir. Malatya, Prof. Dr. Nejat Göyünç için hayatının en zor günlerini yaşadığı bir yer haline gelmiştir. Öğrencisi Yrd. Dr. Ali Galip Baltaoğlu’yla yaptığımız mülakattan dinlediğimize göre, Rektör Prof. Dr. Safa Ergün Prof. Dr. Nejat Göyünç’e karşı şiddetli

---

³⁴ Nejat Göyünç, *Malatya’dan Görüş*, Acar Matbaacılık, İstanbul 1985, s.142, 143.

derecede tavır almış, kendisini üniversiteden soğutmak kopartmak için elinden geleni yapmıştır.³⁵

Malatya'da uğradığı iğrenç iftiralar ve kendisine yöneltilen baskılar Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün içinde ki haksızlığa karşı mücadele azmini bastıramamış, onu daha da dik başlı yapmıştır. Kurgusunu kendisinin yaptığı 10 Nisan 1985 tarihinde Görüş Gazetesinde yayınlanan yazısı, bu konuda ilgi çekici olduğu kadar, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün kişiliği ve kendisine haksızlık yaptığını düşündüğü kişilere olan tavrını gösterme şekli açısından önemlidir:

'Adamın birisi bir gün müderris(bugün Profesör deniliyor) olur, fakat icâzeti sonradan alır. İcâzet bugün doktora karşılığıdır. Bir süre sonra da bir medreseye reisü'l-müderris'in olarak atanır. Bu deyimini bugünü karşılığı da medresede müdür demektir. Kendisini birden böyle yüksek bir makamda gördüğü için, ne olduğunu ve ne yapacağını şaşırır. Keyfi hareketlere başlar. Derslerine iki saat sonra girmekte sakınca görmez; sınıfta kimseyi bulamayınca da imâret (aşocağı, yemekhane)'den talebeyi çömezleri ile toplatır; zavallıların lokmalarını ya boğazlarına dizdirir, ya yarım bıraktırır. Vaktiyle Fıkıh(hukuk) okumuştur, fakat herhalde unutmuştur. Çünkü her yaptığı, öğrenmiş olması gerekenin aksine, keyfi ve haksızdır. İctimâiyat (Sosyoloji) ve İktisat talebelerine dersi vardır. Bunları bir sınıfa toplar, ortak ders verir, fakat iki ayrı ders yapıyormuş gibi

---

³⁵ Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu ile yapılan 14 07 2009 tarihindeki mülakat.

görünür, çifte ücret alır. Onun bu üçkâğıtçılığını ne yüzüne vuran olur, ne de kendisine söyleyebilen. Mübarek kendi de utanmayacak kadar pişkindir. Etrafına her dediğine evet diyenleri toplar, bazılarını da korkutup susturur.

Lakin elin oğlunun dili, kalemi durur mu? Söylerler, yazarlar, çizerler, şikâyet ederler. Bunları sağır sultan duyar fakat şeyhülislam bir türlü duymaz veya duyup aldırılmaz. Bununla beraber, dünyada fakirin âh'ı hiç kalır mı? Bir gün işler tersine döner. Yapılanlar birikir birikir, sonunda birden patlak verir. Bütün yolsuzlukları foyaları meydana çıkar. Artık tutar tarafı da kalmamıştır. Geldiği yere dönmek emrini alır Bu defa eski dostlar, yordakçılar etrafından kopmuşlar, yüz vermez olmuşlardır. Düşenin dostu olur mu? Bizim zavallı reisü'l-müderresin geldiği şehrin yolunu göz yaşları arasında tutar, yol boyunca da ağzından hep şu mısralar dökülür durur:

Muradım keyf edip sürmekti safâ

Dünya ya gelmedim çekmeye cefâ

Dalkavuk olanda yoğimiş vefâ

Kanmadı kimseler, sökmedi caka...

Allah bazı kullarından geçmişten ibret alma aklını ve yeteneğini bile esirgemiştir; nedendir, bilinmez.³⁶

---

³⁶ “Diziden İzlenimler”, *Görüş Gazetesi*, 10 Nisan 1985.

Prof. Dr. Nejat Göyünç bu yazıda kendisine büyük haksızlık yaptığını düşündüğü Malatya İnönü Üniversite'si Rektörü Prof. Dr. Safa Ergün'e kinayeli bir üslupla gönderme yapmıştır. Ancak örnek verdiğimiz bu yazı Nejat Göyünç için durumu daha da gergin hale getirmiş yazıyı gazetede okuyan Rektör Safa Ergün'ün Prof. Dr. Nejat Göyünç'e karşı çok daha fazla cephe almasına yol açmıştır. Öyle ki ipler bu yazıyla da kopmuş denilebilir, yazının gazetede yayınlanmasından kısa bir süre sonra Prof. Dr. Nejat Göyünç beklide hayatının en üzücü anının yaşayacak buda yetmezmiş gibi haklı olduğu bir yerde haksız konumuna düşecektir. Yine Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün kendisine en yakın öğrencilerinden olan Ali Galip Baltaoğlu'yla yaptığımız mülakattan dinlendiğimize göre: Rektör Sefa Ergün, Nejat Göyünç'ü kendi makamına çağırtmış işi üzerine yürüyerek kendisine tokat atmaya kadar götürmüştür. Bir akademisyene kesinlikle yakışmayacak bu olayda bile Nejat Göyünç suçlu gösterilmek istenmiş, Sefa Ergün tarafından kendisinin Rektöre saldırdığı şeklinde dava açılmıştır. Ancak olayın yaşandığı sırada Rektör Sefa Ergün'ün odasında bulunan odacının mahkemeye verdiği ifadesi Nejat Göyünç'ü haklıyken haksız duruma getirmekten kurtarmıştır. Odacı Nejat Göyünç'ün Rektöre saldırmadığı aksine Rektör Sefa Ergün'ün Nejat Göyünç'ün üzerine giderek tokat atma hareketine giriştiği yönünde şahitlik yapmıştır.³⁷

---

³⁷ Baltaoğlu, aynı mülakat.

Sonuçta Prof. Dr. Nejat Göyünç suçlu bulunmuş olmamış ise de yine sürgün yemiş, Boğaziçi Üniversitesi'nden sonra Malatya İnönü Üniversitesi'nde hayatının ikinci 7 L'sini yaşamıştır. 11 Haziran 1985 tarihinde İnönü Üniversitesi'ndeki görevine son verilen Prof. Dr. Nejat Göyünç, Selçuk Üniversitesi'ne sürgün gönderilmiştir. Öyle ki kendisine yolluk yevmiye dahi verilmeden üniversiteden ayrılması istenmiştir

25 Haziran 1985 tarihinde Selçuk Üniversitesi'nde göreve başlayan Prof. Dr. Nejat Göyünç, Konya'da akademik hayatının en verimli günlerini yaşamıştır. Selçuk Üniversitesi, Nejat Göyünç için kendisinin ifadesiyle '*hayalindeki rektörü, idareciyi buldum dediği*' yer olmuştur. Nejat Göyünç bu Üniversitede daha önceki çalıştığı kurumların aksine hiçbir sorun yaşamamış, gayet rahat ve huzurlu bir şekilde sekiz yıl hizmet vermiştir. Gerçekten de S.Ü.'nün o dönemde ki Rektörü Prof. Dr. Halil Cin sahip olduğu idare anlayışıyla sorun çıkararak değil sorun kapatan bir idareci olmuş, Nejat Göyünç'ü akademik kariyerinin gerektirmiş olduğu görevlere atamaktan çekinmemiştir. Daha önceki dönemlerin aksine Konya'ya geldiğinde asla dışlanmayan, gerekli ilgi ve alakayı gören Prof. Dr. Nejat Göyünç, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı olmuştur. 1986-1987 eğitim ve öğretim yılında Almanya'ya gitmiş, Erlangen, Münih ve Bamberg, üniversitelerinde misafir öğretim elemanı olarak çalışmıştır. 1987'de Konya'ya döndükten sonra, S.Ü.

Tarih Bölümü'nde ilk defa doktora ve master programlarını açarak lisansüstü eğitim faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

Konya Şer'iyeye Sicilleri üzerine yoğunlaşan Nejat Göyünç, Konya ve Mevlevilik üzerine çalışmalar yapmıştır.³⁸ S.Ü.'de göreve başladığı günden itibaren öğrencilerini de kendisi gibi Sicillerle tanıştırmış, çoğu zaman okul dışındaki boş vakitlerini öğrencileriyle birlikte Mevlana Müzesi Arşivi'ne giderek geçirmiştir. Bugün S.Ü.'de Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi gibi fakültelerde görevli veya Selçuk Üniversitesi dışında birçok tarihçinin altyapısı, hoca tarafından hazırlanmıştır. Bugün S.Ü. Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültelerinde görevli Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ, Doç. Dr. Ramazan Çalık, Doç. Dr. Alâeddin Aköz, Doç. Dr. İzzet Sak, Doç. Dr. Mehmet İpçioğlu, Yrd. Doç. Dr. Dursun Gök, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Arıkan, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yılmaz gibi isimler Prof. Dr. Nejat Göyünç tarafından doktorası yaptırılan isimler olmuşlardır. Şu söyleyebiliriz ki, kendisinin Konya'da bulunduğu devreye Nejat Göyünç devresi demek mübalağa olmaz.

Konya'da bulunduğu süre içerisinde birçok akademik organizasyonun hazırlanması ve idare edilmesinde bizzat etkili olan Nejat Göyünç'e S.Ü. yönetimi tarafından da daima destek verilmiş,

---

³⁸ “Mevlana Müzesi Arşivi”, *S. Ü. II. Milli Mevlana Kongresi*, Konya 1987, ss. 101-109.; “Mevlevilik ve Sosyal Hayat”, *S. Ü. II. Milletlerarası Mevlana Kongresi*, Konya 1991, ss. 95-102.; “Osmanlı Devleti'nde Mevleviler”, *Belleten*, LV/213, Ağustos 1991, ss. 351-358.; “Sivas Mevlevihanesi”, *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara 1992, ss. 83-92.

kendisini teşvik etmek için her türlü kolaylık sağlanmıştır. Prof. Dr. Halil Cin'in ardından S.Ü. rektörü olan Prof. Dr. Abdurrahman Kutlu'da yine selefi Halil Cin gibi Nejat Göyünç'ü üniversitesinde tutmak konusunda çaba göstermiştir. Nejat Göyünç 1991 senesinde planladığı çalışmalarına daha fazla vakit ayırabilmek amacıyla emekli olmak istemiş ancak bu teşebbüs eski Rektör Halil Cin'in özel ricası ve arzusu üzerine akil kalmıştır.³⁹

İlk emekli olma teşebbüsünden sonra bir yıl daha S.Ü.'de ki hizmetlerine devam eden Prof. Dr. Nejat Göyünç, 14 Aralık 1993 tarihinde S.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyeliği görevinden emekli olmuştur. Ancak yine Halil Cin Bey'in ricalarını kıramamış Temmuz 1993'e kadar S.Ü.'de lisansüstü derslerini vermeye devam etmiştir.⁴⁰

D-HAYATININ SON GÜNLERİ VE VEFATI

Selçuk Üniversitesi'ndeki görevinden yaş haddinden dolayı emekli olan Prof. Dr. Nejat Göyünç, emekli olduktan sonrada boş durmamış, akademik çalışmalarına devam etmiştir. 1993-1994 eğitim ve öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde derslere girmiştir. 1993 tarihinden sonra Fen-Edebiyat Fakültesi'nde de ders vermeye başlamış, burada 1996 tarihine kadar

---

³⁹ *A.g.m.* s. 10, 11.

⁴⁰ *A.g.m.* s. 11.

lisans derslerine vermeye devam etmiştir. Yine Göyünç, 1993 senesinden itibaren İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Arşiv Bölümü'nde lisans ve lisansüstü derslerine de gitmiştir.

1996-2001 tarihleri Nejat Göyünç'ün lisansüstü derslerine girdiği dönem olmuştur. Bu tarihler arasında Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde ve 2000 yılı başından vefatına kadar da Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde Strateji Anabilim Dalı'nda lisansüstü derslerini vermeye devam etmiştir.

Prof. Dr. Nejat Göyünç 1996 sonrasında sadece lisansüstü eğitimi vermekle yetinmemiştir. Bu tarihlerde güncel olmakla beraber milli bir meselemiz olan Ermeni Sorunu'yla ilgilenmiş, bu konu hakkında araştırma faaliyetlerinde bulunmuştur. 2000 yılında TBMM Başkanlığı desteğiyle yürütülen Ermeni Meselesi Araştırma ve Yayın Kurulunda başkan olarak görev almış, yurt içinde ve yurt dışında Ermenilerle ilgili çeşitli bilimsel etkinliklere katılmıştır. Konuyla ilgili en son olarak 27 Haziran 2001 tarihinde, vefatından kısa bir süre önce; ilgili araştırma kurulunu tarafından tamamlanan çalışmanın yayımlanması toplantısına katılmıştır. Yine bu tarihlerde Türk Tarih Kurumu Başkanlığına bağlı Balkanlar ve Avrupa Araştırmaları Kolu Başkanlığı görevinde bulunmuş, kurum

bünyesinde yapılan bilimsel araştırmalarda yürütücü olarak çalışmıştır.⁴¹

Vefatından iki gün önce Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü'ne giden Prof. Dr. Nejat Göyünç, 2001-2002 öğretim yılında okutacağı derslerle ilgili programını vermiş, ardından İstanbul'a dönmüştür.

Öğrencilik yıllarından başlamak üzere hayatının büyük bir bölümü, İstanbul dışında eğitim görmek ve eğitim vermek için geçen Prof. Dr. Nejat Göyünç, son nefesini İstanbul Üsküdar'daki evinde vermiştir. Gebze'ye yaptığı ziyaretin ardından İstanbul'a dönen Nejat Göyünç, 1 Temmuz 2001 Pazar günü sabaha karşı aramızdan ayrılmıştır. Bir bahtiyarlık olacaktır ki cumartesi akşamını; akademik çalışma ve görevleri sebebiyle fazlaca beraber olma fırsatı yakalayamadığı kıymetli eşi, çocukları ve torunlarıyla beraber geçirmiştir.⁴²

---

⁴¹ *Pax Ottomana / Studies In Memoriam Prof. Dr. Nejat Göyünç*, edt. Kemal Çiçek, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, s.18.

⁴² Ayten Göyünç'le yapılan mülakat.

İKİNCİ BÖLÜM: BİR TARİHÇİ OLARAK NEJAT GÖYÜNÇ

A-ESERLERİ

1. Kitapları

1.1. Atatürk ve Milli Mücadele

Eser Osmanlı Devleti'nin yenilgiyle çıktığı Birinci Dünya Savaşından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu sürece kadar gerçekleşen olayların mihenk taşı konumunda olanlarını ve bu olayların Mustafa Kemal Paşa etrafında değerlendirildiği bir çalışmadır. Genel olarak incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin hangi şartlarda, hangi zorluklar ve yoklular içerisinde kurulduğunu genç nesillere anlatabilmek, böylelikle onun kıymetini tanıtılabilmek ve araştırmacılara küçükte olsa bir katkı maksadıyla yazılmıştır. Konu itibarıyla İnkılâp tarihi kitaplarında geçen olayların anlatılması ilk bakışta eserin bir ders kitabı hüviyetinde olduğu izlenimini vermektedir. Ancak eser genel hatlarıyla; işlediği konular ve bu konularla ilgili verdiği örnekler açısından incelendiğinde bir ders kitabının dışında çalışma olduğu anlaşılacaktır. Nejat Göyünç'te bu konuda eserinin başına şu cümleleri söyleyerek: *“ İnsanların, ders kitabından ziyade ders alınabilecek eserlere ihtiyacı vardır”* çalışmanın bir ders kitabı olarak kaleme alınmadığını belirtmiştir.

Çalışma sekiz bölüm olarak kaleme alınmıştır. İlk bölümde İnkılâp, ihtilal kavramları üzerinde çeşitli görüş ve düşüncelere yer verilmiş, ardından Mondros Mütarekesi'nden Lozan'a kadar geçen

döneme, tarihimizde ne isim verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Yazar burada yaşanan sürecin bazı kaynaklarda sadece devrim veya ihtilal kelimeleriyle anlatılmaya çalışıldığını eleştirmiştir. Çünkü o dönemde ki çaba sadece bir “isyan”, bir “ihtilal” veya bir “savaş” olarak değil bunların tümünü kapsayan topyekun bir “Milli Hareket” olarak değerlendirilmelidir. Buna göre o dönemin Türk Devrimi, Anadolu İhtilali, gibi bir isimlendirilmesinden ziyade “Milli Mücadele”, “İstiklal Harbi” gibi daha şümul bir isimlendirilmeyle anlatılması daha doğru olacaktır.

İkinci bölümde Birinci Dünya Savaşı’na girişimiz değerlendirilmiş, savaşa girişimiz, cephele ve aldığımız yenilgiler üzerinde durulmuştur. Bizzat savaşı yönetmiş savaşa iştirak etmiş komutanlarımızın hatıralarında geçen ifadeler kullanılarak konunun okuyucunun kafasında tam olarak canlanması sağlanmak istenmiştir.

Üçüncü bölümde ise büyük savaş sonrası genel durum değerlendirilmiştir. İttihat ve Terakki liderlerinin yurt dışına çıkmalarıyla başlayan süreç gözler önüne serilmeye çalışmış, Osmanlı Devleti’nin son nefesini verdiği anlarda Anadolu’nun ne durumda olduğu anlatılmıştır. Burada itilaf devletlerinin paylaşım projeleri ve bunların uygulanması süreci yine üzerinde durulan konulardan olmuştur. Konu yine dönemin şahitlerinin ifadeleriyle desteklenilmeye çalışılmış; özellikle nutukta geçen anlatımların uygun görülen yerlerde kullanılmasına özen gösterilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Mustafa Kemal Paşa üzerinde durulmuştur. Öğrencilik yıllarından ordu müfettişliğine kadar ki hayatı anlatılmış, özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesi ve savaş yıllarındaki Mustafa Kemal Paşa üzerinde etraflıca değerlendirmeler yapılmıştır.

Beşinci bölümde ise Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkması ve kongreler dönemi anlatılmıştır. Bu dönem eserde, inisiyatifin Anadolu tarafından ele alındığı, Mustafa Kemal Paşa'nın etkin bir lider olarak ortaya çıktığı ve Heyet-i Temsiliye Reisi sıfatıyla halk tarafından kabul gördüğü önemli bir geçiş dönemi olarak değerlendirilmiştir. Yine Yunan işgali ve İstanbul'daki merkezi hükümetin bu işgale tepkisi ve İtilaf devletlerinin Osmanlı yönetimi üzerinde kurduğu tahakküm bu bölümde etraflıca durulan konulardan olmuştur.

Altıncı bölümde ise kongreler döneminden TBMM'nin açılış sürecine kadarki olaylar dizisi anlatılmıştır. Erzurum, Sivas Kongreleri ve Mustafa Kemal Paşa'nın Hayet-i Temsiliye Reisi sıfatıyla Anadolu'daki işgallere karşı halkı direnmeye nasıl çağırdığı, bu konuda neler yapıldığı aktarılmış, Mustafa Kemal Paşa tarafından yapılan resmi yazışmalardan örnekler vermek suretiyle konu desteklenmeye ve daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Son Osmanlı Mebusan Meclisi ve bu mecliste kabul edilen Misak-ı Milli, ardından yaşanan 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un resmen

işgal edilmesi olayı yine bu bölümde anlatılan gelişmelerden birisi olmuştur.

Yedinci bölümde TBMM'nin açılması, Anadolu'da yeni bir dönemin başlaması şeklinde değerlendirilerek konuya girilmiş, yaşanan gelişmeler sırasıyla aktarılmıştır. Kongreler döneminde oluşan iki başlı yapının nasılda Anadolu'nun etkin otorite olarak kabul edildiğine dair değerlendirmeler yapılmış, artık İstanbul'un Anadolu ya hâkim değil tâbi olduğu özellikle vurgulanmıştır. Yine bu dönem yeni devletin filizlendiği geliştiği bir dönem olarak nitelendirilmiş; birinci TBMM'nin yaptığı uygulamalar ve istiklal yolunda attığı adımlar aktarılmıştır.

Sekizinci bölümde ise yunanlarla yapılan askeri mücadele sonrası genel durum anlatılmış; mağlup bir millet konumundayken galip bir millet konumuna nasıl geldiğimiz konusunda Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki ortam ve Lozan ortamından örnekler verilmiştir. Cumhuriyetin ilanı yeni Türk Devleti ve Anadolu'nun kalkınması konusunda atılan adımlar yine bu bölümde üzerinde durulan konulardan olmuştur.

1.2. Cumhuriyet Türkiye'si ve Doğu Anadolu

Küçük hacimli bir kitap olan Cumhuriyet Türkiye'si ve Doğu Anadolu, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün akademik çalışmaları dışında ülkesinin sorunlarıyla ilgilenip eserler yazdığını göstermiştir.

Erzurum ve Kars'taki öğrencilik yıllarından öğretmenliğe Mardin'de başlamasına, Malatya İnönü Üniversitesi'nde görevi dolayısı ile Malatya'da bulunmasına kadar hayatının önemli bir bölümü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde geçen Nejat Göyünç, ülkenin batısı ile doğusu arasındaki farkları iyi derecede gözlemlene olanağı bulmuş, bulunduğu şehirlerin sorunlarını çok daha yakından görmüştür.

Bu eserde de Doğu Anadolu Bölgesi'nin gelişimi ve içerisinde bulunduğu yapı anlatılmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti yönetiminde ki Doğu Anadolu ile Cumhuriyet Türkiye'si döneminde ki Doğu Anadolu kıyaslanmış, cumhuriyetin Doğu Anadolu'ya getirdikleri vurgulanmıştır. Bölgenin ekonomik ve sosyal yapısı gelişen büyüyen şehirler ve Cumhuriyet idaresinin bunlardaki fonksiyonu eserin ilk bölümünü teşkil etmiştir.

Eserin geri kalan bölümlerinde ise Doğu Anadolu Bölgesinin sorunları üzerinde durulmuştur. Bölgenin Batı Anadolu'ya göre eksikleri halkın içerisinde bulunduğu yaşam koşulları ve bölge üzerinde devlet tarafından yapılması gereken şeyler eserin üzerinde durulan ana konularından birisini teşkil etmiştir.

1.3. Land an der Grenze. Osmanische Verwaltung im Heutigen Türkisch-Syrisch-İranischen Grenzgebiet im 16. Jahrhundert

Türkçe karşılığı; *Hudutlardaki Ülke. XVI. Yüzyılda Bugünkü Türkiye Suriye ve Irak Bölgesinde Osmanlı İdaresi*, olan bu eser Prof. Dr. Wolf-Dieter Hütterth ve Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün ortak çalışmasıdır. Kitap, Ağustos 1986'da Alman Coğrafyacı Prof. Dr. Wolf-Dieter Hütterth ile birlikte Erlangen'de başlanılan bir projenin ürünüdür. Proje Alman Araştırma Kurulu Deutsche Forschungsgesellschaft ve Humboldt Vakfı (Humboldt Stiftung) mali desteğiyle yürütülmüştür.

Eserde birinci derecede olarak 1564 tarihli Tahrir(Vergi) Defterlerinden 97, 117 ve 406 numaralı olanları kullanılmıştır. Ayrıca 16.yüzyılda bilinen diğer kaynaklarda mütalaa edilmiş olup bunlara liva(sancak) ve kaza gibi idari birimlere ait arşiv vesikalari ilave edilmiştir. Buna göre liva/sancak, kaza, nahiye gibi idari birimlerin düzeni ve bunların bağlandıkları daha büyük idari birimler üzerinde eser oluşturulmuştur.

Mardin Kazası, Berriyecik Kazası, Hasankeyf Livası, Nisbin (Nusaybin) Livası, Akçakal Livası, Sincar Livası, Habur Livası, Deyr(ez-Zör) Livası, 'Ana Livası isimli dokuz idari birimin sıralı olarak anlatılması eserin ana bölümünü oluşturmakta ardından yer isimleri, vergi nisbetleri, vergilendirme, Nusaybin Sancağının Kanunnameleri, nüfus miktarları ve istatistikî bilgiler bölümleriyle eser tamamlanmaktadır. İlk olarak Mardin Kazası'ndan başlanmış,

Mardin'in o dönemki hudutları ayrıntılı haritalarla belirtilmiştir. Sahra-i Mardin Nahiyesi, Küh-i Mardin Bölgesi gibi yerler demografik ve coğrafi özellikleriyle anlatılmış, aşiret isimleri ve yaşadıkları yerler belirtilmiştir.

Ardından, Berriyyecik Kazası, yani bugünkü Viranşehir, Derik ve Ceylanpınar Kazalarının kapladığı mıntıka anlatılmış, bölgede büyük bir şehir yapılaşması olmadığı; küçük köylere bölündüğü, bu yerlerinde küçük bir Pazar yeri hüviyetinde olduğu belirtilmiştir. Yine bu bölümde bölgede bazı Hıristiyan köylerinin de olduğu yazılmıştır.

Üçüncü olarak Hasankeyf Livası üzerinde durulmuştur. Bölgenin dört ana nahiyesi olduğu vurgulanmış, Şehr Nahiyesi ve Tür Nahiyesi kısmen Hıristiyan yerleşim bölgeleri olarak gösterilmişken; Behmerd Nahiyesi çoğunlukla yarı göçebe toplulukların yerleşim yeri olup Behmerd ve Mehrani Aşiret Reislerinin yaşadığı yerler, Beşiri Nahiyesi ise farklı mezheplerde insanların yaşadığı yarı göçebe nahiye olarak anlatılmıştır.

Dördüncü olarak Nisibin (Nusaybin) Livası üzerinde durulmuş, bölgenin hudutları bugün Suriye Hudutları içinde kalan Yakarı Habur'un alüvyonlu alanını kapsadığı belirtilmiştir. Cali, Dere ve Kertuvan adlı üç nahiyenin diğer yerlere göre coğrafi farklılıkları konusunda bilgiler verilmiştir.

Beşinci olarak Akçakal anlatılmış, 1561’de Hasankeyf’ten ayrılmış müstakil bir liva olarak ifade edilmiştir. Yine eserde Akçakal Livasına bağlı hiçbir nahiyenin bulunmadığı diğer livalara göre oldukça küçük bir yerleşim yeri olduğu ortaya koyulmuştur.

Altıncı olarak Sincar Livası hakkında bilgiler verilmiş, bölgenin coğrafi yapısı, ekolojik dengesi hakkında bilgiler verilerek, Hatuniye, Tel ‘Afar gibi livaya bağlı yerleşim yerleri üzerinde durulmuştur.

Yedinci olarak Habur Livası üzerinde durulmuş, bölgenin o dönemki sınırlarının Haseki’de Çağ Suyunun Habur’a döküldüğü yerden onun Fırat’a katıldığı yere kadar olan vadiyi kapsamakta olduğu belirtilerek, bölgenin coğrafi sınırları çizilmiştir. Ayrıca bölgede yaşayan halkın demografik yapısı üzerinde durularak; halkın büyük çoğunluğunun yarı göçebe olarak hayat sürdürdükleri ortaya konulmuştur.

Sekizinci olarak Deyr (ez-Zör) Livası üzerinde durulmuştur. Deyr, Rahbe ve Camâsa adlı yerleşim yerleri hakkında bilgiler verilmiş, bölgenin coğrafi ve demografik yapısı ortaya konulmaya çalışmıştır.

Dokuzuncu ve son ana bölüm olarak ‘Ana Livası hakkında bilgiler verilmiştir. Bölgenin coğrafi sınırları belirtilmiş, bölgede Fırat nehri kolunda sıralanmış nahiyeler ve demografik yapıları hususunda açıklamalar yapılmıştır.

Ardından gelen bölümde yer isimleri konusunda bilgiler verilmiş, bölgeler; nahiyelerine göre bölünerek ayrıntılı haritalarda gösterilmiştir. Yer isimleriyle ilgili yapılan tasniflerde bölgenin coğrafi yapısının getirdiği etkenler göze alınmış; yer isimleri üç ana grupta tasnif edilmiştir. Önce ‘‘tel’’(tell, til) ön ekiyle başlayan, balçık arazi üzerine yayılan yerler zikredilmiştir. Ardından ‘‘depe/tepe veya höyük/üyük sözcükleriyle biten yer adlarından bahsedilmiş; bu grupta anılıp ta Arap unsurların iskan ettikleri yer adlarının ‘‘...iyye’’ dişil ekiyle bittiğine dikkat çekilmiştir. Son olarak ta ‘‘viran/ören’’ veya harap/hirbe ekli olan yer adları zikredilmiş, bu yerleşim yerlerinin uzun süredir kullanılan yaşam alanları olduğu üzerinde durulmuştur.

Vergi nisbetleri ve ölçüler sistemleri, bölümünde ise resm-i çift(bennak-mücerred) oranlarındaki farklılıklar üzerinde açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Ölçü sistemi içerisindeki ‘‘keyl’’(kile)’in sancaktan sancağa çok farklı miktarlarda olduğu belirtilerek kile başına hububat için farklı narh fiyatları hesaplandığı anlatılmıştır.

Vergilendirme bölümünde ise bir önceki bölümde belirtildiği üzere yerleşim yerlerine göre farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Örnek vermek gerekirse: Doğu Anadolu’da ve Kuzey Arap vilayetlerinde hâkim vergi oranı 1/5 iken nahiyelerde mahalli özel tarifelerin, çoğunlukla düşük vergi oranlarının (1/6, 1/7, 1/8, 1/9, 1/10) uygulanmakta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hangi bölgenin vergi bakımından zengin olduğu hangi bölgenin az vergi ödediği resmi

vesikalar üzerinden belgelendirilmiş, bu konuda ayrı bir tasnif yapılmıştır.

Nusaybin Sancağının Kanunnameleri bölümünde ise Vilayet Kanunnameleri örnek gösterilerek Osmanlı Devletinin bölgeye uyguladığı kanun koyuculuk anlatılmaya çalışılmış, merkezi idare tarafından bölgeye gönderilen ve 117 numaralı Tahrir Defterinden alınan bu Kanunnamelerin Latin alfabeli transkripti verildiği gibi Almanca çevirisi de buna ilave edilmiştir.

Nüfus miktarlarına ait kısımda da bölgede kullanılan hesaplama ölçütü ($\text{nüfus} = \text{hane} \times 4 + \text{micerred}$) üzerinde durulmuş, ardından Mardin Kazasının dört sayım yılına ait nüfus miktarları sunulmuştur. Bu bölümde özellikle üzerinde durulan konu devletin her şeyi tam olarak denetimine almış olduğu bir dönem olmasına rağmen ortaya çıkan nüfus sonuçlarının olması muhtemel sayıdan çok az olduğudur. Bu da bölgede umumi karakter gösteren göçebeliğe bağlanmış, göçebe olarak yaşayan halkın yapılan nüfus sayımlarına hiç dahil olmadığı tespit edilmiştir.

Son bölüm olan istatistikî bilgiler kısmında ise Tahrir Defterlerinden elde edilen istatistikî bilgiler tablolar halinde gösterilmiş, Liva, Nahiye, Köy ve Mezralar için bölgenin demografik yapısını ortaya koyabilecek veriler çizilen sütunlarda anlatılmaya çalışılmıştır.

1.4. Malatya'dan Görüş

Eser Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün 14 Ekim 1983 – 11 Haziran 1985 tarihleri arasındaki iki ders yıllık dönemi kapsayan Malatya günlerini anlatmaktadır. Eserin baş kısmında küçük bir Malatya tarihçesi yazılmış, ardından Göyünç'ün Malatya'daki son altı-yedi ayında bölgenin yerel gazetesi olan Görüş Gazetesinde ki yazıları verilmiştir. Eserin ismi verilirken de Görüş ismi özenle seçilmiş; hem 1985 yılında Malatya'daki olaylarla ilgili yazarın görüşlerini ihtiva ettiği için, hem de bu olaylarla ilgili yazıların Görüş Gazetesinde yayımlandığı için "Görüş" ismi verilmiştir.

Eserin baş kısmındaki Malatya tarihçesinde Malatya ve çevresinde ki tarih öncesi çağlardan kalma yerleşim yerleri hakkında bilgiler verilerek, sırasıyla Hititler, Asur, Urartu, Medler, Persler, Romalılar, Bizans, Emeviler, Abbasiler ve nihayetinde başlayan Türk idarelerine kadar ki Malatya tarihi hakkında açıklamalar yapılmış, Malatya'nın çok köklü ve eski bir yerleşim yeri olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Ardından Selçuklular, Danişmentliler, Memlûklular ve Osmanlı idaresinde ki Malatya hakkında bilgiler verilmiş, özellikle Osmanlı döneminde ki Malatya anlatılırken, Tahrir defterlerinden faydalanılmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde Malatya'da imar edilmiş bulunan medreseler, zâviyeler ve camiler hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Kitabın bundan sonra ki bölümleri Nejat Göyünç'ün Görüş Gazetesinde ki yazılarını kapsamaktadır.⁴³ Yazılar konuları itibariyle: "Atatürk ile İlgili Yazılar", "İnönü ile İlgili Yazılar", "Kalkınan Türkiye ve Malatya" ve son olarak ta "Çeşitli Yazılar" başlıkları altında bölümlere ayrılmış, her bölümde yazarın Görüş Gazetesinde ki konuyla ilgili makaleleri sırasıyla verilmiştir.

Netice itibariyle eser genel olarak incelendiğinde Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Malatya'da kaldığı yaklaşık bir buçuk yıllık süre içerisinde adı geçen mahalli gazetede yayınlanan çeşitli konular üzerine yazılmış kıymetli makalelerin bir araya getirilmesiyle oluşmuş, Göyünç'ün kendi ifadesiyle Malatya'daki hatıraları olmuştur. Makalelerde Malatya'ya özgü problemler ve bunların çözümü hakkında öne sürülen fikirlerin yanı sıra, Milli bir tören veya anma günü ile ilgili görüşlerden bahsedilmiştir.

1.5. XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı

Eser, Nejat Göyünç'ün doçentlik çalışmasıdır. Göyünç'ten önce ki birkaç çalışma dikkate alınmazsa; Tapu-Tahrir Defterleri üzerinde yapılan incelemeler sonucu bir bölgenin idari, ekonomik sosyal yapısını tanıtan çalışmalarda Türkiye'ye tarihçiliğinde öncü olduğu görülecektir.

---

⁴³ 8 Mayıs 1974'ten beri Malatya'da yayımlanan yerel gazete

XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı, 1518-1564 tarihleri arasında düzenlenen, aynı sancağın dört ayrı tarihteki durumunu gösteren Tapu-Tahrir Defteri'nden doğrudan doğruya faydalanılarak hazırlanmıştır. Aşağı yukarı elli senelik bir zaman dilimini kapsayan bu defterlerden elde edilen veriler mukayese yoluyla değerlendirilmiştir; sancağın ve merkezinin nüfusu, nüfus hareketleri, onu takip eden unsurları, bölgenin ekonomik yapısı ve gelişmesi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Nejat Göyünç'ün eserin önsözünde belirttiğine göre Mardin Sancağının çalışma olarak seçilmesinde, 1951/1954 yılları arasında Mardin'de lise tarih öğretmeni olarak bulunması ve bu dönemde Mardin halkının kendisine gösterdiği teveccüh ve yakınlığa karşı duyulan sevgi ve minnettarlık etkili olmuştur.

Eserin ana kaynaklarını İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'ndeki ve Ankara'da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-u Kadîme Arşivi'ndeki Tapu-Tahrir Defterleri ile Diyarbakır'da ziya Gökalp Müzesinde bulunan Mardin Şeriyeye Sicilleri oluşturmaktadır. Bu belgelere ilaveten Arşivlerde bulunan diğer belgeler ve defterlerden, yabancı seyyahların yazmış oldukları seyahatnamelerden ve Mardin İl-Halk Kitaplığı'ndaki Abdüsselâm Efendiye ait yazma Mardin Tarihi'nden istifade edilmiştir. Eser altı bölüm ve son kısma eklenen; XVI. yüzyılda ki Mardin'i gösteren bir harita, 1518 Tarihli Mardin Livası Kanûn-nâmesi, 1526 Tarihli Mardin Livası Kanûn-nâmesi, 1526 Tarihli Nusaybin Kanûn-nâmesi,

1540 Tarihli Mardin Livası Kanûn-nâmesi ve 1564 Tarihli Mardin Kanûn-nâmesi'nden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Mardin'in coğrafi konumu, Tarihi isim ve yazılışları, Mardin isminin menşei hakkındaki rivayetler, Mardin ve Havalisinin Osmanlılara kadar kısa tarihçesinden bahsedilmiş ardından birinci bölüme geçilmiştir. Birinci bölümde Mardin'in Osmanlılar tarafından fethi öncesi Safevîler dönemindeki durumu, Osmanlılar tarafından zaptı ve bu feth sırasında yaşanan süreç uzun uzun anlatılmıştır.

İkinci bölümde ise Mardin'de başlayan Osmanlı idaresiyle birlikte bölgenin idari taksimatı verilmiştir. Arşiv belgelerine göre 1526'da Mardin sancağı, 1540'tan sonraki durum ve Mardin'in İdaresi hakkında (kadı, Kadı naibi, dizdar, alay-beyi, kale muavini, azaplar ağası, Barriye ağzı muhafızlığı, nâzır-ı emvâl, kale kethudâsı, zuemâ ve sipahiyân, kale muhafızları ve azaplar, kale mehterleri, cizye emini, voyvoda, ümerâ-i aşâir) idari ve askeri görevlilikler, Mardin'e bağlı nahiye, kasaba ve köyler bu bölümde anlatılan konuları oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde başta Nusaybin olmak üzere başlıca yerleşim yerleri, en büyükten en küçüğüne kadar, köy köy mezra mezra anlatılmıştır. Yine bu bölümde Mardin sancağına bağlı arazide yaşayan yerleşik olmayan topluluklardan, bölge halkının dinlerine göre dağılımı(Müslüman, Hıristiyan, Yahudi, Şemsî) ve tahmini nüfus oranlarından bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde ise Mardin şehri anlatılmıştır. Şehrin nüfusu, nüfusun çeşitli dinlere ve milletlere göre dağılımı, Mardin'in mahalleleri, Mardin'de bulunan umuma ait eserler(camiler, mescitler, medreseler, zâviyeler, kervansaraylar, hanlar, kiliseler) ve bunların vakıfları, yine bu bölümde üzerinde durulan konuları oluşturmaktadır.

Beşinci bölüm ise iktisadi hayat ve faaliyetler başlığı altında oluşturulmuştur. Bölge halkının geçim kaynakları ve bunların mesleklere göre dağılımı, ticari mallar ve bunlardan alınan vergiler, tarım ürünleri ve uygulanan vergi politikası konuları üzerinde etraflıca durulmuştur.

Altıncı bölümde ise Mardin sancağındaki haslar, zeâmet ve tımarlar hakkında bilgiler verilmiştir. Padişah hasları, Diyarbakır Beylerbeyliği hasları, diğer haslar, zeâmetler ve sancaktaki tımarlar bu bölümde anlatılan konulardandır.

1.6. Osmanlı İdaresinde Ermeniler

Nejat Göyünç'ün “ *...alakanın çokluğu, bizi çalışmaya devam ederek, daha sade bir dille, bilimsel kurallardan, yapılabildiği ölçüde tarafsızlıktan ayrılmadan ve hissiyata kapılmadan halka güncel olan Türk-Ermeni ilişkileri hakkındaki düşüncelerimizi ve bir kısım görüşlerimizi aktarmaya teşvik etti.*” sözleriyle önsözde yazılış amacını belirttiği Osmanlı İdaresinde

Ermeniler kitabı; konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşılan, zıtlıkları değil ortak noktaları bulma amacı güden bir eser olmuştur. İki millet arasındaki tarihi geçmişle, kültürel etkileşim üzerinde durulması gereken bir konu olarak düşünülmüş, eserde bu konu özellikle vurgulanmaya çalışılmıştır.

Eser dört bölüm olarak yazılmıştır. Birinci bölümde Ermeni soykırımı sorunu üzerinde durulmuş, Ermeni Tehciri hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı öncesi Ermeni terör olayları, Ermeni Islahat Planı ve Birinci Dünya Savaşı Sırasında ki Ermeni çetelerinin Türk köylerine yaptıkları saldırılar etraflıca anlatıldıktan sonra Talat Paşa imzasıyla yayınlanan Ermeni Tehciri Kanunu üzerinde durulmuş; ardından Ermenilere yöneltilen suçlamalar sekiz madde halinde verilmiştir. Yine çıkan emir gereği hangi bölgelerdeki Ermenilerin göçe tabi tutulacağı, göç yollarının nereler olacağı, göç sırasında Ermenilerin güvenliğinin nasıl temin edileceği bu bölümde üzerinde durulan konulardan olmuştur.

İkinci bölümde ise Anadolu'da Ermeni nüfusu üzerinde durulmuştur. Bu konuda XV. ve XVI. yüzyıllara ait Tahrir Defterlerinde ki vergi mükellefleri ve vergiden muaf olan kişiler hakkında verilen rakamlar, 1830'daki nüfus sayımı ve resmi ve gayri resmi istatistikler baz alınmıştır. Göyünç bu bölümde 15 ve 16. yüzyıllardan 19. yüzyıla kadar Ermenilerin meskûn bulunduğu yerlerden hiçbirisinde Ermeni nüfusun Müslüman nüfusa oranla daha

kalabalık olmadıkları görüşünü savunmuş bunu da resmi ve gayri resmi belgelerle belgelendirmiştir.

Üçüncü bölümde ise tarihi Türk-Ermeni ilişkileri konusu işlenmiştir. İlk olarak Ermenilerin ilk yurtları ve tarihi hakkında bilinenler üzerinde durulmuştur. Göyünç'e göre bazı Ermeni kaynaklarının iddia ettiğinin aksine Ermenilerin ilk yurtları konusu halen karanlıktadır. Bu konuda bir kısmı Batılı bir kısmı Ermeni tarihçilerin iddia ettikleri görüşler bilimsel yönden kabul görece derece isabetli değildir, birbiriyle çelişmektedir. Yine kesin olarak ispat edilemeyen konulardan bir diğeri ise Ermenilerin kökeni konusudur. Bu konuda da sunulan görüşler kabul edilebilecek boyutta değildir.

Daha sonra Türklerin Anadolu'ya giriş yaptığı zaman dilimi olan XI. yüzyıldan itibaren mesele tartışılmaya çalışılmıştır. Türkmen Beylerinin Doğu Anadolu seferleri, Sultan Alpaslan'ın 1064 yılında Ani Kalesini feth etmesi ve ardından gelen Selçuklu hakimiyeti anlatılmış, Türk-Ermeni ilişkilerinin nasıl ve ne şekilde başladığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde Selçuklular sonrası Beylikler Dönemi ve ardından gelen Osmanlı hâkimiyeti döneminde Ermenilerin durumu ortaya konulmaya gayret edilmiştir. Bu konuda yerli kaynaklar kullanıldığı gibi yabancı kaynaklardan da istifade edilmiş, Osmanlı devleti belgelerinden yabancı seyyah ve tarihçilerinin görüşlerine kadar konunun çeşitli belgelerle zenginleştirilmesine dikkat gösterilmiştir.

Dördüncü ve son bölüme gelindiğinde ise Türk-Ermeni kültür ilişkileri konusu üzerinde durulduğunu görmekteyiz. Nejat Göyünç bu bölümde *ayrıca noktaların değil birleştirici noktaların üzerinde durulması gerektiğini* özellikle vurgulamıştır. Verilen örnekler incelendiğinde Türklerle Ermenilerin tarihlerinde sadece sorun yaşamadığı; aksine ilişkilerin geçtiği yıllar hesaplandığında her şeyin iyi olduğu zamanların çok daha ağırlıkta olduğu karşımıza çıkmaktadır. Yüz yılları bulan komşuluk ilişkileri, kültürel alışverişler, karşılıklı güven sadakat hiçte üzerinde durulmadan geçilecek konular olarak görülmemiştir.

1.7. Osmanlı İmparatorluğu Hakkında Bazı Düşünceler

Eser Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Osmanlı Devleti teşkilatı hakkında görüş ve tezlerini anlattığı bir çalışma olmuştur. Osmanlı arşiv vesikaları ve özellikle Tapu-Tahrir Defterleri üzerinde araştırma ve incelemeler yapan Göyünç, bu eserinde Osmanlı idari sistemi hakkında düşüncelerini ortaya koymuştur. Eyalet ve sancakların monografik değerlendirilmesi, hane deyimi hakkında ki tezleri bu eserde anlatılan konuların başında gelmiştir.

1.8. Türkiye Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne

Eser Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün 1984 yılında yayımlanan Atatürk ve Milli Mücadele isimli kitabın genişletilmiş halidir. Adı

geçen kitaba yapılan ‘‘ders notları derlenmiş’’ eleştirisi ve Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyetine geçiş süresinin daha iyi, daha geniş bir şekilde anlatılması isteği Türkiye Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne isimli kitabın hazırlanmasına sebep olmuştur.

Eser konu başlıkları itibariyle Atatürk ve Milli Mücadele kitabıyla benzeşmekte ancak her iki kitap arasında muhteva ve içerik bakımından birçok noktada fark bulunmaktadır. Atatürk ve Milli Mücadele kitabı sekiz bölümden oluşmaktayken bu eser oniki bölümden oluşmaktadır. İlk eserde ki bazı bölümler burada iki ayrı bölüme ayrılmış, ilk eserde olmayan yeni bölümler eklenmiştir. ‘‘Atatürk ve İslam Âlemi’’, ‘‘Atatürk ve İnönü Hakkında’’ yeni eklenen bölümlerden olmuşlardır. Sonuçta Nejat Göyünç’ün kendi ifadesiyle ‘‘bu eser eskisinin yüzde elli ilavelisidir.’’⁴⁴

1.9. Türkler ve Ermeniler

Eser, Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün 1983 yılında yayınlanan ‘‘Osmanlı İdaresinde Ermeniler’’ isimli kitabın genişletilmiş ve yeni belgelerle zenginleştirilmiş şeklidir. Göyünç, vefat etmeden önce eseri yazmış; basımının Yeni Türkiye Yayınları tarafından gerçekleştirilmesini, tashih ve indeksinin ise Prof. Dr. Kemal Çiçek tarafından yapılmasını arzu etmiştir. Ancak ömrü eserin hazırlanmış

---

⁴⁴ Nejat Göyünç, **Türkiye Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne**, Isparta, Kardelen 1999, s. X.

halini görmesine vefa etmemiş, eserin basılmış halini göremeden 1 Temmuz 2001’de vefat etmiştir. Eser isteği doğrultusunda Prof. Dr. Kemal Çiçek tarafından tashih indeksi hazırlanarak baskıya hazırlanmış, Hasan Celal Güzel’in yardımı ve gayretlerinin de neticesinde 2005 yılında yayımlanmıştır.

Kendisini memleket meselelerine çözüm bulmak ve tarihi olayların araştırılması ve ortaya çıkartılması konusunda borçlu hisseden Prof. Dr. Nejat Göyünç bu eserinde, kamuoyunun gündemini meşgul eden Ermeni Meselesi hakkında tarihi belgelere dayanarak aydınlatıcı bilgiler vermek istemiştir. Göyünç, eserin giriş bölümünde konuya fanatik ve ideolojik saplantılarla yaklaşılmasını eleştirmiş konunun “sen-ben çekişmelerinden kurtarılarak”, “kültürel ilişkilerin, kaynaşmanın vurgulanması” suretiyle incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Birinci bölümde Ermenistan deyimi ve Ermenilerin kökeni meselesi üzerinde durulmuş, Türk-Ermeni İlişkilerinin siyasî geçmişi değerlendirilmiştir. Yine bu bölümde Ermenilerin Doğu Anadolu’nun yerli halkı olmadıkları tezi savunulmuş ardından, Ermeni diasporasının iddialarının aksine Ermenilerin Türklerin siyasî hâkimiyetlerine girdiklerinden 19. yüzyılın sonlarına kadar huzurlu, refah içerisinde bir dönem geçirdiklerini ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yine bu bölümde ortaya konulan en önemli tespit, Ermeni Patriklik makamının ihdas edilmesiyle ilgili tartışmalara açıklık getirilmesi; Ermeni dini liderlerinin patriklik unvanını almasının Fatih Sultan Mehmed

döneminde değil, Kanuni Sultan Süleyman döneminde olduğunun ortaya konulmasıdır.

Eserin ikinci bölümünde ise Osmanlı Devleti bünyesinde yaşayan Ermenilerin nüfusu dönemin en güvenilir kaynaklarına dayanarak tespit edilmeye çalışılmış, bu konuda XVI.-XX. yüzyıllara inilerek ilk kez belgelerle bu kadar eski zamana kadar inilebilen değerlendirilmeler yapılmıştır. Burada dikkatimizi çeken *Osmanlı İdaresinde Ermeniler* isimli kitaba göre Tahir defterlerine dayalı belgelerin daha ayrıntılı bir şekilde kullanılmış olmasıdır.

Eserin üçüncü bölümünde ise Osmanlı Devleti hizmetine girmiş olan Ermeniler ve Ermeni ailelerinden bahsedilmiştir. Ermenilerin mimari, güzel sanatlar, hekimlik, müzik ve bürokrasi gibi farklı meslek ve görevlerde Osmanlı Devletine hizmet ettikleri, devletin her kademsinde bulunabildikleri örnekler verilmek suretiyle anlatılmıştır. Yani Ermenilerin, esaret altında bir ırk değil, devletin bir parçası haline gelmiş “sadık” bir teba oldukları açıklatıcı ve tatmin edici bir şekilde ortaya konulmuş, tarihi belge ve bilgilerle desteklenmiştir.

Dördüncü bölümde ise Türk-Ermeni kültür ilişkileri değerlendirilmiş, Tuğrul ve Çağrı Beylerin Doğu Anadolu seferinden XIX. yüzyıl ortalarına kadar Ermenilerin Türklerle komşuluk yaptığı, Türk ve Ermeni toplumlarının karşılıklı olarak birbirlerinin sosyal yaşantılarına katkılar sağladığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Göyünç, burada her iki toplumun çeşitli sanat dalları ve adet ve

gelenekleri kapsayan kültürel alanlarda karşılıklı olarak birbirlerini etkilediklerini yaşayan örneklerle tasvir etmiştir.

2. Makaleleri

2.1 “1849 Macar Mültecileri ve Bunların Kütahya ve Halep’te Yerleştirilmeleri İle İlgili Talimatlar”, *Türk-Macar Münasebetleri Işığında II. Rákóczi Frenc ve Macar Mültecileri Sempozyumu*, İstanbul 1976, ss. 173-179.

2.2 “50. Yıldönümü Dolayısıyla: Başkumandanlık Meydan Muharebesi’nin Türk ve Dünya Tarihi’ndeki Önemi”, *Türk Kültürü*, X/118, Ağustos 1972, ss. 18-31.

2.3 “Alman Şarkiyat Cemiyeti’nin 19. Kongresi (Freiburg im Breisgau, 28 Eylül-4 Ekim 1975)”, *Türk Kültürü*, XIV/162, Nisan 1976, ss. 353-356.

2.4 “Alman Şarkiyat Cemiyeti’nin XVIII. Kongresi (Lübeck, 1-5 Ekim 1972)”, *Türk Kültürü*, XI/125, Mart 1973, ss. 56-58

2.5 “Ana Eğitim Esasları ve Yeni İmtihan Yönetmeliği”, *Türk Kültürü*, VI/63, Ocak 1968, ss. 177-182 ve *İsmail Hakkı Uzunçarşılı’ya Armağan*, Ankara, TTK, 1976, ss. 461-485.

2.6 “Anadolu’da Ermeni Nüfus ile Gözlemler (Osmanlı İdaresinde)” *Elif*, I/5-6, Erzurum 1985, s. 43.

- 2.7** “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün Faaliyetleri Hakkında Konuşma”, *Sivas’tan Ankara’ya* (18-27 Aralık 1919), İstanbul 1983, ss. 11-16.
- 2.8** “Atatürk ve Aydınlar”, *Türk Kültürü*, IX/97, Kasım 1970, s. 17-20.
- 2.9** “Atatürk ve Eğitim Hakkındaki Görüşleri”, *Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri* (29 Kasım 1982), Kayseri 1983, s. 37-40.
- 2.10** “Atatürk ve İslam Âlemi”, *Bilim Kültür ve Sanatta Gerçek*, 1, 1985, ss. 24-35.
- 2.11** “Atatürk ve İstiklal”, *Türk Kültürü*, III/26, Aralık 1964, ss. 1-4.
- 2.12** “Atatürk ve Milli Eğitimin Hedefleri”, *Türk Kültürü*, VI/61, Kasım 1967, ss. 23-25 ve *Kalkınan Dünya*, II/42, 1967, ss. 13-14.
- 2.13** “Atatürk, Büyük İnsan”, *Türk Kültürü*, XXII/259, Kasım 1984, ss. 3-8.
- 2.14** “Atatürk, Gençlik ve Görevlerimiz” *Selçuk*, I/1 (Özel sayı), 1998, ss. 33-45.
- 2.15** “Atatürk’ün ‘Cumhuriyet Fikri Hür, Vicdanı Hür, İrfanı Hür Nesiller İster’ Sözü ve Yorumu”, *I. Milletlerarası Gençlik Kongresi* (26-28 Ekim 1987), Konya 1987, ss. 291-294.
- 2.16** “Atatürk’ün Ardından”, *Türk Kültürü*, II/13, Kasım 1963, ss. 130-132.

- 2.17** “Atatürk’ün Çizdiği Hedefler ve Varabildiklerimiz”, *Türk Kültürü*, XXIX/333, Ocak 1991, ss. 91-94.
- 2.18** “Atatürk’ün Hatıra Defteri”, *Töre*, V/29-30, 1973, ss. 26-31.
- 2.19** “Auf den Spuren der Osmanen in der österreichischen Geschichte”, (Avusturya Tarihinde Türk İzleri) *Wiener Osteuropa Studien XIV*, Frankfurt 2002, ss. 87-98.
- 2.20** “Avrupa’da Türk Görünümü”, *Osman Gazi ve Dönemi Sempozyumu Sonuç Bildirileri*, Ed. By K. Atlansoy, S. Sevim, Bursa 1996, ss. 39-42.
- 2.21** “Avusturyalı Bir Diplomatın Lausanne Anlaşması Arefesinde Düşünceleri”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 223-242.
- 2.22** “Balıkesir’li Bir Eğitimci: İsmail Hakkı Uzunçarşılı”, *Atatürk Eğitim ve Türkiye’nin Çağdaşlaşması Semineri*, Bursa 1991, ss. 43-47.
- 2.23** “Batılı Tarihçilerin Görüşleri ve Biz”, *Türk Kültürü*, I/11, Eylül 1963, ss.1-4.
- 2.24** “Bazı Osmanlı Tarihi Eserlerine ve Arşiv Belgelerine Göre Türk, Kürt ve Arap Deyimleri Hakkında”, *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, I/1, 1996, ss. 1-5.
- 2.25** “Bir Öğrencinin İkinci Dünya Harbi Anıları”, *Altıncı Askerî Tarih Semineri Bildirileri*, İkinci Dünya Harbi ve Türkiye, (20-22

Ekim 1997 İstanbul), Ankara, Genelkurmay Başkanlığı 1998, ss. 543-554.

2.26 “Bir Resital ve Bir Hatıra”, *Musiki Mecmuası*, 197, 1964, ss. 142.

2.27 “Cengiz Orhonlu 1927-1976, Hayatı-Eserleri-Şahsiyeti”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, XV/1-2, 1976, ss. 7-32.

2.28 “Das Mevlevihane in Samsun”, (Samsun Mevlevihanesi) *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIV, 1994, ss. 77-90.

2.29 “Değerlendirme”, *Sultan II. Abdülhamit ve Devri Semineri*, Ed. By M. S. Kütükoğlu, İstanbul 1994, ss. 223-225.

2.30 “Değerlendirme”, *Tarih ve Sosyoloji Semineri* (28-29 Mayıs 1990), İstanbul 1991, ss. 167-174.

2.31 “Demokrat Eğitim ve Bazı Problemlerimiz”, *Türk Kültürü*, II/18, Nisan 1964, ss. 14-17.

2.32 “Dicle ve Fırat Nehirlerinde Nakliyat” *Bellekten*, LXV/243 Ağustos 2001, ss. 657-664.

2.33 “Die Bedeutung der Osmanischen Archivalien für die Erhellung der Türkischen Kunstgeschichte”, (Türk sanat tarihinin aydınlatılmasında, ortaya çıkarılmasında Osmanlı arşivlerinin önemi) *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IV, 1984, ss. 147-160.

2.34 “Die Rolle Atatürks in der türkischen Befreiungsbewegung (1918-1923)”, (Milli Mücadelede Atatürk’ün Rolü) *Turkestan Als Historischer Faktor Und Politische Idee (Festschrift B. Hayit)*, Ed. By E. V. Mende, Köln 1988, ss. 47-58.

2.35 “Die Süleymaniye-Bibliothek in Istanbul” (İstanbul’da ki Süleymaniye Kütüphanesi), *Istanbul Almanach II*, İstanbul Orient İnstitut der DMG 1998, ss. 45-47.

2.36 “Diyarbakir Beylerbeyliğinin İlk İdari Taksimati”, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 23, 1969, ss. 23-34.

2.37 “Doğu Kalkınmıyor mu”, *Türk Kültürü*, VI/62, Aralık 1967, ss. 9-12.

2.38 “Dumlupınar Meydan Muharebesi ve Anadolu-Türk Tarihindeki Yeri”, *Büyük Zafer ve Sonuçları*, İstanbul 1982, ss. 173-187 ve *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün Bugün Yarın*, 55, Ağustos 2001, ss. 27-33.

2.39 “Ein Gespräch mit Prof. Dr. Nejat Göyünç”, (Prof. Dr. Nejat Göyünç’le Mülakat Konuşan: Irene Schöneberger), *Istanbul Almanach*, 1, 1997, İstanbul Orient İnstitut der DMG, ss. 91-92.

2.40 “Einige osmanisch-türkische Urkunden über die Abu Rise, eine Seyh-Familie der Mewali im 16. Jh.”, (Şeyh Mevali Ailesinden Abu Rise Üzerine Birkaç Osmanlı-Türk Belgesi) *Annäherung an das Fremde*, Stuttgart 1998, ss. 430-434.

- 2.41** “Einige Verteidiger Zyperns in türkischen Diensten”, (Türk Hizmetinde Birkaç Kıbrıs Mücahidi) *Erster Internationaler Kongreß Zur Zypernkunde, Referate III*, Levkosia 1973, ss. 105-108.
- 2.42** “Engelbert Kaempfer ve İran’da Gördükleri”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 15, 1997, ss. 381-391.
- 2.43** “Ermeni Tehciri ve Soykırımı İddiaları”, *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı I*, VII/37, Ocak-Şubat 2001, ss. 293-301.
- 2.44** “Ermeni Terörü ve Türk Kamuoyu”, *Kemalist Ülkü*, 164, 1982, ss.13-14.
- 2.45** “Eser hakkında”, [Sunuş] Sait Öztürk, *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı ve Tarihi Gelişimi*, İstanbul 1996, ss. 7-8.
- 2.46** “Eski Malatya’da Silahdar Mustafa Paşa Hanı”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1, 1970, ss. 63-92.
- 2.47** “Evliya Çelebi’nin Mardin ve Yöresi Hakkında Yazdıkları”, *M. Ü. Fen-Edebiyat Fak. Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4, 1989, ss. 225-227.
- 2.48** “Gaziantep Tarihi İle İlgili Bazı Notlar”, *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu* (22 Ekim 1999), Yay. Haz. Yusuf Küçükdağ, Gaziantep 2000, ss. 45-48.
- 2.49** “Gençlik, Atatürk ve Öğütleri”, *Türk Kültürü*, IV/43, Mayıs 1966, ss. 8-10 ve *Kalkınan Dünya*, II/37, 1967, ss. 12-13.

- 2.50** “Hâne Deyimi Hakkında”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 32, 1979, ss. 331-348.
- 2.51** “Hilafet ve Kaldırılması”, *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay’ın Anısına Armağan II*, İstanbul 1982, ss. 225-232.
- 2.52** “II. Viyana Kuşatması”, *Tarih ve Toplum*, I/1, Ocak 1984, ss. 40-46.
- 2.53** “Introduction”, [Sunuş] *H. W. Lowry, Studies in Defterology. Ottoman Society in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*, İstanbul, ISIS 1992, ss. I-II.
- 2.54** “İki Anlamlı 700. Yıl Kutlaması”, *Kitap Kokusu*, 2-3, 2000, ss. 138-142.
- 2.55** “İmad Es-Seravi ve Eseri”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 20, 1965, ss. 73-86.
- 2.56** “İnsanlık İdeali ve Türkler”, *Türk Kültürü*, II/21, Temmuz 1964, ss. 6-8.
- 2.57** “Kalenderhane Camii”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 34, 1983-84, ss. 485-494.
- 2.58** “Kanuni Devri Başlarında Güney-Doğu Anadolu”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, ss. 61-74.
- 2.59** “Kanuni Devrinde Malatya Şehri”, *VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler II*, Ankara 1973, ss. 56-58.

- 2.60** “Kapudan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 3-4, 1951, ss. 73-86.
- 2.61** “Karamort Külliyesi”, *VIII. Türk Tarihi Kongresi III*, Ankara, TTK 1983, ss. 1651-1655.
- 2.62** “Kemalizm ve Türkiye’nin Bazı Sorunları”, *Türkiye Günlüğü*, 44, Ocak-Şubat 1997, ss. 45-54.
- 2.63** “Kıbrıs’ta Türk İdaresi”, *Töre*, VI/39, 1974, ss. 20-25.
- 2.64** “Konya Mevlana Müzesi Arşivi’nin Önemi Hakkında”, *S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 1996, ss. 25-26.
- 2.65** “Kozanla Bir Halk Şairi: Mehmet Halaçoğlu”, *I. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1988, ss. 74-83.
- 2.66** “Kozanlı Halk Şairi Muhsin Yıldırım ve Bir Destan”, *Prof. Dr. Şükrü Elçin’e Armağan*, Ankara 1993, ss. 132-138.
- 2.67** “Kuruluş Devrinde Askerî Teşkilat ve Devşirme Düzeni”, *Osmanlı VI*, Ankara, Yeni Türkiye 1999, ss. 558-560.
- 2.68** “Leonhart Rauwolffs Reiseweg im Euphrat-Gebiet”, (Leonhart Rauwolffs un Dicle Fırat’taki Seyahat Yolu), *IX. Deutscher Orientalistentag, Vorträge I*, Ed. By. W. Voigt, Wiesbaden 1977, ss. 381-387.
- 2.69** “Maraş Müdafaası ve Kahraman Kadınlarımız”, *Madalyalı Tek Şehir Kahraman Maraş Dergisi*, (69. Yıl Özel Sayısı), Ankara 1989, ss.8-10.

- 2.70** “Max Freiherr von Oppenheim ve Eserlerinde II. Abdülhamit Devrine Ait Bilgiler”, *Sultan II. Abdülhamit ve Devri Semineri*, Ed. By M. S. Kütükoğlu, İstanbul 1994, ss. 13-27.
- 2.71** “Memluk Devri’nde (Eski) Malatya’da Bir Aile”, *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi I*, İstanbul, İ. Ü. Türkiyat Enstitüsü 1985, ss. 245-250.
- 2.72** “Mevlana Müzesi Arşivi”, *S. Ü. II. Milli Mevlana Kongresi*, Konya 1987, ss. 101-109.
- 2.73** “Mevlevilik ve Sosyal Hayat”, *S. Ü. II. Milletlerarası Mevlana Kongresi*, Konya 1991, ss. 95-102.
- 2.74** “Midhat Paşa’nın Niş Valiliği Hakkında Belgeler ve Notlar”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 11, 1982, ss. 279-316.
- 2.75** “Milli Eğitim veya Milli Felaket”, *Devlet*, 110, 1971, ss. 6-7.
- 2.76** “Milli Mücadele Devri Heyecanı”, *Töre*, V/27, 1973, ss. 3-14.
- 2.77** “Milli Mücadele Kahramanlarının Varisleri”, *Milli Mücadele’de Konya ve Milli Egemenlik Sempozyumu (23-24 Mayıs 1991)*, Konya 1991, ss. 91-94 ve *Askerî Tarih Bülteni*, 13/24, 1988, ss. 105-112.
- 2.78** “Milli Mücadele ve Çağdaş Avrupa Basımında Yankıları” *I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu (21-23 Eylül 1987)*, Ankara, TTK 1994, ss. 813-821.

- 2.79** “Milli Mücadele’de Anadolu”, *Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan*, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1981, ss. 1-14.
- 2.80** “Milli Mücadele’de Sivil ve Askerî İdare İlişkileri”, *II. Askerî Tarih Semineri*, Ankara, Genelkurmay Başkanlığı 1985, ss. 215-228.
- 2.81** “Mimar Sinan’ın Aslı Hakkında”, *Tarih ve Toplum*, IV/19, Temmuz 1985, ss. 38-40.
- 2.82** “Mora’da Osmanlı-Türk İnşa Faaliyetleri”, *İstanbul Üniv. Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1, 1972, ss.13-18.
- 2.83** “Musul Misâk-ı Milli’ye Dâhil midir, Değil midir?” *Misak-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Kerkük, Erbil Meselesi Sempozyumu* (28 Ocak 1997), Ankara 1998, ss. 47-50.
- 2.84** “Muzafferüddin Şah ve II. Abdülhamid Devrinde Türk-İran Dostluk Tezahürleri”, *İran Şehinşahlığı’nın 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, İstanbul 1971, ss. 137-193.
- 2.85** “Müzakereler”, *XV. ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler*, İstanbul 1997, ss. 101-106.
- 2.86** “Niebuhr ve 1766 Sonlarında Konya”, *Yeni İpek Yolu*, I (Özel Sayı) Mayıs 1998, ss. 3-5.
- 2.87** “Ocaklık Deyimi Hakkında”, *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, TTK 1994, ss. 873-877.

- 2.88** “Osmanische Festungen auf dem Balkan im 18. Jahrhundert”, (18. y.y. da Balkanlardaki Türk Kaleleri), *International Kongreß für Militärgeschichte*, Wien 1983, ss. 79-83.
- 2.89** “Osmanlı Araştırmalarında Arşivlerin Yeri”, *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul 1985, ss. 53-60.
- 2.90** “Osmanlı Arşivleri”, *Konya Ticaret Odası Dergisi*, 111, 1997, ss. 40-43.
- 2.91** “Osmanlı Arşivlerinin Tarih Açısından Önemi ve Bazı Sorunları”, *İlim ve Sanat*, 29, 1991, ss. 20-23.
- 2.92** “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme, Habitat II*, İstanbul 1996, ss. 264-268.
- 2.93** “Osmanlı Ceza Hukuku ve İlgili Belgeler”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 3, Aralık 1967, ss. 40-42.
- 2.94** “Osmanlı Devleti Hakkında”, *Cogito*, Osmanlılar Özel Sayısı, 19, Yaz 1999, ss. 86-92.
- 2.95** “Osmanlı Devleti Hakkında”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 1998, ss. 3-9.
- 2.96** “Osmanlı Devleti’nde Ermeniler Hakkında”, *Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu*, yay. Haz. Hasan Celal Güzel, Ankara, Yeni Türkiye 2000, ss. 35-43.

- 2.97** “Osmanlı Devleti’nde Ermeniler Hakkında”, *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı II*, VII/38, Mart-Nisan 2001, ss. 633-638.
- 2.98** “Osmanlı Devleti’nde Mevleviler”, *Belleten*, LV/213, Ağustos 1991, ss. 351-358.
- 2.99** “Osmanlı Devleti’nde Taşra Teşkilatı, Tanzimat’a Kadar”, *Osmanlı 6*, Ankara, Yeni Türkiye 1999, ss. 77-88.
- 2.100** “Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine” *Yeni Türkiye Osmanlı Özel Sayısı Düşünce ve Bilim III*, VI/33, Mayıs-Haziran 2000, ss. 342-345.
- 2.101** “Osmanlı İktidarının Temel Unsurlarından Örf-Gelenek”, *İlmi Araştırmalar*, 5, 1997, ss. 157-165.
- 2.102** “Osmanlı İmparatorluğunda Ermeniler” *Türkler 10*, editörler; Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara, Yeni Türkiye 2002, ss. 233-250.
- 2.103** “Osmanlı Maliyesinde İlhanlı Tesirleri”, *Aspect of Ottoman History*, Papers From Ciepo IX, Ed. By A. Singer, A. Cohen, Scripta Hierosolymitana, 35, Jerusalem, 1994, ss. 162-166.
- 2.104** “Osmanlı ve Devleti” *Türkiye Günlüğü*, 58, Kasım-Aralık 1999, ss. 23-27.
- 2.105** “Osmanlı’nın 700. Kuruluş Yıldönümünü Anarken, Osmanlı, Devlet-i Aliye, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 3, 1999, ss. 1-7.

- 2.106** “Ottoman Caravanserais from the 17. Century”, (17.yüzyılda Osmanlı Kervansarayları) *Proceeding of the Fifth International Congress of Turkish Art*, Ed. By. Géza Féhér, Budapest 1979, ss. 391.
- 2.107** “Ottoman Central Administration and Arab Provinces (1870-1910)”, (Osmanlı Merkezi Yönetimi ve Arap Şehirleri(1870-1910)) *Studies on Turkish-Arab Relations*, 1986, ss. 76-84.
- 2.108** “Ottoman Perod”, *Kalenderhane in Istanbul*, Ed. By C. L. Striker ve D. Kuban, Wiesbaden 1997, ss. 17-21, 37-40.
- 2.109** “Prof. Dr. Cemal İzzet Tukin (1907-1977), Hayatı-Eserleri”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 31, 1978, ss. 1-4.
- 2.110** “Provincial Organization of the Ottoman Empire in Pre-Tanzimat Period”, (Tanzimat Döneminde Osmanlı Taşra Teşkilatı) *The Great Ottoman-Turkish Civilisation, Philosophy, Science and Institutions III*, Ankara, Yeni Türkiye 2000, ss. 519-532.
- 2.111** “Salomon Schweigger ve Seyahat-nâmesi”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 17-18, 1963, ss. 119-140.
- 2.112** “Sekseninci Yılında 19 Mayıs”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 1998, ss. 15-18.
- 2.113** “Sèvres’den Lausanne’a”, *Bellekten*, XLVI/183, Temmuz 1982, ss. 551-565.

- 2.114** “Silahdar Mustafa Paşa Hanı’na Ait Bir Vesika”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 25, 1971, ss. 73-78.
- 2.115** “Sivas Mevlevihanesi”, *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara 1992, ss. 83-92.
- 2.116** “Some Documents Concerning the Ka’ba in the 16. Cencury”, (16.yüzyılda Kâbe ile ilgili bazı belgeler), *Sources for the History of Arabia. Maşadir Tarih al-Gazira al- Arabiyya*, Ed. By. A.M. Abdallah, As-Saqqar, Richard T. Mortel, Ar-Riyad 1979, ss. 177-181.
- 2.117** “Söz Derlenmesi ve Arşiv Belgeleri” *Milli Kültür Şûrâsı I*, (Ankara 23-27 Ekim 1982) Ankara 1982, ss. 438-442.
- 2.118** “Sunuş”, [Sunuş] Caner Arabacı, *Milli Mücadele’de Konya Öğretmenleri*, Konya 1991, ss. III-IV.
- 2.119** “Tanıyanlara ve Arkadaşlarına Göre Atatürk”, *Ata Dergisi*, 1, 1991, ss. 17-26.
- 2.120** “Tanzimat Arifesinde ve Hemen Sonrasında Tersane-i Amire’de İşçi Emekliliği ve İş Kazasına Uğrayanlara Yapılan İşlemler Hakkında”, *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri* (6-7 Haziran 1996), İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1997, ss. 67-73.
- 2.121** “Tanzimat’a Yöneltilen Eleştiriler”, *Mustafa Reşit Paşa ve Dönemi Semineri*, Bildiriler, Ankara 1987, ss. 105-111.

- 2.122** “Tarih Başlıklı Muhasebe Defterleri” [ve Konunun Tartışması], *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, X, 1980, ss. 1-37.
- 2.123** “Tarih Boyunca Türk-Ermeni İlişkileri”, *Yeni Forum*, XIII/279, Ağustos 1992, ss. 38-41.
- 2.124** “Tarihçiliğimizin Dünü ve Bugünü”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi, Felsefe Kurumu Seminerleri III*, Ankara 1977, ss. 240-268.
- 2.125** “Tarihte Türk-Arap Münasebetlerine Kısa Bir Bakış”, *Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Danışma Toplantısı*, İstanbul 1985, ss. 155-164, English Version ss. 165-175.
- 2.126** “The Armenians in the Ottoman Empire” (Osmanlı İmparatorluğunda Ermeniler), *The Turks III*, Ankara, Yeni Türkiye 2002, ss. 579-596.
- 2.127** “The Display of Friendship Between Iran and Turkey During the Time of Mozaffaroddin Shah and Sultan Abdelhamet II”, (Şah Muzafferiddin ve Sultan II. Abdülhamit Döneminde Türk-İran Dostluk Görüntüleri), *Journal of Cultural Institute*, IV, 1971, ss. 57-66.
- 2.128** “The Procurement of Labor and Materials, in the Ottoman Empire (16. And 18. Centuries)”, (16 ve 18. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda İş Gücü ve Malzeme Tedariki) *Economies et Sociétés dans l’empire Ottoman (Fin du XVIII-Début du Xxsiécle)*,

Ed. By Jean-Louis Bacqué-Grammont, Paul Dumont, Paris 1986, ss. 327-333.

2.129 “The Siege of Vienna Through Turkish Eyes”, *Austria Today*, 1/83, 1983, ss. 28-29.

2.130 “Timar Rûzname Defterleri’nin Biyografik Kaynak Olarak Önemi”, *Bellekten*, LX/227, Nisan 1996, ss. 127-138.

2.131 “Timar Tevcihleri Hakkında”, *Osmanlı-Türk Diplomatîği Semineri* (30-31 Mayıs 1994), Ed. By M. Kütükoğlu, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1995, ss. 67-74.

2.132 “Trablusgarb’a Dâir Bir Lâyiha”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, I, 1980, ss. 235-256.

2.133 “Tur Abidin im 16. Jahrhundert nach den osmanischen Katasterbüchern”, (Osmanlı Kadastro Defterlerine Göre Tur Abidin) *XVIII. Deutscher Orientalistentag, Vorträge*, Ed. By. W. Voigt, Wiesbaden 1974, ss. 142-148.

2.134 “Türk Ermeni İlişkileri Hakkında”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 98, Şubat 1995, ss. 43-48.

2.135 “Türk Hizmetine Giren Bazı Kıbrıs Müdafileri”, *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, Türk Heyeti Tebliğleri*, Ankara 1971, ss. 105-107 ve 109-112.

2.136 “Türk Kültür Tarihi Bakımından Arşivlerimizin Önemi”, *Bellekten*, XXXVII/147, Temmuz 1973, ss. 305-319.

- 2.137** “Türk Tarihi’nin Kaynakları”, *Fırat Üniv. Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kollokyumu*, Ed. By Abdülkadir Yuvalı, Elazığ, Fırat Üniv. 1990, ss. 47-52.
- 2.138** “Türk Toplumunu ve Hoşgörüyü”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4-5, Şubat-Temmuz 2000 (Osmanlı Özel Sayısı), ss. 165-168.
- 2.139** “Türkçe’nin Farsça Üzerindeki Tesirleri-Ahmet Ateş’in Aziz Ruhuna-”, *Türk Kültürü*, V/51, Ocak 1967, ss. 11-13.
- 2.140** “Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Soykırımı İddiaları”, *Ermeni Sorunu ve Bursa Ermenileri*, Yay. Haz. Saime Yüceer, Bursa 2000, ss. 1-16.
- 2.141** “Türkiye’de Eğitim”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 1976, ss. 1044-1059.
- 2.142** “Türk-Kürt İlişkileri Hakkında”, *Türk Kültürü*, XXX/346, Şubat 1992, ss. 66-69.
- 2.143** “Türkler ve Balkan Milletleri Arasında Kültürel İlişkiler-Sorunlar”, *Belleten*, LXI/230, Nisan 1997, ss. 121-131.
- 2.144** “Über die Ta’rih genannte Defter-Gattung als Quelle zur osmanischen Wirtschafts- und Sozialgeschichte”, (Tahrir Defterlerinin Osmanlı Ekonomik ve Sosyal Tarihi Hakkında Kaynak Olarak Kullanılması) *Türkische Wirtschafts- und Sozialgeschichte von 1071 bis 1920*, Ed. By H.G. Majer, R. Motika, Wiesbaden 1995, ss. 115-118.

- 2.145** “Vakıf Tesisinde Devlet Katkısı”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XI, 1991, ss. 123-128.
- 2.146** “Walter Hinz’in (1906-1992) Ardından”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 9-12.
- 2.147** “Wie ein Beğlerbeğ im sechzehnten Jahrhundert seines Amtes waltete”, (18 .y.y.da ki Bir beyleriyının Makamını İdare Etmesi), *Armağan, Festschrift Für Andreas Tietze*, Ed. By I. Baldauf, S. Faroqhi, Prag 1994, ss. 113-121.
- 2.148** “XIX. Yüzyılda Tahran’daki Temsilcilerimiz ve Türk-İran Münasebetlerine Etkileri”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, ss. 271-280.
- 2.149** “XVI. Yüzyılda Ankara”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 1, 1967, ss. 71-75.
- 2.150** “XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türk İmajı”, *I. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmajı Sempozyumu Belgeleri*, Eskişehir 1987, ss. 91-94.
- 2.151** “XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türkler İle İlgili Yayınlar”, *Cogito*, 19, Yaz 1999, ss. 313-319.
- 2.152** “XVI. Yüzyılda Diyarbakır (Amid) Şehri-Sosyal ve Ekonomik Durum-”, *Uluslararası Selahaddin-i Eyyûbî Sempozyumu, 23-24 Kasım 1996*, Diyarbakır 1997, ss. 193-196.

2.153 “XVI. Yüzyılda Doğu ve Güney-Doğu Anadolu’da Yönetim ve Nüfus”, *Parlamentar*, 19, 1993, ss. 22-27; Reprinted in: *Türk Kültürü*, XXXI/370, Şubat 1994, ss. 77-86; *Forum*, 15, 1994, ss. 30-34.

2.154 “XVI. Yüzyılda Güney-Doğu Anadolu’nun Ekonomik Durumu (Kanuni Süleyman ve II. Selim Devri)”, *H. Ü. Türkiye İktisat Tarihi Semineri, Metinler-Tartışmalar*, Ankara, H. Ü. 1975, ss. 71-98.

2.155 “XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Hekimbaşılık ve Hekimler Hakkında Bazı Yeni Tesbitler”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 4, 2000, ss. 1-6.

2.156 “XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, XVII/22, 1967, ss. 17-34.

2.157 “XVI. Yüzyılda Türk Askerî Tarihi İle İlgili Yeni Kayaklar”, *Birinci Askerî Tarih Semineri I*, Ankara 1984, ss. 121-130.

2.158 “XVI. Yüzyılım İlk Yarısında Diyarbekir”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 7, 1968, ss. 76-80.

2.159 “XVIII. Yüzyılda Balkanlarda Osmanlı Müstahkem Mevkileri” *Uluslararası Askerî Tarih Kongresi* (Viyana 6-10 Haziran 1983) Ankara 1984, ss. 15-18.

2.160 “XVIII. Yüzyılda Türk İdaresinde Nauplia (Anadolu) ve Yapıları”, *Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara, TTK 1976, ss. 461-485.

2.161 “Yabancı Gözü İle XVI. Yüzyılda Türk Zaferlerinin Sebepleri”, *Türk Kültürü*, VIII/94, Ağustos 1970, ss. 4-7.

2.162 “Yaşayan Türkologlar X: Genç bir Alman bilim adamı ve yayımcı Dr. Klaus Schwarz, *Tarih ve Toplum*, IV/22, Ekim 1985, ss. 29-31.

2.163 “Yoldaşlık Deyimi Hakkında”, *Journal of Turkish Studies in Memoriam Abdülbaki Golpınarlı II*, 20, 1996, ss. 9-12.

2.164 “Yurtluk-Ocaklık Deyimleri Hakkında”, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1991, ss. 269-278.

3. Ansiklopedi Maddeleri

3.1. “Anadolu”, *TDVİA 3*, Ankara 1991, ss. 105-106.

3.2. “Defter”, *TDVİA 9*, Ankara 1994, ss. 88-90.

3.3. “Diyarbakır”, *TDVİA 9*, Ankara 1994, ss. 464-469.

3.4. “Hane”, *TDVİA 15*, Ankara 1997, ss. 552-553.

3.5. “Has”, (Cengiz Orhonlu ile birlikte) *TDVİA 16*, Ankara 1997, ss. 268-270.

3.6. “Hüseyin Paşa, Küçük”, *TDVİA 19*, Ankara 1999, ss. 6-8.

- 3.7. “Kara Çelebizade”, *EI IV*, 2. ed., ss. 573-574.
- 3.8. “Kemal Re’is”, *EI IV*, 2. ed., ss. 881-882.
- 3.9. “Kenan Pasha”, *EI IV*, 2. ed., ss. 884-885.
- 3.10. “Kenan Paşa”, *TDVİA 25*, Ankara 2002, ss. 253-254.
- 3.11. “Serdar” (T. W. Haig’in maddesini ikmal etmiştir), *İA 10*, İstanbul, MEB 1980, ss. 512-513.
- 3.12. “Tavaşi”, *İA 12/1*, İstanbul, MEB 1979, s. 66.
- 3.13. “Tevki”, *İA 12/1*, İstanbul MEB, 1979, ss. 217-219.
- 3.14. “Turkey” (Salih Tuğ İle Birlikte), *Bibliographical Introduction to Legal History and Ethnology*, Ed. By John Gilissen, Bruxelles 1972, ss. 1-26.
- 3.15. “Urfa”, *İA 13*, İstanbul, MEB 1986, ss. 50-57.
- 3.16. “Van”, *İA 13*, İstanbul, MEB 1986, ss. 197-202.

4. Kitap Tanıtımları

- 4.1. A. C. Schaendlinger, Die Feldzugstagebücher der ersten und zweiten ungarischen Feldzüge Süleymans I, Wien 1978, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IV, 1984, 337-339.
- 4.2. A. Schwarz – G. Winkelhane, Der osmanische Statthalter Iskender Pascha (gest. 1517) und seine Stiftungen in Ägypten und am

Bosphorus, Bamberg 1985, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, VI, 1986, ss. 251-252.

4.3. C. Finkel, The Administration of Warfare. The Ottoman Military Campaigns in Hungary, 11593-1606. Wien 1988, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 249.

4.4. Carl Göllner, Turcica. Die europäischen Türkendrucke des XVI. Jahrhunderts, I, Bukarest, Berlin 1961, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 19, 1964, ss. 171-174.

4.5. D. Panzac, La peste dans l'Empire Ottoman (1700-1850), Paris Leiven 1985, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, VI, 1986, ss. 249-251.

4.6. E. A. Zachariadou, Trade and Crusade, Venedig 1983, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IX, 1989, ss. 411-412.

4.7. E. D. Petritsch, Register der osmanischen Documente im Österreichischen Staatsarchiv, 1, Wien 1991, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 246-247.

4.8. Eucharisterion: Essay Presented to Omeljan PRITSAK on his Sixtieth Birthday by his Colleagues and Students, Cambridge (Mass.) 1981, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, III, 1982, ss. 354-357.

- 4.9.** Franz Babinger, Drei Stadtansichten von Konstantinopel, Galata (Pera) und Skutari aus dem Ende des 16. Jahrhundert, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 17-18, 1962-63, ss. 283-285.
- 4.10.** Franz Babinger, Zwei Stambuler Gesamtansichten aus den Jahren 1616 und 1642, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 17-18, 1962-1963, ss. 285-286.
- 4.11.** Grundbegriffe der Geschichte, Gütersloh 1994, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 21, 1966, ss. 135-136.
- 4.12.** H. Batu–J.L. Bacqué-Grammont (ed.), L'Empire Ottoman, la République de Turquie et la France, İstanbul, Paris 1986, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, VI, 1986, ss. 252-254.
- 4.13.** H. G. Majer, Das osmanische Registerbuch der Beschwerden. Vol. 1, Wien 1984, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, V, 1986, ss. 273-274.
- 4.14.** H. W. Lowry, Trabzon Şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi, İstanbul 1981, *Osmanlı Araştırmaları*, 3, 1982, ss. 357-358.
- 4.15.** İ. Binark, 3 ve 5 Numaralı Mühimme Defterleri, Ankara 1993-1994, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XV, 1995, ss. 335-336.

- 4.16.** J. E. Jeffs (ed.), The George C. McGhee Library, Washington D.C. 1984, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IX, 1989, ss. 410-411.
- 4.17.** J. P. Laut – T. Sorge, Kleinasien im 17. Jahrhundert nach Evliya Çelebi, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, III, 1982, ss. 357-358.
- 4.18.** J. P. Niederkorn, Die europäischen Mächte und der “Lange Türkenkrieg” Kaiser Rudolfs II, Wien 1993, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XV, 1995, ss. 332-334.
- 4.19.** J. Strauss, Die Chronik des Isazade. Ein Beitrag zur osmanischen Historiographie des 17. Jahrhunderts, Berlin 1991, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 250-251.
- 4.20.** K. Nehring, Adam Freiherr zu Herbersteins Gesandtschaftsreise nach Konstantinopel, München 1983, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IV, 1984, ss. 340-342.
- 4.21.** K. Schwarz, Der Vordere Orient in den Hochschulschriften Deutschlands, Österreichs und Schweiz, Freiburg i. Br. 1980, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 10-11, 1979-1980, ss. 446-448.
- 4.22.** K. Teply, Türkische Sagen und Legenden um die Kaiserstadt Wien, Wien u.a. 1980, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 261-262.

- 4.23.** M. Bernath – K. Nehring (Hg.), Historische Bücherkunde Südosteuropas, c. 2, München 1988, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, X, 1990, ss. 239-240.
- 4.24.** M. Gökman, Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliyografyası. İstanbul 1963, *Türk Kültürü*, II/14, Aralık 1963, ss. 83-84.
- 4.25.** M. Gökman, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Açıklamalı Bibliyografya, İstanbul 1966, *Türk Kültürü*, V/51, Ocak 1967, ss. 64-65.
- 4.26.** M. K. Öke, Bir intihal daha: İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1902-1923) *Tarih ve Toplum*, I/4, Nisan 1984, ss. 69-71.
- 4.27.** M. Kiel, Art and Society of Bulgaria in the Turkish Period, Assen, Maastricht 1985, *Osmanlı Araştırmaları*, 6, 1986, ss. 248-249.
- 4.28.** M. Kiel, Studies on the Ottoman Architecture of the Balkans, London 1990, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, X, 1990, ss. 241-243.
- 4.29.** M. Kunke, Nomadenstämme in Persien im 18. Und 19. Jahrhundert, Berlin 1991, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XII, 1992, ss. 466-471.
- 4.30.** M. Müller-Wiener, Eine Stadtgeschichte Alexandrias von 564/1169 bis in die Mitte des 9/15. Jahrhunderts, Berlin 1992,

Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies, XII, 1992, ss. 493-494.

4.31. P. Bartl, Der Westbalkan zwischen spanischer Monarchie und osmanischem Reich, Wiesbaden 1974, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6-7, 1977-1978, ss. 307-310.

4.32. R. Dakoff – K. Kleiser, Materialien zu Evliya Çelebi, Bibliographie Raisonné, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 246.

4.33. R. F. Kreutel – K. Teply, Der Löwe von Temeschwar, Graz u. A. 1981, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, III, 1982, ss. 352-354.

4.34. R. Schiffer, Oriental Panaroma: British Travellers in 19th Century Turkey, *Belleten*, LXIV/241, Aralık 2000, ss. 973-976.

4.35. R. Stratkötter, Von Kairo nach Mekka. Sozial- und Wirtschaftsgeschichte der Pilgerfahrt, Berlin 1991, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XII, 1992, ss. 490-492.

4.36. R. V. Mende, Mustafa Ali's Fursat-name, Berlin 1989, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, X, 1990, ss. 236-238.

- 4.37.** S. Faroqhi, *Der Bektaschi-Orden in Anatolien*, Wien 1982, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IV, 1984, ss. 339-340.
- 4.38.** S. Faroqhi, *Herrscher über Mekka*, München, Zürich 1990, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XII, 1992, ss. 487-490.
- 4.39.** S. Faroqhi, *Towns and Townsmen of Ottoman Anatolia*. Cambridge u.a. 1984, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, V, 1986, ss. 270-272.
- 4.40.** S. Savaş, *Bir Tekkenin Dini ve Sosyal Tarihi*, Sivas Ali Baba Zaviyesi, İstanbul 1992, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 247-248.
- 4.41.** Ş. Tezel, *Atatürk'ün Hatıra Defteri*, Ankara 1971, *Töre*, V/29-30, 1973, ss. 26-31.
- 4.42.** *Turkologischer Anzeiger* 1, WZKM 67.1975.339-488, *Türk Kültürü Araştırmaları*, 15/1-2 (1976), ss. 343-346; *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6-7, 1977-1978, ss. 311.
- 4.43.** V. Stojanow, *Die Entstehung und Entwicklung der osmanisch-türkischen Paläographie und Diplomatie*, Berlin 1983, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, IV, 1984, ss. 342-343.

- 4.44.** W. Schulze, Reich und Türkengefahr im späten 16. Jahrhundert, München 1978, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 261-262.
- 4.45.** W. W. Haddad – W. Ochenwald, Nationalism in a Non-National State. The Dissolution of the Ottoman Empire. Columbus (Ohio) 1977, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 254-260.
- 4.46.** W.-D. Hütteroth – K. Abdulfattah, Historical Geography of Palastine, Trasjordan, and Southern Syria in the Late 16. Century, Erlangen 1977, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, I, 1980, ss. 284-286.
- 4.47.** W.-D. Hütteroth, Palästina und Transjordanien im 16. Jahrhundert, Tübingen 1978, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, I, 1980, ss. 286-287.
- 4.48.** W.-D. Hütteroth, Türkei, Darmstadt 1982, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, III, 1982, ss. 362-363.

5. Çevirileri

- 5.1.** Markus Köhbach, “Zahidlikten Mücahidliğe: Geyikli Baba/Osmanlı Sûfilik Tarihine Bir Katkı” *Bursa Defteri*, **1999/3**, ss. 69-73.

6. Makalelerin Konularına Göre Tasnifi

6.1. Atatürk

6.1.1. “Atatürk, Büyük İnsan”, *Türk Kültürü*, XXII/259, Kasım 1984, ss. 3-8.

6.1.2. “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün Faaliyetleri Hakkında Konuşma”, *Sivas’tan Ankara’ya* (18-27 Aralık 1919), İstanbul 1983, ss. 11-16.

6.1.3. “Atatürk, Gençlik ve Görevlerimiz” *Selçuk*, I/1 (Özel sayı), 1998, ss. 33-45.

6.1.4. “Atatürk’ün Çizdiği Hedefler ve Varabildiklerimiz”, *Türk Kültürü*, XXIX/333, Ocak 1991, ss. 91-94.

6.1.5. “Atatürk ve Aydınlar”, *Türk Kültürü*, IX/97, Kasım 1970, s. 17-20.

6.1.6. “Atatürk ve İslam Âlemi”, *Bilim Kültür ve Sanatta Gerçek*, 1, 1985, ss. 24-35.

6.1.7. “Atatürk ve İstiklal”, *Türk Kültürü*, III/26, Aralık 1964, ss. 1-4.

6.1.8. “Atatürk ve Milli Eğitimin Hedefleri”, *Türk Kültürü*, VI/61, Kasım 1967, ss. 23-25 ve *Kalkınan Dünya*, II/42, 1967, ss. 13-14.

- 6.1.9.** “Atatürk’ün ‘Cumhuriyet Fikri Hür, Vicdanı Hür, İrfanı Hür Nesiller İster’ Sözü ve Yorumu”, *I. Milletlerarası Gençlik Kongresi* (26-28 Ekim 1987), Konya 1987, ss. 291-294.
- 6.1.10.** “Atatürk’ün Ardından”, *Türk Kültürü*, II/13, Kasım 1963, ss. 130-132.
- 6.1.11.** “Atatürk’ün Ardından”, *Türk Kültürü*, II/13, Kasım 1963, ss. 130-132.
- 6.1.12.** “Atatürk’ün Çizdiği Hedefler ve Varabildiklerimiz”, *Türk Kültürü*, XXIX/333, Ocak 1991, ss. 91-94.
- 6.1.13.** “Atatürk’ün Hatıra Defteri”, *Töre*, V/29-30, 1973, ss. 26-31.
- 6.1.14.** “Kemalizm ve Türkiye’nin Bazı Sorunları”, *Türkiye Günlüğü*, 44, Ocak-Şubat 1997, ss. 45-54.
- 6.1.15.** “Tanyanlara ve Arkadaşlarına Göre Atatürk”, *Ata Dergisi*, 1, 1991, ss. 17-26.

6.2. Biyografik Değerlendirmeler

- 6.2.1.** “Balıkesir’li Bir Eğitimci: İsmail Hakkı Uzunçarşılı”, *Atatürk Eğitim ve Türkiye’nin Çağdaşlaşması Semineri*, Bursa 1991, ss. 43-47.
- 6.2.2.** “Cengiz Orhonlu 1927-1976, Hayatı-Eserleri-Şahsiyeti”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, XV/1-2, 1976, ss. 7-32.

- 6.2.3.** “Kozanlı Bir Halk Şairi: Mehmet Halaçoğlu”, *I. Mersin Milli Kültür ve Eğitim Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1988, ss. 74-83.
- 6.2.4.** “Kozanlı Halk Şairi Muhsin Yıldırım ve Bir Destan”, *Prof. Dr. Şükrü Elçin’e Armağan*, Ankara 1993, ss. 132-138.
- 6.2.5.** “Prof. Dr. Cemal İzzet Tukin (1907-1977), Hayatı-Eserleri”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 31, 1978, ss. 1-4.
- 6.2.6.** “Salomon Schweigger ve Seyahat-nâmesi”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 17-18, 1963, ss. 119-140.
- 6.2.7.** “Walter Hinz’in (1906-1992) Ardından”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 9-12.
- 6.2.8.** “Yaşayan Türkologlar X: Genç bir Alman bilim adamı ve yayımcı Dr. Klaus Schwarz, *Tarih ve Toplum*, IV/22, Ekim 1985, ss. 29-31.

6.3. Ermeniler

- 6.3.1.** “Anadolu’da Ermeni Nüfus ile Gözlemler (Osmanlı İdaresinde)” *Elif*, I/5-6, Erzurum 1985, s. 43.
- 6.3.2.** “Ermeni Tehciri ve Soykırımı İddiaları”, *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı I*, VII/37, Ocak-Şubat 2001, ss. 293-301.
- 6.3.3.** “Ermeni Terörü ve Türk Kamuoyu”, *Kemalist Ülkü*, 164, 1982, ss.13-14.

6.3.4. “Osmanlı Devleti’nde Ermeniler Hakkında”, *Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu*, yay. Haz. Hasan Celal Güzel, Ankara, Yeni Türkiye 2000, ss. 35-43.

6.3.5. “Osmanlı İmparatorluğunda Ermeniler” *Türkler 10*, editörler; Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara, Yeni Türkiye 2002, ss. 233-250.

6.3.6. “Tarih Boyunca Türk-Ermeni İlişkileri”, *Yeni Forum*, XIII/279, Ağustos 1992, ss. 38-41.

6.3.7. “The Armenians in the Ottoman Empire” *The Turks III*, Ankara, Yeni Türkiye 2002, ss. 579-596.

6.3.8. “Türk Ermeni İlişkileri Hakkında”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 98, Şubat 1995, ss. 43-48.

6.3.9. “Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Soykırımı İddiaları”, *Ermeni Sorunu ve Bursa Ermenileri*, Yay. Haz. Saime Yüceer, Bursa 2000, ss. 1-16.

6.4. Gençlik ve Eğitim

6.4.1. “Ana Eğitim Esasları ve Yeni İmtihan Yönetmeliği”, *Türk Kültürü*, VI/63, Ocak 1968, ss. 177-182 ve *İsmail Hakkı Uzunçarşılı’ya Armağan*, Ankara, TTK, 1976, ss. 461-485.

- 6.4.2.** “Auf den Spuren der Osmanen in der österreichischen Geschichte”, (Avusturya Tarihinde Türk İzleri) *Wiener Osteuropa Studien XIV*, Frankfurt 2002, ss. 87-98.
- 6.4.3.** “Atatürk, Gençlik ve Görevlerimiz”, *Selçuk*, I/1 (Özel sayı), 1998, ss. 33-45.
- 6.4.4.** “Atatürk’ün ‘Cumhuriyet Fikri Hür, Vicdanı Hür, İrfanı Hür Nesiller İster’ Sözü ve Yorumu”, *I. Milletlerarası Gençlik Kongresi* (26-28 Ekim 1987), Konya 1987, ss. 291-294.
- 6.4.5.** “Atatürk ve Eğitim Hakkındaki Görüşleri”, *Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri* (29 Kasım 1982), Kayseri 1983, s. 37-40.
- 6.4.6.** “Atatürk ve Milli Eğitimin Hedefleri”, *Türk Kültürü*, VI/61, Kasım 1967, ss. 23-25 ve *Kalkınan Dünya*, II/42, 1967, ss. 13-14.
- 6.4.7.** “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün Faaliyetleri Hakkında Konuşma”, *Sivas’tan Ankara’ya* (18-27 Aralık 1919), İstanbul 1983, ss. 11-16.
- 6.4.8.** “Demokrat Eğitim ve Bazı Problemlerimiz”, *Türk Kültürü*, II/18, Nisan 1964, ss. 14-17.
- 6.4.9.** “Gençlik, Atatürk ve Öğütleri”, *Türk Kültürü*, IV/43, Mayıs 1966, ss. 8-10 ve *Kalkınan Dünya*, II/37, 1967, ss. 12-13.
- 6.4.10.** “Milli Eğitim veya Milli Felaket”, *Devlet*, 110, 1971, ss. 6-7.
- 6.4.11.** “Türkiye’de Eğitim”, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 1976, ss. 1044-1059.

6.4.12. “Tarihçiliğimizin Dünü ve Bugünü”, *Türkiye’de Tarih Eğitimi, Felsefe Kurumu Seminerleri III*, Ankara 1977, ss. 240-268.

6. 5.Mevlevilik ve Mevlevihaneler

6.5.1. “Das Mevlevihane in Samsun”, (Samsun Mevlevihanesi) *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIV, 1994, ss. 77-90.

6.5.2. “Konya Mevlana Müzesi Arşivi’nin Önemi Hakkında”, *S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 1996, ss. 25-26.

6.5.3. “Mevlana Müzesi Arşivi”, *S. Ü. II. Milli Mevlana Kongresi*, Konya 1987, ss. 101-109.

6.5.4. “Mevlevilik ve Sosyal Hayat”, *S. Ü. II. Milletlerarası Mevlana Kongresi*, Konya 1991, ss. 95-102.

6.5.5. “Osmanlı Devleti’nde Mevleviler”, *Belleten*, LV/213, Ağustos 1991, ss. 351-358.

6.5.6. “Sivas Mevlevihanesi”, *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara 1992, ss. 83-92.

6. Milli Mücadele ve Cumhuriyet Tarihi

6.6.1. “Avusturyalı Bir Diplomatın Lausanne Anlaşması Arefesinde Düşünceleri”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 223-242.

6.6.2. “50. Yıldönümü Dolayısıyla: Başkumandanlık Meydan Muharebesi'nin Türk ve Dünya Tarihi'ndeki Önemi”, *Türk Kültürü*, X/118, Ağustos 1972, ss. 18-31.

6.6.3. “Die Rolle Atatürks in der türkischen Befreiungsbewegung (1918-1923)”, (Milli Mücadelede Atatürk'ün Rolü) *Turkestan Als Historischer Faktor Und Politische Idee (Festschrift B. Hayit)*, Ed. By E. V. Mende, Köln 1988, ss. 47-58.

6.6.4. “Dumlupınar Meydan Muharebesi ve Anadolu-Türk Tarihindeki Yeri”, *Büyük Zafer ve Sonuçları*, İstanbul 1982, ss. 173-187 ve *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün Bugün Yarın*, 55, Ağustos 2001, ss. 27-33.

6.6.5. “Hilafet ve Kaldırılması”, *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan II*, İstanbul 1982, ss. 225-232.

6.6.6. “Maraş Müdafaası ve Kahraman Kadınlarımız”, *Madalyalı Tek Şehir Kahraman Maraş Dergisi*, (69. Yıl Özel Sayısı), Ankara 1989, ss.8-10.

6.6.7. “Milli Mücadele Devri Heyecanı”, *Töre*, V/27, 1973, ss. 3-14.

6.6.8. “Milli Mücadele Kahramanlarının Varisleri”, *Milli Mücadele'de Konya ve Milli Egemenlik Sempozyumu* (23-24 Mayıs

1991), Konya 1991, ss. 91-94 ve *Askerî Tarih Bülteni*, 13/24, 1988, ss. 105-112.

6.6.9. “Milli Mücadele ve Çağdaş Avrupa Basınında Yankıları” *I. Uluslararası Atatürk Sempozyumu* (21-23 Eylül 1987), Ankara, TTK 1994, ss. 813-821.

6.6.10. “Milli Mücadele’de Anadolu”, *Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan*, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1981, ss. 1-14.

6.6.11. “Milli Mücadele’de Sivil ve Askerî İdare İlişkileri”, *II. Askerî Tarih Semineri*, Ankara, Genelkurmay Başkanlığı 1985, ss. 215-228.

6.6.12. “Musul Misâk-ı Milli’ye dâhil midir, değil midir?” *Misak-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Kerkük, Erbil Meselesi Sempozyumu* (28 Ocak 1997), Ankara 1998, ss. 47-50.

6.6.13. “Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine” *Yeni Türkiye Osmanlı Özel Sayısı Düşünce ve Bilim III*, VI/33, Mayıs-Haziran 2000, ss. 342-345.

6.6.14. “Sekseninci Yılında 19 Mayıs”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 1998, ss. 15-18.

6.6.15. “Sèvres’den Lausanne’a”, *Belleten*, XLVI/183, Temmuz 1982, ss. 551-565.

6.7. Osmanlı Devleti ve Osmanlı Devleti’nin Sosyal İktisat Tarihi ile ilgili Makaleleri

- 6.7.1.** “Dicle ve Fırat Nehirlerinde Nakliyat” *Belleten*, LXV/243 Ağustos 2001, ss. 657-664.
- 6.7.2.** “Diyarbakir Beylerbeyliğinin İlk İdari Taksimatı”, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 23, 1969, ss. 23-34.
- 6.7.3.** “Eski Malatya’da Silahdar Mustafa Paşa Hanı”, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1, 1970, ss. 63-92.
- 6.7.4.** “Evliya Çelebi’nin Mardin ve Yöresi Hakkında Yazdıkları”, *M. Ü. Fen-Edebiyat Fak. Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4, 1989, ss. 225-227.
- 6.7.5.** “Hâne Deyimi Hakkında”, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 32, 1979, ss. 331-348.
- 6.7.6.** “Kanuni Devri Başlarında Güney-Doğu Anadolu”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, ss. 61-74.
- 6.7.7.** “Kanuni Devrinde Malatya Şehri”, *VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler II*, Ankara 1973, ss. 56-58.
- 6.7.8.** “Kapudan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa”, *İstanbul Ünv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 3-4, 1951, ss. 73-86.
- 6.7.9.** “Kıbrıs’ta Türk İdaresi”, *Töre*, VI/39, 1974, ss. 20-25.
- 6.7.10.** “Kuruluş Devrinde Askerî Teşkilat ve Devşirme Düzeni”, *Osmanlı VI*, Ankara, Yeni Türkiye 1999, ss. 558-560.

- 6.7.11.** “Leonhart Rauwolffs Reiseweg im Euphrat-Gebiet”, (Leonhart Rauwolffs un Dicle Fırat’taki Seyahat Yolu), *IX. Deutscher Orientalistentag, Vorträge I*, Ed. By. W. Voigt, Wiesbaden 1977, ss. 381-387.
- 6.7.12.** “Max Freiherr von Oppenheim ve Eserlerinde II. Abdülhamit Devrine Ait Bilgiler”, *Sultan II. Abdülhamit ve Devri Semineri*, Ed. By M. S. Kütükoğlu, İstanbul 1994, ss. 13-27.
- 6.7.13.** “Memluk Devri’nde (Eski) Malatya’da Bir Aile”, *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi I*, İstanbul, İ. Ü. Türkiyat Enstitüsü 1985, ss. 245-250.
- 6.7.14.** “Midhat Paşa’nın Niş Valiliği Hakkında Belgeler ve Notlar”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 11, 1982, ss. 279-316.
- 6.7.15.** “Mimar Sinan’ın Aslı Hakkında”, *Tarih ve Toplum*, IV/19, Temmuz 1985, ss. 38-40.
- 6.7.16.** “Mora’da Osmanlı-Türk İnşa Faaliyetleri”, *İstanbul Üniv. Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 1, 1972, ss.13-18.
- 6.7.17.** “Muzafferüddin Şah ve II. Abdülhamid Devrinde Türk-İran Dostluk Tezahürleri”, *İran Şehinşahlığı’nın 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, İstanbul 1971, ss. 137-193.
- 6.7.18.** “Niebuhr ve 1766 Sonlarında Konya”, *Yeni İpek Yolu*, I (Özel Sayı) Mayıs 1998, ss. 3-5.

- 6.7.19.** “Ocaklık Deyimi Hakkında”, *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, TTK 1994, ss. 873-877.
- 6.7.20.** “Osmanische Festungen auf dem Balkan im 18. Jahrhundert”, (18. y.y. da Balkanlardaki Türk Kaleleri), *International Kongreß für Militärgeschichte*, Wien 1983, ss. 79-83.
- 6.7.21.** “Osmanlı Araştırmalarında Arşivlerin Yeri”, *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul 1985, ss. 53-60.
- 6.7.22.** “Osmanlı Arşivleri”, *Konya Ticaret Odası Dergisi*, 111, 1997, ss. 40-43.
- 6.7.23.** “Osmanlı Arşivlerinin Tarih Açısından Önemi ve Bazı Sorunları”, *İlim ve Sanat*, 29, 1991, ss. 20-23.
- 6.7.24.** “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme, Habitat II*, İstanbul 1996, ss. 264-268.
- 6.7.25.** “Osmanlı Ceza Hukuku ve İlgili Belgeler”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 3, Aralık 1967, ss. 40-42.
- 6.7.26.** “Osmanlı Devleti Hakkında”, *Cogito*, Osmanlılar Özel Sayısı, 19, Yaz 1999, ss. 86-92.
- 6.7.27.** “Osmanlı Devleti Hakkında”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 1998, ss. 3-9.

- 6.7.28.** “Osmanlı Devleti’nde Taşra Teşkilatı, Tanzimat’a Kadar”, *Osmanlı* 6, Ankara, Yeni Türkiye 1999, ss. 77-88.
- 6.7.29.** “Osmanlı İktidarının Temel Unsurlarından Örf-Gelenek”, *İlmi Araştırmalar*, 5, 1997, ss. 157-165.
- 6.7.30.** “Osmanlı Maliyesinde İlhanlı Tesirleri”, *Aspect of Ottoman History*, Papers From Ciepo IX, Ed. By A. Singer, A. Cohen, Scripta Hierosolymitana, 35, Jerusalem, 1994, ss. 162-166.
- 6.7.31.** “Osmanlı ve Devleti” *Türkiye Günlüğü*, 58, Kasım-Aralık 1999, ss. 23-27.
- 6.7.32.** “Osmanlı’nın 700. Kuruluş Yıldönümünü Anarken, Osmanlı, Devlet-i Aliye, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 3, 1999, ss. 1-7.
- 6.7.33.** “Ottoman Caravanserais from the 17. Century”, (17.yüzyılda Osmanlı Kervansarayları) *Proceeding of the Fifth International Congress of Turkish Art*, Ed. By. Géza Féhér, Budapest 1979, ss. 391.
- 6.7.34.** “Ottoman Central Administration and Arab Provinces (1870-1910)”, (Osmanlı Merkezi Yönetimi ve Arap Şehirleri(1870-1910)) *Studies on Turkish-Arab Relations*, 1986, ss. 76-84.
- 6.7.35.** “Ottoman Perod”, *Kalenderhane in Istanbul*, Ed. By C. L. Striker ve D. Kuban, Wiesbaden 1997, ss. 17-21, 37-40.

6.7.36. “Provincial Organization of the Ottoman Empire in Pre-Tanzimat Period”, (Tanzimat Döneminde Osmanlı Taşra Teşkilatı) *The Great Ottoman-Turkish Civilisation, Philosophy, Science and Institutions III*, Ankara, Yeni Türkiye 2000, ss. 519-532.

6.7.37. “Silahdar Mustafa Paşa Hanı’na Ait Bir Vesika”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 25, 1971, ss. 73-78.

6.7.38. “Some Documents Concerning the Ka’ba in the 16. Cencury”, (16.yüzyılda Kâbe ile ilgili bazı belgeler), *Sources for the History of Arabia. Maşadir Tarih al-Gazira al- Arabiyya*, Ed. By. A.M. Abdallah, As-Saqqar, Richard T. Mortel, Ar-Riyad 1979, ss. 177-181.

6.7.39. “Tanzimat Arifesinde ve Hemen Sonrasında Tersane-i Amire’de İşçi Emekliliği ve İş Kazasına Uğrayanlara Yapılan İşlemler Hakkında”, *Tarih Boyunca Türk Tarihinin Kaynakları Semineri* (6-7 Haziran 1996), İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1997, ss. 67-73.

6.7.40. “Tanzimat’a Yöneltilen Eleştiriler”, *Mustafa Reşit Paşa ve Dönemi Semineri*, Bildiriler, Ankara 1987, ss. 105-111.

6.7.41. “Tarih Başlıklı Muhasebe Defterleri” [ve Konunun Tartışması], *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, X, 1980, ss. 1-37.

6.7.42. “Tarihte Türk-Arap Münasebetlerine Kısa Bir Bakış”, *Türk-Arap İlişkileri İncelemeleri Danışma Toplantısı*, İstanbul 1985, ss. 155-164, English Version ss. 165-175.

6.7.43. “The Display of Friendship Between Iran and Turkey During the Time of Mozaffaroddin Shah and Sultan Abdelhamet II”, (Şah Muzafferiddin ve Sultan II. Abdülhamit Döneminde Türk-İran Dostluk Görüntüleri), *Journal of Cultural Institute*, IV, 1971, ss. 57-66.

6.7.44. “The Procurement of Labor and Materials, in the Ottoman Empire (16. And 18. Centuries)”, (16 ve 18. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğunda İş Gücü ve Malzeme Tedariki) *Economies et Sociétés dans l’empire Ottoman (Fin du XVIII-Début du Xxsiécle)*, Ed. By Jean-Louis Bacqué-Grammont, Paul Dumont, Paris 1986, ss. 327-333.

6.7.45. “The Siege of Vienna Through Turkish Eyes”, (Viyana Kuşatması) *Austria Today*, 1/83, 1983, ss. 28-29.

6.7.46. “Timar Rûzname Defterleri’nin Biyografik Kaynak Olarak Önemi”, *Belleten*, LX/227, Nisan 1996, ss. 127-138.

6.7.47. “Timar Tevcihleri Hakkında”, *Osmanlı-Türk Diplomatîği Semineri* (30-31 Mayıs 1994), Ed. By M. Kütükoğlu, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1995, ss. 67-74.

6.7.48. “Trablusgarb’a Dâir Bir Lâyiha”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, I, 1980, ss. 235-256.

6.7.49. “Tur Abidin im 16. Jahrhundert nach den osmanischen Katasterbüchern”, (Osmanlı Kadastro Defterlerine Göre Tur Abidin) *XVIII. Deutscher Orientalistentag, Vorträge*, Ed. By. W. Voigt, Wiesbaden 1974, ss. 142-148.

6.7.50. “Türk Hizmetine Giren Bazı Kıbrıs Müdafileri”, *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, Türk Heyeti Tebliğleri*, Ankara 1971, ss. 105-107 ve 109-112.

6.7.51. “Türk Kültür Tarihi Bakımından Arşivlerimizin Önemi”, *Belleten*, XXXVII/147, Temmuz 1973, ss. 305-319.

6.7.52. “Türk Tarihi’nin Kaynakları”, *Fırat Üniv. Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kollokyumu*, Ed. By Abdülkadir Yuvalı, Elazığ, Fırat Üniv. 1990, ss. 47-52.

6.7.53. “Türk Toplumunu ve Hoşgörüyü”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4-5, Şubat-Temmuz 2000 (Osmanlı Özel Sayısı), ss. 165-168.

6.7.54. “Türkçe’nin Farsça Üzerindeki Tesirleri-Ahmet Ateş’in Aziz Ruhuna-”, *Türk Kültürü*, V/51, Ocak 1967, ss. 11-13.

6.7.55. “Türk-Kürt İlişkileri Hakkında”, *Türk Kültürü*, XXX/346, Şubat 1992, ss. 66-69.

6.7.56. “Türkler ve Balkan Milletleri Arasında Kültürel İlişkiler-Sorunlar”, *Belleten*, LXI/230, Nisan 1997, ss. 121-131.

6.7.57. “Über die Ta’rih genannte Defter-Gattung als Quelle zur osmanischen Wirtschafts- und Sozialgeschichte”, (Tahrir Defterlerinin Osmanlı Ekonomik ve Sosyal Tarihi Hakkında Kaynak Olarak Kullanılması) *Türkische Wirtschafts- und Sozialgeschichte von 1071 bis 1920*, Ed. By H.G. Majer, R. Motika, Wiesbaden 1995, ss. 115-118.

6.7.58. “Vakıf Tesisinde Devlet Katkısı”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XI, 1991, ss. 123-128.

6.7.59. “Wie ein Beğlerbeğ im sechzehnten Jahrhundert seines Amtes waltete”, (18 .y.y.da ki Bir Beylerbeyinin Makamını İdare Etmesi), *Armağan, Festschrift Für Andreas Tietze*, Ed. By I. Baldauf, S. Faroqi, Prag 1994, ss. 113-121.

6.7.60. “XIX. Yüzyılda Tahran’daki Temsilcilerimiz ve Türk-İran Münasebetlerine Etkileri”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, ss. 271-280.

6.7.61. “XVI. Yüzyılda Ankara”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 1, 1967, ss. 71-75.

6.7.62. “XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türk İmajı”, *I. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmajı Sempozyumu Belgeleri*, Eskişehir 1987, ss. 91-94.

6.7.63. “XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türkler İle İlgili Yayınlar”, *Cogito*, 19, Yaz 1999, ss. 313-319.

- 6.7.64.** “XVI. Yüzyılda Diyarbakır (Amid) Şehri-Sosyal ve Ekonomik Durum-”, *Uluslararası Selahaddin-i Eyyübi Sempozyumu*, 23-24 Kasım 1996, Diyarbakır 1997, ss. 193-196.
- 6.7.65.** “XVI. Yüzyılda Doğu ve Güney-Doğu Anadolu’da Yönetim ve Nüfus”, *Parlamentar*, 19, 1993, ss. 22-27; Reprinted in: *Türk Kültürü*, XXXI/370, Şubat 1994, ss. 77-86; *Forum*, 15, 1994, ss. 30-34.
- 6.7.66.** “XVI. Yüzyılda Güney-Doğu Anadolu’nun Ekonomik Durumu (Kanuni Süleyman ve II. Selim Devri)”, *H. Ü. Türkiye İktisat Tarihi Semineri, Metinler-Tartışmalar*, Ankara, H. Ü. 1975, ss. 71-98.
- 6.7.67.** “XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Hekimbaşılık ve Hekimler Hakkında Bazı Yeni Tesbitler”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 4, 2000, ss. 1-6.
- 6.7.68.** “XVI. Yüzyılda Ruûs ve Önemi”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, XVII/22, 1967, ss. 17-34.
- 6.7.69.** “XVI. Yüzyılda Türk Askerî Tarihi İle İlgili Yeni Kayaklar”, *Birinci Askerî Tarih Semineri I*, Ankara 1984, ss. 121-130.
- 6.7.70.** “XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır”, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, 7, 1968, ss. 76-80.

6.7.71. “XVIII. Yüzyılda Balkanlarda Osmanlı Müstahkem Mevkileri” *Uluslararası Askerî Tarih Kongresi* (Viyana 6-10 Haziran 1983) Ankara 1984, ss. 15-18.

6.7.72. “XVIII. Yüzyılda Türk İdaresinde Nauplia (Anadolu) ve Yapıları”, *Ord. Prof. Dr. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara, TTK 1976, ss. 461-485.

6.7.73. “Yabancı Gözü İle XVI. Yüzyılda Türk Zaferlerinin Sebepleri”, *Türk Kültürü*, VIII/94, Ağustos 1970, ss. 4-7.

6.7.74. “Yoldaşlık Deyimi Hakkında”, *Journal of Turkish Studies in Memoriam Abdalbaki Golpınarlı II*, 20, 1996, ss. 9-12.

6.7.75. “Yurtluk-Ocaklık Deyimleri Hakkında”, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1991, ss. 269-278.

B-DANIŞMANLIĞINI YAPTIĞI YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİ

1. Lisans Tezleri

1.1 Aydın, Mahir: *Kafkasya'da Osmanlı Tahkimatı ve Faş Kalesi*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1981.

1.2 Başev, Zeliha: *Göç Ve İskân Meselesi: 1296 H. (26.12.1878-16.11.1879)*, İstanbul Üniv., Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.3 Bolat, Hasan Arif: *Hicri 1306 (M. 1888-1889) Yılında Yapılan Göçler Ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.4 Bozkır, Sema: *H. 1304 (M. 1888-1889) Yılında Göç ve Yerleşme*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1981.

1.5 Buzlu, Nuran: *Göç Ve Göçmen Meselesi 1298 H. (1880-1881)*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.6 Çalmaz, Şefika: *1308 H. (1890-1891) Yılında Yapılan Göçler ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1979.

1.7 Çam, Yusuf: *1311 H. (1893-1894) Yılında Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1978.

1.8 Çapar, Hasan: *Hicri 1302 (M. 1884-1885) Senesinde Anadolu'ya Yapılan Göçler ve Kurulan Köyler*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.9 Dinçer, Zehra: *Anadolu'da İskân (H. 1327/M. 1909-1910)*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1982.

1.10 Dombacı, İbrahim: *1323 H. (1905 M.) Yılında Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.11 Ganjuk, Güler: *H. 1281-1290 (M. 1864-1873) Kırım'dan göçler ve Anadolu'da İskân*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul [t. y.].

1.12 Güler, Meftune: *1315 H. (1897-1898) Yılında Yapılan Göçler ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.13 Gümüş, Yunus: *Hicri 1310 (Miladi 1892-1893) Senesinde Yapılan Göçler ve İskân Durumları*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.14 Karaarslan, Murat Türker: *XVIII. Yüzyılda Vidin'de İnşaat ve Tamirât*, İstanbul Ün. : Edebiyat Fak., İstanbul 1982.

1.15 Kocatepe, Gülsüm: *1324 H. (1906) Senesi Göç Olayları ve İskân Siyaseti*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1982.

1.16 Kuşçu, Hasari: *H. 1309 (M. 1891) Senesinde Yapılan Göçler ve Kurulan Köyler*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1979.

1.17 Mısırlıoğlu, M. Kemal: *H. 1320 (1902) Senesinde Yapılan Göçler, Kurulan Köyler ve Göçmenlere Yapılan Yardımlar*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.18 Özbayrak, Ahmet: *H. 1325 M. 1907 Yılında Anadolu'da İskân Faaliyetleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1982.

1.19 Özpamukçu, Yasemin: *M. 1883 (H. 1300) Yılına Ait Göçler*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.20 Selek, Meliha: *1317 H. (12.5.1899-11.5.1900) Yılında Yapılan Göçler Ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.21 Sofuoğlu, Adnan: *H. 1321 (1903-1904) Senesinde Yapılan Göçler, Kurulan Köyler Ve Göçmenlere Yapılan Yardımlar*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.22 Topçu, Hasan Erden: *H. 1316 (1898-1899) Yılında Yapılan Göçler ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1981.

1.23 Turan, Nuray: *1301 H. (1883-1884 M.) Yılında Yapılan Göçler ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.24 Yılmaz, Meral: *H. 1299 (M. 1881-1882) Yılında Anadolu'ya Yapılan Göçler*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.25 Yılmaz, Mehmet: *1322 (M. 1904) Yılında Yapılan Göçler ve Kurulan Muhacir Köyleri*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.26 Yiğit, Arif: *H. 1318 (M. 1900-1901) Senesinde Yapılan Göçler, Kurulan Köyler ve Göçmenlere Yapılan Yardımlar*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1980.

1.27 Zincirli, Fatma Neşe: *1328 H. (M. 1910) Yılında Anadolu'da İskân*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak., İstanbul 1982.

2.2. Yüksek Lisans Tezleri

- 2.1.** Aköz, Alâaddin: *Şer'iyeye Sicillerine Göre XVI. Yüzyıl Sonu İle XVII. Yüzyıl Başlarında Karaman*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1987.
- 2.2.** Arıkan, Mustafa: *Asker Mektupları*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1990.
- 2.3.** Ayanoğlu, Burhanettin: *Haşim İşcan'ın Hayatı ve Görevleri (Bursa Valiliği Ağırlıklı)*, Uludağ Üniv. SBE, Bursa 2000.
- 2.4.** Bulut, Hasan: *İrfan Gazetesi*, Uludağ Üniv. SBE, Bursa 1999.
- 2.5.** Ceylan, Alâeddin: *1681-1683 Tarihli Konya İle İlgili Ferman ve Beratlar*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1987.
- 2.6.** Çakmak, Biray: *1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi ve Muğla Yöresinin Bu Harbe Katkısı*, Uludağ Üniv. SBE, Bursa 1999.
- 2.7.** Çalık, Ramazan: *Gotthard Jaeschke ve Türk İnkılâp Tarihine Hizmetleri*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1990.
- 2.8.** Çiftçi, Cafer: *14. Yüzyılda Anadolu Uç Beyliklerindeki İktisadi Hayat Üzerine Bir Araştırma*, Uludağ Üniv. SBE, Bursa 1997.
- 2.9.** Erpolat, Mehmet Salih: *XVI. Yüzyılda Ergani Sancağı*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1993.
- 2.10.** İpcioğlu, Mehmet: *Kanuni Sultan Süleyman'ın Estergon Seferi*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1989.
- 2.11.** Önal, Ali: *Harf İnkılâbının Konya Basınındaki Akisleri*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1987.

- 2.12.** Öntuğ, Mustafa Murat: *Özü İle İlgili 17. Yüzyıl Mühimme Hükümleri ve Kalesi*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1995.
- 2.13.** Sak, İzzet: *XVI ve XVII. yüzyıllarda Konya'da Kölelik Müessesesi*, Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü 1987.
- 2.14.** Şişman, Ayşin: *1702-1708 Tarihleri Arasında Türk-Fransız İlişkilerinde Konsolos Arzları ve Bunlara Ait Hükümler*, Balıkesir Üniv. SBE, Balıkesir 1995.
- 2.15.** Uysal, Mehmet Ali: *Cumhuriyet Dönemi'nde Denizli Kazası*, Kocatepe Üniv. SBE, Afyon 1999.
- 2.16.** Yavuz, Hasan Ali: *1777-1780 Yılları Arasında Amasya*, Uludağ Üniv. SBE, Bursa 1999.
- 2.17.** Yelkovan, Fahri: *XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Malatya Sancağı'na Ait Tımar Tevcihlerinin Mufassal Defterlerle Karşılaştırılması*, Balıkesir Üniv. SBE, Balıkesir 1996.
- 2.18.** Yerlikaya, İlhan: *Milli Mücadele'de Maraş*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1987.
- 2.19.** Yıldız, Emine Gülter: *Cevdet Kerim İncedayı ve Türk İstiklâl Mücahadesi Konferansları*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1989.
- 2.20.** Yılmaz, Mehmet: *Milli Mücadele'de Kastamonu Öğretmenleri*, Ankara Üniv. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1989.

3. Doktora Tezleri

- 3.1.** Ahmet, Avanas: *Milli Mücadelede Konya*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1989.
- 3.2.** Aköz, Alaaddin: *XVI. Asırda Karaman Kazası*, Selçuk Üniv. Selçuk Üniv. SBE, Konya 1992.
- 3.3.** Ali, Mahmud: *Trablusgarb'ta Osmanlı İnşa Faaliyetleri (1850-1911)*, İstanbul Üniv. SBE, İstanbul 1982.
- 3.4.** Arıkan, Mustafa: *Hamdi Ragıp Atademir (Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri)*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1995.
- 3.5.** Baghdadi, Abdolghafour: *Muhammed Ali Şah Devrinde Osmanlı-İran Siyasî İlişkileri ve İran'daki İç Olaylar*, İstanbul Üniv. SBE, İstanbul 1982.
- 3.6.** Bizbirlik, Alpay: *16. Yüzyıl Ortalarında Diyarbekir Beylerbeyliği'nde Vakıflar*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1995.
- 3.7.** Ceylan, Alâeddin: *Kanuni Zamanında Akşehir Kazası*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1993.
- 3.8.** Faruk, Kocacık: *Balkanlardan Anadolu'ya Yönelik Göçer (1878-1900) Karşılatırmalı Yerli ve Göçmen Köyü Monografileri*, Hacettepe Üniv. SBE, Ankara 1978.
- 3.9.** Gök, Dursun: *İkinci Büyük Millet Meclisi ve Faaliyetleri (1923-1927)*, Selçuk Üniv. Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Konya 1991.

- 3.10.** Gülcan, Mustafa: *Konya'da İçtimai ve İktisadi Hayat (1675-1676)*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1989.
- 3.11.** Küçükdağ, Yusuf: *Lâle Devri'nde Konya*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1989.
- 3.12.** Sak, İzzet: *Şer'iyye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. Ve 18. Yüzyıllar)*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1992.
- 3.13.** Yelkovan, Fahri: *XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Malatya Sancağı'na Ait Timar Tevcihlerinin Mufassal Defterlerle Karşılaştırılması*, Balıkesir Üniv. SBE, Balıkesir 1996.
- 3.14.** Yılmaz, Mehmet: *Konya Vilayeti'nde Muhacir Yerleşmeleri*, Selçuk Üniv. SBE, Konya 1996.

C-AKADEMİK KİŞLİĞİ

Cumhuriyetin ilan edilip yeni Türk Devleti'nin temellerinin atıldığı ilk yıllarda doğan Nejat Göyünç, bir cumhuriyet çocuğu olmuş, devletin kuruluş yıllarındaki sıkıntılara da bizzat tanık olması sebebiyle ülkesi ve milletinin birlik ve beraberliği konusunda oldukça hassas bir insan olmuştur. Cumhuriyetin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarına çok derin bir saygı ve muhabbet beslemiştir. Nejat Göyünç'ün bu yapısını, görev aldığı kurumlardaki faaliyetlerinden, yaptığı akademik çalışmalara, derslerde öğrencilerine temel olarak vermek istediklerine kadar hayatının her anında görebilmek mümkündür.

Küçük yaşta babasını kaybetmesi dolayısıyla hayatını yatılı okullarda devletin kendisine sağladığı imkânlarla sağlamak durumunda kalması, devletine karşı büyük bir sadakat beslemesine neden olmuştur. Ülkesinin birlik ve bütünlüğü milletinin daha müreffeh bir yaşam sürmesi, Nejat Göyünç'ün en çok arzuladığı konuların başında gelmiştir. Kendisini de bu arzuları konusunda görevli addetmiş, hayatı boyunca çalıştığı her akademik konuda ülkesi ve milletine hizmet etmeye gayret etmiştir. Tarihçilik ona göre kişinin ekonomik olarak kendi gelirini sağlaması için gerekli

herhangi bir ‘‘meslek’’ değil, gönülden gelen bir ‘‘sevgi’’ bir ‘‘azim’’ işidir.⁴⁵

Dersleri ve akademik çalışmalarında objektifliği har zaman öne çıkarmaya gayret etmiş, her türlü ön yargı ve ideolojiden uzak kalmaya çalışmıştır. Ona göre tarih ancak belgeler üzerinden yazılabilir; arşivlerin kokusunu tatmayan bir tarihçi roman yazarı olmak durumundan kurtulamaz. Öğrencilerinden Doç Dr. Mehmet İpçioğlu’nun Göyünç’ün hocalığı ile ilgili şu düşünceleri kendisinin arşiv ve belgeler üzerine ne kadar çok hassas olduğunu, öğrencilerini de bu şekilde yetiştirmeye gayret ettiğini örneklendirir niteliktedir: *‘‘ilk anda kıymetini anlamasak da zamanla anlaşıldı ki Allah’ın bir lütfüydü bizim için. İlerlemiş yaşına rağmen her işini kendisi yapar, kucak dolusu vesika ve kitapla geldiği sınıfta Osmanlı tarihini belgelerin diliyle anlatırdı. Bu sayede dershanemiz bir tarih laboratuvarına dönüşür, bizde mikroskobun altında hücrenin yapısını inceleyen araştırmacılar gibi, tarihi sırları vesikaların rehberliğinde çözmeye çalışırdık. Önceleri belgeler deryasının derinliklerinde boğulacağımız hissine kapılsak da dersler ilerleyip bu deryada birkaç kulaç atınca sahil-i selamete ulaşabileceğimize dair inancımız*

---

⁴⁵ Prof. Dr. Hasan Bahar’la 25 Mart 2020 tarihinde yapılan mülakat.

*gelişti ve vesikaların gizemini çözme azmi, zamanla tutku haline dönuştü. İşte bu tutkuydu hocayla yakınlaşmamızı sağlayan.*⁴⁶

Prof. Dr. Nejat Göyünç, Osmanlı araştırmaları denilince akla gelen isimlerin başında yer almıştır. Bunu da yaptığı titiz çalışmalar ve eserlerinde ki belge zenginliği sağlamıştır. Göyünç, derslerinden ve okuldaki idari görevlerinden arta kalan zamanlarını arşivlerde geçirmiştir denilebilir. Arşiv ve belge Göyünç'ün hayatında iki önemli kavram olmuştur. Ona göre Osmanlı tarihi üzerine çalışan her araştırmacı iyi derecede Osmanlıca bilmeli, yaptığı çalışmalarda döneme ait resmi evrakları mutlaka kullanmalıdır. Bu konuda da devletin resmi kurumlarının araştırmacılara yardımcı olması gerektiğini düşünmektedir. Arşivler tüm araştırmacıların hizmetine açılmalı kayıtlı bulunan belgelerin tamamı talep eden araştırmacıya gösterilmelidir. 24 Ağustos 1997 tarihli Milliyet Gazetesin'deki Taha Akyol'un köşesine konuk olan Göyünç'ün şu sözleri bu konudaki fikirlerini açıklamaktadır: *'Arşivlerdeki bir kısım belgeleri başkasına göstermemek kıskançlığı, bunları iyi tanımamaktan, ilim zihniyetine sahip olmamaktan doğmaktadır... Arşiv işlerini düzenlemek için bir yüksek Arşiv Konseyi kurarak Türkiye'deki bütün arşivlerin üst yöneticileri ile üniversitelerimizden de üyeleri, hatta ünü yurt dışına taşmış tarihçilerimizi de bu Konsey'de*

---

⁴⁶ Mehmet İpçioğlu, "Nejat Göyünç ve Konya Şeriyeye Sicilleri", *Yeni İpek Yolu*, Nisan 2008, s.43.

*bulundurmak gerekir. İşler daha bir düzene, beklenen seviyeye ulaşır'*⁴⁷

Arşiv ve belgeler üzerinde bu kadar çok duran yetiştirdiği öğrencilerine tarihsel çalışmaların bu iki unsursuz olamayacağını vurgulayan Nejat Göyünç, kendisine özgü bir eğitim anlayışına sahip olmuştur.

Mardin'deki öğretmenliği sırasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan bir sınava katılan Nejat Göyünç, sınavı kazanmış ve eğitimcilik hayatının daha ilk yıllarında Amerika'ya orta öğretim kurullarında gözlemler yapmak amacıyla yaklaşık bir yıllığına gitme olanağı bulmuştur. Bu seyahat, Nejat Göyünç'e Batı'daki eğitim sistemi ile Türkiye'deki yapıyı karşılaştırma olanağı vermiş ülkemizde yanlış olarak uygulanan teknikleri çok daha iyi anlamasını sağlamıştır.

Göyünç'e göre eğitim usta kişiler tarafından yapılmalı öğrenci bu konuda kendi temayülleri doğrultusunda yönlendirilmelidir. Öğrenciye *kaldıramayacağı tahmil etmek dostluk değil düşmanlıktır*. Eğitim yapılırken özellikle ezbercilikten uzak, çağdaş bir anlayışla hareket edilmelidir. Derslerde kendi bildiklerini anlatıp öğrenciye ezberletmeye çalışmak öğrencinin gelişimini olumsuz etkileyeceği gibi onu kolaya ve bilginin kaynağına

---

⁴⁷ Taha Akyol "Geniş Açı", *Milliyet Gazetesi*, 24 Ağustos 1997, s. 17.

inmemeye sevk edecektir. Kendisi bu konuda ki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *“Gençliği her türlü yabancı fikir ve akımlardan korumak, hür fikir ve irfan sahibi yapmanın belirli şartları vardır. Onları her şeyden önce düşünmeye, duyduklarını ve okuduklarını test ettikten sonra kabul veya redde alıştırmak lazımdır. Gördüklerinin nedenini araştırdıktan sonra hüküm vermeyi itigaf haline getirmiş bir nesil taklitçilikten de arınacaktır. Gençler bunları yapamıyor diye suçlamak da bence biraz haksızlıktır. Üniversitelerimizde öğretim üyesi olarak bulunmuş veya bulunanların bir kısmı, bizzat kendileri bu alışkanlığa sahip değillerdir... Yüksek öğrenimde bile bir tek kitaba bağlılık, bunun yöneticiler tarafından tavsiyeyi aşan nitelikte önerilmesi, teksirlere, noktalara, derslerde tutulan notlara bağlı kalınması, imtihanlarda suallerin elde mevcutlara, öğrenciye verilenlere münhasır olması, öğrenciyi dolayısıyla yarının yetişkinlerini bağınazlıktan, hoşgörüsüzlükten, tek fikre saplantıdan, az okumaktan kurtaramaz... Demokrasi ile sulh birbirine orantılıdır. Dünyanın altını üstüne getirenler de çoğunluğu tek kişi veya tek parti tarafından yönetilen ülkelerdir, teşekküllerdir... Türkiye’de sağlam bir demokrasiye kavuşmak için kanaatimce eğitim sistemimizin çok düşünmeye, çok okumaya, okuduklarını eleştirip özümlemeye, işittiklerini yine tenkit süzgecinden sonra kabule alışkın bir gençlik yetiştirmeye elzemdir. Başkalarının fikirlerine karşı hoşgörülü olmayan insanlar daha çok az okuyan daha çok az bilenler arasından çıkar. Çünkü, dünyaları, düşünceleri dar, sabırları azdır. Demokraside hür fikirli hoşgörülü, şüpheci insan ister. İktisaden*

gelişmenin de temeli yaratıcı beyinlerdir. Yeni bulamayan yeni bir şeyler üretemeyen milletler; iktisaden de siyasi olarak da başkalarına bağlı veya bağımlı kalmaktan kendilerini kurtaramazlar. Bu itibarla Türk eğitiminin mutlaka hür fikirli gençler yetiştirmesi Türkiye'nin istikbali ve güçlenmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur.'⁴⁸

Nejat Göyünç'le ilgili öğrencileriyle yaptığımız hemen her mülakatta ilk anlatılan özelliklerinden birisi eğitim anlayışı ve öğrencilerine gösterdiği içten davranıştır. Öğrencilerine bir talebesiyle değil, akranı meslektaşıyla görüşen insan üslubuyla hitap etmiştir. Konuşmasına genellikle saygı ve sevgilerini belirterek başlamış, bu şekilde de bitirmiştir. Öğrencileriyle çok yakından ilgilenmiş ve onlara sonuna kadar sahip çıkmıştır. Hoca öğrenci ilişkisi mezuniyetlerin ardından kesilmemiş, Göyünç ilgisini devam ettirmiştir. Yaptığı her Anadolu seyahatlerinde gittiği şehirdeki eski öğrencilerini ziyaret etmeyi eksik etmemiştir.⁴⁹

Evi öğrencilerine sonuna kadar açık tutmuş, İstanbul'a gelen her sevdiği öğrencisini mutlaka evinde ağırlamak istemiştir. Göyünç'ün öğrencileri sık sık evinde ağırlaması dolayısıyla sevgili

---

⁴⁸ "Gençlik ve Eğitime Ait Bazı Eksiklikler" **III. Milli Gençlik Kongresi**, 10 Kasım 1988, S.Ü. Konya: **Hayatının 74. Yılında Prof. Dr. Nejat Göyünç**, Murat Güler, yayınlanmamış lisans tezi, dnş. Durmuş Yılmaz, Konya 1999, s. 20.

⁴⁹ "Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün Ardından", Mehmet Akif Aydın, Yeni Şafak, 6 Temmuz 2001. s.15.

eşi Ayten Hanım da öğrencilerinin çoğu tarafından tanınmış, öğrencileri kendi deyimleriyle *Ayten ablalarının* yemeklerini çok yemişlerdir. Prof. Dr. Nejat Göyünç bu hareketleriyle; eğitimin, hocalığın sadece okul sıralarında değil hayatın her anında olduğunu göstermiştir.

Akademisyenliği, sadece araştırma yapıp eser yazmak, öğrencilerine bir şeyler öğretmek vazifesinin ötesinde gören Nejat Göyünç, öğrenencilerine hayatlarının her anlarında destek olmak, çalışmalarında kendilerine elinden geldiğince yardım etme gayreti içerisine girmiştir. Öğrencileri ve bölümden asistanlarının türlü dertlerinde onlara yardımcı olmaya çalışmış kimi zaman bir ağabey kimi zaman bir baba olmuştur. Her sabah güler yüzüyle geldiği fakültede ister Araştırma Görevlisi olsun ister Öğretim Üyesi, herkesin kapısını çalıp, selam verip hatır sormadan çalışmaya başlamamıştır.

Anadolu'dan gelen bir doktora öğrencisini tezini hazırlarken bir senden fazla evinde misafir ettiğini, yine bir başka öğrencisini kadrosuzluk sebebiyle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne alamayınca çalıştığı üniversiteyi değiştirip bu öğrencisini akademik camiaya kazandırmak için Hacettepe Üniversitesi'ne geçtiğini, Mardin'deki öğretmenlik yıllarında bir dönem öğrencisi olan bir gencin üniversite lokantasında çalıştığını görüp buna gönlü razı olmayarak; bizzat kendisi çalıştırarak açıktan ilkokul, ortaokul,

lise'yi bitirterek, ardından üniversite okumasına vesile olup o üniversite lokantasında çalışan gencin bir zaman sonra İ.Ü. Fakülte Sekreterliği'ne kadar getirttiği örneklerini vermek onun öğrencileri için ne kadar fedakârlık yaptığını çok daha iyi anlatır.

Kendisi görünüşle bir Anadolu'lu, hareket ve konuşmalarıyla ise nazik, zarif bir İstanbul beyefendisi olmuştur. Nejat Göyünç için tipik bir Tazminat Osmanlısı demek hiçte yanlış olmasa gerektir. Hayat görüşü, çalışma azmi, yardım severliği yanında bu özelliklerini her ortamda belli etmiş, göstermiştir.

D-TARİHÇİLİK ALANINDA Kİ FİKRİ BOYUTU

Prof. Dr. Nejat Göyünç, Mardin’de bir öğretmen olarak başladığı mesleğinde adım adım ilerleyerek, çalışma azmi, sağduyusu, kararlılığı sayesinde akademik dünyanın doruk noktasına kadar yükselebilmiştir. Sıradan insanların aksine yaptığı işi normal bir meslek olarak görüp görevi dışındaki zamanları ailesi ve kendi rahatını yaşamaya ayırmamış; mesleğine adeta gönülden gelen bir aşkla bağlı kalarak, bulabildiği her boş anını kendini daha da geliştirmeye, memleketin meseleleri üzerinde düşünüp bunlara çareler bulmaya, Türk tarihçiliğine hizmet etmek sevdasına ayırmıştır.

İ.Ü. Edebiyat Fakültesi’nde tarih ve tarihçilikle tanışan Nejat Göyünç, ilk akademik çalışmasına Beşiktaş semtinin tarihsel gelişimini ele alan teziyle başlamıştır. Bu çalışma Göyünç’ün lisans bitirme tezidir. Danışmanlığı Ord. Prof. Dr. Cavit Baysun tarafından yürütülmüştür. Dikkatimizi çeken yerel tarihçiliğin Türkiye’de benimsenip bir akademik çalışma alanı olarak umumi manada kabullenilmesine öncülük eden Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün ilk akademik çalışmasının da bu türde olduğudur.⁵⁰

---

⁵⁰ Nejat Göyünç’ün bahsedilen lisans bitirme tezi üzerinde herhangi bir yayını olmamıştır. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ve Tarih Bölümü Arşivlerinden gerçekleştirdiğimiz

Göyünç doktorasını Almanya’da Göttingen Üniversitesi’nde ünlü İran tarihi uzmanı Prof. Dr. Walter Hinz’in denetiminde yapmıştır. Tezinin ismi *'Das Sogenante Gâme'o'l-Hesâb 'Emâd es-Serâvî. Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340'*’dir. Tezde yaklaşık 1340 tarihli bir İlhanlı resmi muhasebe defterinin transkribe edilip, incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma almanca olarak yapılmış, Türkçe çevirisi ve Türkiye’de yayını yapılmamıştır. Hocanın teziyle ilgili tek yayını İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisinde neşrettiği tanıtıcı makaledir.⁵¹ Doktora çalışması Nejat Göyünç’ün ortaçağ tarihi ile ilgili dönemin ekonomik ve sosyal yapısını gözlemleyebildiği bir eser üzerine yaptığı inceleme yapabilmesine olanak sağlamış, araştırma yapılan dönemin yapısını anlayabilmede döneme ait kaynakların kullanılması hususunda bundan sonra ki akademik yaşamında kendisine önemli bir hareket noktası oluşturmuştur.

Nejat Göyünç’ün doçentlik çalışması ise *‘‘XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı’’* isimli eseridir. Bu çalışmada alanında ilginç bir örnek olmuştur. Göyünç bu eserinde örnek bir tarih monografisine imza atmıştır. Eserde Tapu-Tahrir Defterlerinde yer alan verilerin

---

tez taramalarından da bahsi geçen tezle ilgili bir sonuç çıkmadı. Yaptığımız görüşmelerde tarih bölümü arşivinin geçmiş yıllarda bir yangın geçirdiği ve tezinde o yangında kaybolmuş olabileceği söylendi.

⁵¹ “İmad Es-Seravi ve Eseri”, **İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi**, 20, 1965, ss. 73-86.

kent ve kırsal tarih açısından da tarihçiler için önemli bir kaynak olduğu kanıtlanmıştır. Göyünç'ün bu çalışması bu doğrultudaki araştırmalar için bir kılavuz, bir başlangıç teşkil etmiştir.

Göyünç'ün Türk tarihçiliğine katkılarında beklide en önemlisi bu olmuştur. Osmanlı Devleti arşivlerinden günümüze intikal eden on binlerce defter arasında Tapu-Tahrir Defterlerinin, Osmanlı Devleti'nin temel yapısını, sosyal bünyesini ve devlet teşkilatının işleyiş tarzını ortaya çıkarması bakımından önem taşıdığı, konuyla ilgili yapılacak çalışmalarda kullanılması gereken zaruri bir kaynak olduğu hususunda Nejat Göyünç'ün ismi çalışması bir başlangıç sayılabilecek konumdadır. Kendisinden önce bu tarz çalışmalar yapılmıştır. Ancak L. Fakete, H. İnalcık, T. Hulusi-Kun, ve H. Şabanoviç gibi sayılı isimler bu tür incelemeler yapmışlar, konu hakkında yapılan çalışma sayısı kısıtlı düzeyde ve yetersiz kalmıştır. Göyünç'ün zikredilen çalışması ise ismi geçen tarihçilerinkinden farklı olmuş, ilk olmasa da konunun kabullenilip Türk araştırmacılar için çalışma alanı olarak kabullenilmesinde önemli bir mihenk taşı vazifesi görmüştür.

Nejat Göyünç'ün Türk tarihçiliğinde ki bir diğer farklı yönü ise; tarih üzerine araştırma ve incelemeler yapacak olan kişilerin çalışma alanlarına göre farklı yan bilimlerle donatılmış olması gerektiği konusunda ki düşüncesidir. Göyünç'e göre tarihçilik diğer sosyal ve fenni bilimlerden yoksun olarak yapılabilecek bir alan

değildir. Tarihçilik yapılan çalışma alanına göre edebiyat, hukuk, dil, sosyoloji, psikoloji, coğrafya, hatta tıp, kimya gibi bilimlerden destek alınarak yapılmalı her bölümde bu alanlarda uzman seviyesinde bilgisi olan elemanlar bulunmalıdır. Ona göre; devletlerin sosyal tarihi üzerinde çalışan bir tarihçi için toplumların yapısını daha iyi kavrayıp ve gerekli analizleri yapabilmesi yönünden sosyoloji; ülkelerin teşkilat ve idari yapısı ile yönetim şeklini ortaya koyup anlatabilmek için hukuk; bölgelerin yerel tarihinden ülkelerin sınır durumu ve gelişimine oradan yapılan savaşlara kadar konunun desteklenmesi açısından coğrafya; farklı bilimsel yayınları takip edip dünyadaki tarihsel yayınları takip edebilmek için dil gibi bilimler tarihçilik açısından son derece önemlidir.

Kendisi görev yaptığı kurumlarda bu konuda titiz davranmıştır. Almanca, Fransızca gibi, dil bilimlerinden Edebiyat, İlahiyat gibi diğer sosyal bilimlere kadar lisans öğrenimini tarih bölümü dışında görmüş birçok insanı tarih alanında yüksek lisans ve doktora eğitimine alarak yapacakları tarihsel akademik çalışmalarda öğrenim gördükleri diğer bilim dallarından istifade etmeleri, böylece de ortaya konulan araştırma ve neticesindeki eserlerin daha orijinal ve kapsamlı olabilmesini arzu etmiştir. Prof. Dr. Durmuş Yılmaz, Prof. Dr. Yusuf Küçükdağ, Doç. Dr. Ramazan Çalık, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Arıkan gibi akademisyenler Nejat Göyünç hocanın bu

konudaki hassasiyeti neticesince tarihçiliğe kazandırmak konusunda gayret ettiği isimlerden bazılarıdır.

E- ÖĞRENCİLERİNDEN NEJAT GÖYÜNÇ

Meslek hayatımızın ilk yılı olan 1985 senesinde şu anda Uşak Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışan Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu Bey ile aynı evde kalıyorduk. Ali Galip Bey bir akşam eve geldiğimde: “Prof Dr. Nefat Göyünç Hoca bizimla kalmak isitiyor” dedi. Ben şaşırılmışım: “Bize gelen giden çok olur hoca bizim yanımızda rahat edemez” dedim. Bunu aynen hocaya söylemesini istedim. Ali Galip Bey ertesi günün akşamı hocayla görüştüğünü, hocanın bizim ev kalabalık olmasına rağmen bizde kalmayı kabul ettiğini söyledi. Bunun üzerine bende tamam dedim. Nejat Hoca ile birlikte kalmaya başladık.

Bir akşam akşam hocayla sohbet ederken bana: “evladım Cumhuriyet Tarihinden Yüksek Lisans yapmayı düşünmez misin” dedi. Bende hocam dilciyim ben yapabiliyordum bunu diye tereddütlerimi belirttim. Hoca bana hayır evladım yapabilirsin bunu dedi ve ekledi : “Osmanlıca’yı hemen öğreneceksin ve sana listesini vereceğim yaklaşık 80 kadar kitabı okuyacaksın.” Ben artık o günden sonra gece gündüz Osmanlıca çalışmaya başladım. İmkân bulabildiğim her boş anımda hocanın bana verdiği metinleri okumaya çalışıyordum, akşamları ise hoca gün boyu okuduğum metinleri kontrol ediyordu. Bu şekilde yaklaşık 15-20 gün gibi bir zaman zarfında Osmanlıca’yı öğrendim. Hoca bundan dolayı çok

mutlu oldu. Bulunduğu ortamlarda Osmanlıca'yı bu kadar çabuk öğrenmemi ve bundan duyduğ mutluluğu anlatıyordu. Hatta dönemin Rektörü Prof. Dr. Halil Cin Bey'e bile bahsettiğini duymuştum.

Birlikte kalırken Hocayı her yönden tanıma şansına sahip olduk. Tam bir İstanbul beyefendisi idi. Bizim yorgun olduğumuz zamanlarda evlatlarım siz bugün çok çalıştınız yorgunsunuzdur der akşam yemeğini kendisi yapar, sabah erken kalkar biz uyanmadan kahvaltımızı hazırlardı. Biz bunları görüp mahçup oluncada bizi rahatlatmak adına ne gerekliyse onu yapardı. Kendisinin fedakârlığıyla ilgili şunuda anlatmam yeterli olur sanırım. Kışın geceleri uyanır biz uyurken sobamızı yakardı. Böyle bir hareket, bir babanın evlatlarına gösterebildiği şevkat unsuru olabilir ancak.

Kendisinin vefatından birkaç gün önce Ankara'ya gitmiştim. Oradan hocamıza telefon ettim: “Hocam bu gece İstanbul'a gelmek istiyorum” dedim. Nejat hoca: “ evladım gel ama yarın bir programım var seninle ilgilenemezsem gücenmezsin demi” dedi. Bende “olurmu hocam birkaç gün kalmak istiyorum ben” dedim. Hocada “tamam o zaman evladım otobüsten inince doğru bize gel kahvaltımızı birlikte yaparız” dedi. Ve hocanın ölüm gecesi Ankara'dan istanbula yola çıktım, sabahleyin saat 05.00 gibi İstanbul'a vardım. Hocayı rahatsız etmeyeyim erken saatte diye Üsküdar İskelesinde 1 buçuk 2 saat oyalandım. Daha sonra hocamızın evine doğru yürümeye başladım. Tam evine yaklaşmıştım

ki pencereden beni gören Ayten Teyze: “ evladım koş hoca vefat etti” dedi. Şok oldum bıkaç saniye dondum kaldım o an. Kendimi toparlayıp yukarı çıktığımda hocanın 2 3 saat önce vefat etmiş olduğunu öğrendim.

Vefatı bizim için çok büyük bir acı vesilesi olmuştur. Nejat Hoca bizim hem hocamız, hem abimiz, hemde babamız olmuştur. Osmanlıca öğrenem için günlerce uğraşması, paraya sıkıştığımız her anda biz söylemeden dahi bunu kendisi hissedip cebimize zorla para koyması, geceleri uyanıp üzerimizi örtmesi Nejat Göyünç’ün bize bir hoca bir abi ve bir baba olduğunun göstergesidir. Buradan kendisine Allah’tan rahmet diliyorum, ruhu şâd olsun.

Doç.Dr. Ramazan Çalık

1978 Yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Eskiçağ Tarihi Kürsüsü öğrenciliğine başladım. 1980 Yılında ikinci sınıfta iken üç tane yardımcı sertifika seçmemiz gerekirdi. Bunlardan biri de Yakın Çağ Tarihi oldu. Burada Türkiye Tarihi ve İnkılâp Tarihi Derslerimizi veren Prof. Dr. Nejat Göyünç hocamızı tanıdım. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılâpları Enstitüsüne Yüksek Lisans Programında iken(1982-1983) ve Selçuk Üniversitesinde Araştırma Görevlisi olarak akademik hayata başladığımdan itibaren birlikte görev yaptığımız hocam Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün üç üniversitede hocam olması nedeniyle şanslı

olduğumu düşünüyorum. Onu kaybettiğimiz 2001 yılına kadar bir baba gibi gördüğümüz hocamız sadece bilimsel konularda değil hayatımızın her aşamasında bize destek olmuştur.

2001 yılında Moğolistan'a Bilge Kağan Kazısı için yola çıktığımda hocamı aradım ve "Oğlum başarılı olacağından eminim, şimdiye kadar hep başarılı oldun ve yine müjdeli haberini beklerim" demişti. Biz yola çıktık ve orada başarılı bir kazı gerçekleştiriyorduk, o sırada Türkiye'den gelen konuklarımızdan hocamızın vefatını öğrendim, o sırada Bilge Kağan hazinesini bulmuştuk, hocamızı kaybetmemizin derin üzüntüsüne bu haberi verememenin burukluğu da eklendi. Ancak hocanın gösterdiği yolda gidebilirsek bu bizim için bir bahtiyarlık olacaktır.

Prof. Dr. Hasan Bahar

Bir ilim adamı ve hoca olarak Nejat Göyünç'ün derin izler bıraktığı üniversitelerden birisi de Selçuk'tur. Uzun yıllar, Konya'da görev yapmış olması münasebetiyle ve farklı hocalık özellikleriyle, sadece Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mensuplarının değil; Eğitim ve diğer bazı fakülteler mensupları için de yol gösterici olmuştur. Tarih lisans öğrenimine sahip olanların yanı sıra farklı alanlarda öğrenim görmüş olanlara da Tarih'in kapılarını açmıştır. Bazen bu yönüyle tenkit de edilmiştir.

Ben de Tarih dışından Göyünç Hoca'nın yol göstericiliği ve teşviki ile Tarih ile buluşanlardan birisiyim. Yüksek Lisans ve Doktora danışmanlıklarımın yanı sıra, araştırma görevlisi olarak Tarih Bölümüne intisabım ve mesaim müddetince, kendisinden büyük yardımlar görmüşümdür. Hoca'nın zorlaştırıcı değil, kolaylaştırıcı bir tavrı vardı ve bu durum olabildiğince nazik bir üslupla gerçekleşirdi. Onun hakkında çok şeyler söylenip yazılabilir. Ama ben hocalık anlayışının farklı bir özelliğini tebarüz ettirmek isterim.

Nejat Göyünç, bir hoca olarak “zaman ve mekân” ı farklı kullanabilen birisiydi. Sadece fakülte dershaneleri değil; bazen bir piknik alanı, bazen bir ev hatta büro hemen dershaneye dönüşebilirdi. Yüksek lisans ve doktora öğrenciliğim safhasında henüz enstitü sekreteri olarak çalışmaktaydım. Cumartesi sabahları saat beviz buçuk dokuz sıralarında başladığımız dersimizi çoğu zaman ikinci saatlerinde bitirdiğimizi hatırlarım. Çaylı, pastalı derslerimizde hiç sıkılmadan saatler boyu hocamızla bir arada olurduk. Bazen öğle yemeklerimiz peynir, domates, karpuz vb. gibi şeylerden oluşurdu ve yemeğe ayırdığımız vakiler de bir ders havasında geçerdi.

Emekliliği sonrasında Konya'ya gelişlerinde hocamızı evimde misafir edebilmiş olmak, onu hasretle andığımız vakit teselli

bulduğum hususlardan bir tanesidir. Kendisini rahmet ve minnetle her zaman anacağız.

Yrd. Doç.Dr. Mustafa Arıkan

Nejat Hoca İle İlgili Bir Hatıra

1985-1992 yılları arasında Nejat Bey ile ilgili pek çok hatıramız oldu. Ancak ben burada onu ilk tanıdığım hatıramı anlatmak istiyorum.

1985 yılı Haziranında Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuş, öğretmenlik için müracaat etmiş ve atama bekliyordum. Ağustos ayında, mezun olduğumuz Fen-Edebiyat Fakültesi'nin Araştırma Görevliliği ilanı verdiğini duyunca ben de müracaat ettim. İmtihan Eylül ayının başlarında yapıldı. Bugünkü Mareşal Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun bahçesinde bulunan ve şimdi yıkılmış olan büyük amfide sınava girdik. Sınava giren tüm adaylar aynı salonda idi. Biz dokuz on kişi kadaydık. *“Tarih Bölümü başkanı geliyor, sınavı o yapacak”* diye bir fısıltı oldu. Bu arada altmış, yaşlarında tam bir Osmanlı beyefendisi, babacan görünüşlü birisi imtihan evrakları ile birlikte salona girdi. Bu Nejat Hoca idi. Tarih Bölümü'nden mezun olmama rağmen, Hoca'yı ilk defa burada gördüm. Çünkü Hoca, biz mezun olduktan sonra gelmişti. Sınavı yaptık ve aradan bir süre sonra kazananlar açıklandı. Ben başarılı olmuşum. Göreve başlamak için

beklerken bir gün “*Nejat Hoca seni çağırıyor*” diye bir haber aldım. Çok heyecanlanmışım. Hoca ile ilk defa tanışacak ve onunla yüz yüze konuşacaktım. Odasına girip kendimi tanıttınca hemen ayağa kalktı ve beni tebrik ederek kucaklayıp öptü. “*Aferin evladım imtihan kâğıdın çok başarılıydı, seni tebrik ederim*” dedi. Ben de elini öpüp teşekkür ettim. Böylece Hoca ile ilk tanışmamız bu şekilde oldu. Bir süre sonra da Araştırma Görevliliğine başladım. Bu arada, yeni evlenmiş ve ev eşyalarım da Hadim’de idi. Onları getirmem gerekiyordu. Ancak göreve yeni başladığım için maaş da alamamıştım. Bir gün Hoca beni çağırdı ve babacan bir tavırla “*evlâdım sana para lâzımdır al şu parayı da evini getir*” diyerek bana 20.000 lira para verdi. Tabî ben çok şaşırılmış ve parayı almak istememiştim. Ama Hoca ısrarla almamı istiyordu. Mahcup bir tavırla parayı alıp, Hoca’ya teşekkür ederek odasından çıktım. Bu para ile evimi taşıdığım gibi bazı eşyalar da almıştım. Çünkü Hoca’nın bana verdiği para neredeyse maaşımın üçte biriydi. Tabî ilk maaşımda borcumu ödedim. Ama Hoca’nın verdiği o para, o kadar çok işime yaramıştı ki, bu iyiliğini hiçbir zaman unutmadım. İşte Nejat Hoca böyle biri idi. Bir Osmanlı beyefendisi, babacan ve yardım sever...

Allah ona rahmet eylesin ve ruhu şâd olsun...

Doç. Dr. İzzet Sak

Hocam, Prof. Dr. Nejat GÖYÜNÇ'ü anmak üzerine birkaç basit söz.
(Hiç unutmam ki)

Akademik olarak hem Yüksek Lisans, hem de Doktora hocam. Bugün yapmakta olduğum mesleğimin babası. Saygıyla ve rahmetle anmamak mümkün mü? Ama rahmetli hocam o kadar çok akademisyenin danışmanlığını yürütmüş, o kadar çok jürilerde bulunmuş ki bu yönüyle hocamı paylaşmaya kalkışsam bana bir şey kalmaz sanki.

Ben hocamı, bireysel ilişkimiz açısından değerlendirmek isterim. İlk tanışıklığımız 1985 yılının bahar aylarına uzanır. Gerçek tanışmamız, karşılaşmamız Haziran sonlarıdır fakat özellikle bahar aylarından söz ettim. Çünkü daha hoca kendisi üniversiteye gelmeden, geleceği -miş -mişi ile başlayan bir dünya menkıbe ve hikaye öncüsü olarak gelmiş ve bizi bütün olumsuz duyguları yaşatmaya sevk etmişti. Neler yoktu ki anlatımlarda; Ermeni ajanlığından tutun da belge hırsızlığına hatta iflah olmaz solculuğuna, ne kadar geçimsiz biri olduğuna, kavgacılığına varıncaya kadar. Bu arada bazı gerçek bilgiler de yok değildi duyulanlar arasında. Mesela O'nun iyi bir arşivist olduğu, belge okumaya çok değer verdiği gibi.

Aklımda kalan sahibi belli tek değerlendirme, çok muhterem hocam Prof. Dr. Mustafa KAFALI'nın yapmış olduğu değerlendirmedir. Eski bölüm başkanımız ve çok sevdiğimiz bir büyüğümüz olması hasebiyle, endişelerimizi de paylaşarak Nejat hocayı sorduğumuzda şöyle demişti bizlere: “Duyduğunuz her şeyi

boş verin, dedikoduları bir tarafa bırakın. Nejat hoca çok kıymetli bir bilim adamıdır, istifade edebildiğiniz kadar istifade edin”.

O yıllarda fakültemiz, Zindankale'deki binasındaydı ve biz yer darlığından dolayı 6 kişi bir odada oturuyorduk. Yan tarafımızdaki oda ise Bölüm Başkanlığı odası idi ve biz asistanlardan birisi yeni gelecek olan ve aynı zamanda Bölüm başkanımız olacak olan Nejat beyle aynı odada oturmak zorunda idi. Kalabalık odamızda gerçekleşen ve bazen tartışma boyutuna varan değerlendirmelerde kimse hoca ile aynı odada oturmak istemiyor ve bir başkasının orada oturması için mücadele ediyordu. Sonunda karar verildi; Hoca ile ben oturacaktım. Mağlup ve isteğini kabul ettirememişliğin ezikliği ile biraz da buruk olarak masamı hocanın odasına taşıdım. Görünüşte karanlık bir gün olan o gün hakikatte ise hayattaki en büyük güneşlerimden birinin doğduğu günmüş, bunu anlamam için çok zaman geçmesine bile gerek kalmamıştı.

Rahmetli hocam tertemiz yüzüyle, beyefendi kişiliğiyle bölüm koridoruna girip “merhaba” dediği an yeni bir dünyaya merhaba demiştik aslında. 1987 yılında kampusteki yeni binamıza taşınıncaya kadar, fiili olarak hayatımın en güzel iki yılını, hissi olarak ise adeta bir ömrün bütün güzelliklerini paylaştım sevgili hocamla. Çok kısa süre sonra ben, artık hocanın herkese karşı kullandığı, nezaketinin açık ifadesi olan “evladım”ı değil, “sultanım” ya da “sultan Alaeddinim”i olmuştum. Ve bu onur benim hayatımda kazandığım en büyük onur, en yüksek derece ve en erişilmez mevkidir.

Bugün, arşivimde, ayrı geçen zamanlarda rahmetli hocam tarafından şahsıma yazılmış, her biri dünyanın en büyük hazineleri kadar kıymetli 20 civarında mektuba sahip olmak nisbetsiz bahtiyarlığımdır.

Bu vesile ile O büyük insan, muhterem hocamı sevgiyle, saygıyla, rahmetle en önemlisi de tarifi imkânsız bir hasretle anıyorum.

Lütfen bana cennetten el salla sevgili hocam. 16 Ağustos 2010

Doç.Dr. Alaattin AKÖZ

Rahmetli Nejat Hocam, hayatta tanıdığım müstesna insanlardan biridir. Beyefendiliği, nezaketi, insancılığı ve bilim adamı hüviyetiyle hepimizin kendi adına bir şeyler çıkaracağı bir insandır. Ruhun şad olsun saydı değer hocam.

Doç. Dr. İbrahim Solak

SONUÇ

Hayatını tarihe ve tarihçiliğe vakfetmiş bulunan Prof. Dr. Nejat Göyünç, Türk ilim hayatının mümtaz şahsiyetlerinden biri olmuş, Türk tarihçiliğine hepsi kendi konusunda ilk olabilecek çok değerli çalışmalar armağan etmiş, Türkiye'nin birçok farklı üniversitesinde görev yapan onlarca tarihçi yetiştirmiştir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla 9 kitap, 164 makale, 16 ansiklopedi maddesi yazıp, pek çok öğrenci yetiştiren Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili, makale düzeyinde de olsa yapılan çalışma sayısının az olması bu konunun seçilmesindeki başlıca etkenlerden biri olmuştur. Şu ana kadar Prof. Dr. Nejat Göyünç'le ilgili sadece üç makale yayınlanmıştır. Her insanın farklı toplumsal rollere sahip olduğu ve hayatını bu rolleri çerçevesinde doldurduğu düşünüldüğünde, Nejat Göyünç gibi yüzlerce akademik yapmış ve öğrenci yetiştirmiş bir kişinin birkaç makale ile hayatının ve fikirlerinin değerlendirilemeyeceği açıktır. Bu çalışmada Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün bir insan, bir hoca ve bir tarihçi olarak hayatının farklı yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Osmanlı sosyal iktisat tarihinden, Osmanlı kültür tarihine, Atatürk ve Cumhuriyet tarihinden, gençlik ve eğitim üzerine kadar birçok farklı alanda çalışma yapmış bulunan Prof. Dr. Nejat Göyünç, mesleğini hakkıyla yapmıştır. Okuldaki derslerinden bulduğu her

vaktini arşivde geçirmeye çalışmış, mesleğini aşkı bilerek hayatını Türk tarihçiliğine vakfetmiştir. Bu yönüyle döneminde yaşamış bulunan diğer tarihçilerden bazı noktalarda öne geçmiş, çalışma alanı ve bu alanın genişliğiyle farklı olmuştur. Ortaçağ'dan Yakınçağ, Yeniçağ, Cumhuriyet Tarihine kadar farklı alanlarda araştırma yapmış eser yazmış sayılı tarihçilerimizdendir. Yine sadece yaptığı bu çalışmalar kendisine değer katmamış, şu anda ülkemizin önemli tarihçilerinden olan birçok kişinin hocası olmuş, onları bizzat yetiştirmiştir.

Bizler de bu çalışmamızda Prof. Dr. Nejat Göyünç gibi önemli bir ismi elimizden geldiği kadarıyla tanıtmaya fikir ve düşüncelerini ortaya koymaya çalıştık çalıştık. Kısıtlıda olsa başarılı olabirdiysek, bu bizim için en büyük bahtiyarlık kaynağı olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Göyünç Nejat, *Atatürk ve Milli Mücadele*, İstanbul 1984, Genişletilmiş İkinci Baskı, Konya, Damla 1987.

----- *Cumhuriyet Türkiye'si ve Doğu Anadolu*, Ankara, Anadolu Basın Birliği Genel Merkezi, 1985.

----- *Land an der Grenze. Osmanische Verwaltung im Heutigen Türkisch-Syrisch-İranischen Grenzgebiet im 16. Jahrhundert*, İstanbul, Eren 1997

----- *Malatya'dan Görüş*, İstanbul, Acar Matbaacılık 1985.

----- *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1969, 2. Baskı, Ankara, TTK 1991.

----- *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, İstanbul, Gültepe Yay. 1983.

----- *Osmanlı İmparatorluğu Hakkında Bazı Düşünceler*, Ankara, Türk Kadınları Kültür Derneği (TÜRKKAD) yayınları 1973.

----- *Türkiye Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne*, Isparta, Kardelen 1999.

----- *Türkler ve Ermeniler*, Ankara, Yeni Türkiye Yay. 2005.

Pax Ottomana / Studies In Memoriam Prof. Dr. Nejat Göyünç, ed. Kemal Çiçek, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001.

MAKALELER

Akyol Taha, “Geniş Açı”, , *Milliyet Gazetesi*, 24 Ağustos 1997, s. 17.

Arıkan Zeki, “Prof. Dr. Nejat Göyünç (1925-2001)Tarihçiliğimizin Acı Bir Kaybı”, *Toplumsal Tarih*, S.93, Eylül 2001. s.42-45.

Aydın Mehmet Akif, “Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün Ardından”, *Yeni Şafak*, 6 Temmuz 2001. s.15.

Baltaoğlu Ali Galip, “Örnek Bir Hoca Örnek Bir Şahsiyet: Prof. Dr. H. Nejat Göyünç(Hayatı ve Bibliyografyası)”, *ATA Dergisi*, Sayı VII., Konya 1997, s.15.

Göyünç Nejat, “50. Yıldönümü Dolayısıyla: Başkumandanlık Meydan Muharebesi’nin Türk ve Dünya Tarihi’ndeki Önemi”, *Türk Kültürü*, X/118, Ağustos 1972, ss. 18-31.

----- “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün Faaliyetleri Hakkında Konuşma”, *Sivas’tan Ankara’ya* (18-27 Aralık 1919), İstanbul 1983, ss. 11-16.

----- “Atatürk ve Aydınlar”, *Türk Kültürü*, IX/97, Kasım 1970, s. 17-20.

----- “Atatürk ve Eğitim Hakkındaki Görüşleri”, *Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri* (29 Kasım 1982), Kayseri 1983, s. 37-40.

----- “Atatürk ve İslam Âlemi”, *Bilim Kültür ve Sanatta Gerçek*, 1, 1985, ss. 24-35.

----- “Atatürk, Büyük İnsan”, *Türk Kültürü*, XXII/259, Kasım 1984, ss. 3-8.

----- “Atatürk, Gençlik ve Görevlerimiz” *Selçuk*, I/1 (Özel sayı), 1998, ss. 33-45.

----- “Atatürk’ün ‘Cumhuriyet Fikri Hür, Vicdanı Hür, İrfanı Hür Nesiller İster’ Sözü ve Yorumu”, *I. Milletlerarası Gençlik Kongresi* (26-28 Ekim 1987), Konya 1987, ss. 291-294.

----- “Atatürk’ün Çizdiği Hedefler ve Varabildiklerimiz”, *Türk Kültürü*, XXIX/333, Ocak 1991, ss. 91-94.

----- “Avrupa’da Türk Görünümü”, *Osman Gazi ve Dönemi Sempozyumu Sonuç Bildirileri*, Ed. By K. Atlansoy, S. Sevim, Bursa 1996, ss. 39-42.

----- “Avusturyalı Bir Diplomatın Lausanne Anlaşması Arefesinde Düşünceleri”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, II, 1981, ss. 223-242.

----- “Balıkesir’li Bir Eğitimci: İsmail Hakkı Uzunçarşılı”, *Atatürk Eğitim ve Türkiye’nin Çağdaşlaşması Semineri*, Bursa 1991, ss. 43-47.

----- “Batılı Tarihçilerin Görüşleri ve Biz”, *Türk Kültürü*, I/11, Eylül 1963, ss.1-4.

----- “Bazı Osmanlı Tarihi Eserlerine ve Arşiv Belgelerine Göre Türk, Kürt ve Arap Deyimleri Hakkında”, *Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, I/1, 1996, ss. 1-5.

----- “Bir Öğrencinin İkinci Dünya Harbi Anıları”, *Altıncı Askerî Tarih Semineri Bildirileri, İkinci Dünya Harbi ve Türkiye*, (20-22 Ekim 1997 İstanbul), Ankara, Genelkurmay Başkanlığı 1998, ss. 543-554.

----- “Cengiz Orhonlu 1927-1976, Hayatı-Eserleri-Şahsiyeti”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, XV/1-2, 1976, ss. 7-32.

----- “Dicle ve Fırat Nehirlerinde Nakliyat” *Bellekten*, LXV/243 Ağustos 2001, ss. 657-664.

----- “Dumlupınar Meydan Muharebesi ve Anadolu-Türk Tarihindeki Yeri”, *Büyük Zafer ve Sonuçları*, İstanbul 1982, ss. 173-187 ve *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün Bugün Yarın*, 55, Ağustos 2001, ss. 27-33.

----- “Engelbert Kaempfer ve İran’da Gördükleri”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 15, 1997, ss. 381-391.

----- “Ermeni Tehciri ve Soykırımı İddiaları”, *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı I*, VII/37, Ocak-Şubat 2001, ss. 293-301.

----- “Ermeni Terörü ve Türk Kamuoyu”, *Kemalist Ülkü*, 164, 1982, ss.13-14.

----- “Eski Malatya’da Silahdar Mustafa Paşa Hanı”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1, 1970, ss. 63-92.

----- “Gaziantep Tarihi İle İlgili Bazı Notlar”, *Osmanlı Döneminde Gaziantep Sempozyumu* (22 Ekim 1999), Yay. Haz. Yusuf Küçükdağ, Gaziantep 2000, ss. 45-48.

----- “Hâne Deyimi Hakkında”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 32, 1979, ss. 331-348.

----- “Hilafet ve Kaldırılması”, *Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay’ın Anısına Armağan II*, İstanbul 1982, ss. 225-232.

----- “II. Viyana Kuşatması”, *Tarih ve Toplum*, I/1, Ocak 1984, ss. 40-46.

----- “İmad Es-Seravi ve Eseri”, *İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi*, 20, 1965, ss. 73-86.

----- “Kanuni Devri Başlarında Güney-Doğu Anadolu”, *Atatürk Konferansları 1971-1972*, Ankara 1975, ss. 61-74.

----- “Kanuni Devrinde Malatya Şehri”, *VII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler II*, Ankara 1973, ss. 56-58.

----- “Kemalizm ve Türkiye’nin Bazı Sorunları”, *Türkiye Günlüğü*, 44, Ocak-Şubat 1997, ss. 45-54.

----- “Kıbrıs’ta Türk İdaresi”, *Töre*, VI/39, 1974, ss. 20-25.

----- “Konya Mevlana Müzesi Arşivi’nin Önemi Hakkında”, *S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 1996, ss. 25-26.

----- “Kozanlı Halk Şairi Muhsin Yıldırım ve Bir Destan”, *Prof. Dr. Şükrü Elçin’e Armağan*, Ankara 1993, ss. 132-138.

----- “Kuruluş Devrinde Askerî Teşkilat ve Devşirme Düzeni”, *Osmanlı VI*, Ankara, Yeni Türkiye 1999, ss. 558-560.

----- “Maraş Müdafaası ve Kahraman Kadınlarımız”, *Madalyalı Tek Şehir Kahraman Maraş Dergisi*, (69. Yıl Özel Sayısı), Ankara 1989, ss.8-10.

----- “Memluk Devri’nde (Eski) Malatya’da Bir Aile”, *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi I*, İstanbul, İ. Ü. Türkiyat Enstitüsü 1985, ss. 245-250.

----- “Mevlana Müzesi Arşivi”, *S. Ü. II. Milli Mevlana Kongresi*, Konya 1987, ss. 101-109.

----- “Mevlevilik ve Sosyal Hayat”, *S. Ü. II. Milletlerarası Mevlana Kongresi*, Konya 1991, ss. 95-102.

----- “Milli Mücadele Devri Heyecanı”, *Töre*, V/27, 1973, ss. 3-14.

----- “Milli Mücadele Kahramanlarının Varisleri”, *Milli Mücadele’de Konya ve Milli Egemenlik Sempozyumu* (23-24 Mayıs 1991), Konya 1991, ss. 91-94 ve *Askerî Tarih Bülteni*, 13/24, 1988, ss. 105-112.

----- “Milli Mücadele’de Anadolu”, *Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan*, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fak. 1981, ss. 1-14.

----- “Milli Mücadele’de Sivil ve Askerî İdare İlişkileri”, *II. Askerî Tarih Semineri*, Ankara, Genelkurmay Başkanlığı 1985, ss. 215-228.

----- “Mimar Sinan’ın Aslı Hakkında”, *Tarih ve Toplum*, IV/19, Temmuz 1985, ss. 38-40.

----- “Musul Misâk-ı Milli’ye Dâhil midir, Değil midir?” *Misak-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Kerkük, Erbil Meselesi Sempozyumu* (28 Ocak 1997), Ankara 1998, ss. 47-50.

----- “Muzafferüddin Şah ve II. Abdülhamid Devrinde Türk-İran Dostluk Tezahürleri”, *İran Şehinşahlığı’nın 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan*, İstanbul 1971, ss. 137-193.

----- “Niebuhr ve 1766 Sonlarında Konya”, *Yeni İpek Yolu*, I (Özel Sayı) Mayıs 1998, ss. 3-5.

----- “Ocaklık Deyimi Hakkında”, *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, TTK 1994, ss. 873-877.

----- “Osmanlı Araştırmalarında Arşivlerin Yeri”, *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul 1985, ss. 53-60.

----- “Osmanlı Arşivleri”, *Konya Ticaret Odası Dergisi*, 111, 1997, ss. 40-43.

----- “Osmanlı Arşivlerinin Tarih Açısından Önemi ve Bazı Sorunları”, *İlim ve Sanat*, 29, 1991, ss. 20-23.

----- “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme, Habitat II*, İstanbul 1996, ss. 264-268.

----- “Osmanlı Devleti Hakkında”, *Cogito*, Osmanlılar Özel Sayısı, 19, Yaz 1999, ss. 86-92.

----- “Osmanlı Devleti Hakkında”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 1998, ss. 3-9.

----- “Osmanlı Devleti’nde Ermeniler Hakkında”, *Osmanlı’dan Günümüze Ermeni Sorunu*, yay. Haz. Hasan Celal Güzel, Ankara, Yeni Türkiye 2000, ss. 35-43.

----- “Osmanlı Devleti’nde Ermeniler Hakkında”, *Yeni Türkiye, Ermeni Sorunu Özel Sayısı II*, VII/38, Mart-Nisan 2001, ss. 633-638.

----- “Osmanlı Devleti’nde Mevleviler”, *Belleten*, LV/213, Ağustos 1991, ss. 351-358.

----- “Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine” *Yeni Türkiye Osmanlı Özel Sayısı Düşünce ve Bilim III*, VI/33, Mayıs-Haziran 2000, ss. 342-345.

----- “Osmanlı İktidarının Temel Unsurlarından Örf-Gelenek”, *İlmi Araştırmalar*, 5, 1997, ss. 157-165.

----- “Osmanlı İmparatorluğunda Ermeniler” *Türkler 10*, editörler; Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara, Yeni Türkiye 2002, ss. 233-250.

----- “Osmanlı ve Devleti” *Türkiye Günlüğü*, 58, Kasım-Aralık 1999, ss. 23-27.

----- “Osmanlı'nın 700. Kuruluş Yıldönümünü Anarken, Osmanlı, Devlet-i Aliye, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 3, 1999, ss. 1-7.

----- “Sekseninci Yılında 19 Mayıs”, *S. D. Ü. Fen Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 1998, ss. 15-18.

----- “Sèvres'den Lausanne'a”, *Belleten*, XLVI/183, Temmuz 1982, ss. 551-565.

----- “Sivas Mevlevihanesi”, *IX. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara 1992, ss. 83-92.

----- “Tanıyanlara ve Arkadaşlarına Göre Atatürk”, *Ata Dergisi*, 1, 1991, ss. 17-26.

----- “Tarih Boyunca Türk-Ermeni İlişkileri”, *Yeni Forum*, XIII/279, Ağustos 1992, ss. 38-41.

----- “Timar Rûzname Defterleri’nin Biyografik Kaynak Olarak Önemi”, *Bellekten*, LX/227, Nisan 1996, ss. 127-138.

----- “Timar Teveçihleri Hakkında”, *Osmanlı-Türk Diplomatığı Semineri* (30-31 Mayıs 1994), Ed. By M. Kütükoğlu, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1995, ss. 67-74.

----- “Türk Ermeni İlişkileri Hakkında”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 98, Şubat 1995, ss. 43-48.

----- “Türk Tarihi’nin Kaynakları”, *Fırat Üniv. Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kollokyumu*, Ed. By Abdülkadir Yuvalı, Elazığ, Fırat Üniv. 1990, ss. 47-52.

----- “Türk Toplum ve Hoşgörü”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4-5, Şubat-Temmuz 2000 (Osmanlı Özel Sayısı), ss. 165-168.

----- “Türk-Ermeni İlişkileri ve Ermeni Soykırımı İddiaları”, *Ermeni Sorunu ve Bursa Ermenileri*, Yay. Haz. Saime Yüceer, Bursa 2000, ss. 1-16.

----- “Türk-Kürt İlişkileri Hakkında”, *Türk Kültürü*, XXX/346, Şubat 1992, ss. 66-69.

----- “Türkler ve Balkan Milletleri Arasında Kültürel İlişkiler-Sorunlar”, *Bellekten*, LXI/230, Nisan 1997, ss. 121-131.

----- “Vakıf Tesisinde Devlet Katkısı”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XI, 1991, ss. 123-128.

----- “Walter Hinz’in (1906-1992) Ardından”, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, XIII, 1993, ss. 9-12.

----- “XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türkler İle İlgili Yayınlar”, *Cogito*, 19, Yaz 1999, ss. 313-319.

----- “XVI. Yüzyılda Diyarbakır (Amid) Şehri-Sosyal ve Ekonomik Durum-”, *Uluslararası Selahaddin-i Eyyûbî Sempozyumu, 23-24 Kasım 1996*, Diyarbakır 1997, ss. 193-196.

----- “XVI. Yüzyılda Doğu ve Güney-Doğu Anadolu’da Yönetim ve Nüfus”, *Parlamentar*, 19, 1993, ss. 22-27; Reprinted in: *Türk Kültürü*, XXXI/370, Şubat 1994, ss. 77-86; *Forum*, 15, 1994, ss. 30-34.

----- “XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Hekimbaşılık ve Hekimler Hakkında Bazı Yeni Tesbitler”, *İslam Araştırmaları Dergisi-Turkish Journal of Islamic Studies*, 4, 2000, ss. 1-6.

----- “XVI. Yüzyılda Türk Askerî Tarihi İle İlgili Yeni Kayaklar”, *Birinci Askerî Tarih Semineri I*, Ankara 1984, ss. 121-130.

----- “XVIII. Yüzyılda Balkanlarda Osmanlı Müstahkem Mevkileri” *Uluslararası Askerî Tarih Kongresi* (Vişana 6-10 Haziran 1983) Ankara 1984, ss. 15-18.

----- “Yoldaşlık Deyimi Hakkında”, *Journal of Turkish Studies in Memoriam Abdalbaki Golpınarlı II*, 20, 1996, ss. 9-12.

----- “Yurtluk-Ocaklık Deyimleri Hakkında”, *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu’na Armağan*, İstanbul, İ.Ü. Edebiyat Fak. 1991, ss. 269-278.

İpçioğlu Mehmet, “Nejat Göyünç ve Konya Şeriyye Sicilleri”, *Yeni İpekyolu*, S.242, Nisan 2008, s.42-43.

MÜLAKATLAR

Prof. Dr. Nejat Göyünç’ün eşi Servet Ayten Göyünç’le 10-08-2009 tarihinde yapılan mülakat

Prof.Dr. Nejat Göyünç’ün oğlu Armağan Ekrem Göyünç’le 19-05-2010 tarihinde yapılan mülakat

Doç. Dr. Ramazan Çalık ile 17-11-2009 tarihinde yapılan mülakat.

Prof. Dr. Hasan Bahar ile 25-03-2010 tarihinde yapılan mülakat.

Yrd. Doç. Dr. Ali Galip Baltaoğlu ile 14-07-2009 tarihinde yapılan mülakat.

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Arıkan ile 01-04-2010 tarihinde yapılan mülakat.

TEZLER

Nejat Göyünç, *Das Sogenante Gâme'o'l-Hesâb 'Emâd es-Serâvî.*
Ein Leitfaden des Staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340,
(Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman Prof. Dr. Walther Hinz)
Göttingen 1962

EKLER

Nüfus Cüzdanı Örneği		
Seri : L 03 No : 405734		
Soyadı GÖYÜNÇ	Adı Hasan Nejat	Cinsiyeti Erkek
Baba Adı Numan Rıza	Ana adı Cemile	Doğum Yeri Küplüce
Doğum Tarihi 4.12.1341	Medeni Hali Evli	Dini İslâm
NÜFUS KÜTÜĞÜNDE YAZILI OLDUĞU YER		
İli İstanbul	İlçesi Üsküdar	Mahalle veya köyü Küplüce
Gilt No. 13	Sayfa No 55	Kütük Seri No. 30
NÜFUS CÜZDANININ		
Verildiği Nüfus İdaresi Üsküdar		Veriliş Nedeni Yenileme
Veriliş Tarihi 23.11.1981	Cüzdan Kayıt No. 103090	Askerlik Kayıt No.
11/11/1992 Onaylayanın adı, Soyadı Ünvanı, İmzası		
MÜHÜR T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI NÜFUS İDARESİ ÜSKÜDAR ŞUBESİ		

NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ				İLİ		İLÇESİ		MAHALLESİ / KOYU		CİLT NO		HANE NO	
				İSTANBUL		ÜSKÜDAR (1708)		BEYLERBEYİ		10		758	
SIRA	BSN	C	YAKINLIK	T.C.NO	ADI	SOYADI	BABA ADI	ANA ADI	DOĞUM YERİ VE TARİHİ	MED. HALİ VE DİNİ	TESCİL TARİHİ	OLAYLAR VE TARİHLER	
1	10	E	Kendisi	52750156360	HASAN NEJAT	GÖYÜÇ	NURAN RIZA	CEMİLE	KÜPEJÜCE 04/12/1341	EVLİ İSLAM	21/05/0027	Ölüm: 01/07/2001 Evlilik: _____ Boşanma: _____	
2	18	K	Eşi	52735156880	SERVET AYTEN	GÖYÜÇ	MERHET SALLİH	HATİCE	İSTANBUL 10/03/1928	DUL İSLAM	_____	Ölüm: SAĞ Evlilik: _____ Boşanma: _____	
3	19	E	Oğlu	52732156944	ARMAĞAN EKREM	GÖYÜÇ	HASAN NEJAT	SERVET AYTEN	ÜSKÜDAR 30/07/1955	EVLİ İSLAM	26/05/0055	Ölüm: SAĞ Evlilik: 11/04/1987 Boşanma: _____	
4	20	K	Kızı	51832135682	AYŞE NİHAL	GÖYÜÇ	HASAN NEJAT	SERVET AYTEN	ANKARA 16/10/1956	EVLİ İSLAM	12/12/1956	Ölüm: KAPALI KAYIT Evlilik: 12/10/1984 Boşanma: _____	
KİŞİLERİN OLAYLARI													
BSN	ADI	DÜŞÜNCELER											
20	AYŞE NİHAL	12/10/1984-EVLİENME: EYLENEREK GİTTİĞİ YER : BEŞİKTAŞ İLÇESİ CİHANNUR 6. CİLT 220. HANE 99. SIRA											
AÇIKLAMALAR :				ONAYLAYAN YETKİNİN ADI: SOĞADI - UYUANI									
1. KİŞİ VEYA KİŞİLERİN KAYDI KÜTÜĞE UYGUNDUR.				SEVİM TUNA									
2- İBŞU NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİ İLGİLİ İMAKAMA İBRAZ EDİLMEMİŞ OLUP BAŞKA AMAÇLA KULLANILAMAZ.				NÜFUS MÜBÜRÜ									
				09/07/2007									
				AYTEN SERVET									
				USKÜDAR NÜFUS MÜBÜRÜ V. MÜHÜR									
				İMZA									

Belge-2

TÜRKİYE CUMHURİYETİ NÜFUS CÜZDANI	
	
	
SERİ	G07
№ 861802	
T.C. KİMLİK NO.	
SOYADI	
ADI	
BABA ADI	
ANA ADI	
DOĞUM YERİ	DOĞUM TARİHİ
Kiğpire	06.12.1361

MEĞENİ HALİ	DİNİ	KAN GRUBU
Evlü	İslam	
İL	İLÇE	
İstanbul	İsküdar	
MAHALLE - HÖV-		
Beylerbeyi		
CİLT NO.	AİLE SIRA NO.	SIRA NO.
010-08	758	10
VERİLDİĞİ YER	VERİLDİĞİ NEDENİ	
İsküdar	Yeniköme	
KAYIT NO.	VERİLDİĞİ TARİHİ	
9. 8161	20.05.1998	
		
		
Nuray ÇIKIR Şef İsküdar Nüfus Müdürlüğü		
ÖNCEKİ SOYADI		

HİZMET BELGESİ

T. C. Emekli Sandığı Tasdik No. 1
T. C. Standart Form No. 1-01-001

DİKKAT : Aşağıdaki hususlara riayet edilmediği takdirde, belge üzerinde işlem yapılmayacak ve sorumluluk düzenleyen kuruma ait olacaktır. (Arkadaki açıklamayı okuyunuz).
— Yazı makinesi ile doldurulacak.
— Kazıntı ve silinti olmayacak.
— Okunaklı olarak mühürlenecek ve tasdik olunacaktır.

1. Kurumu <u>Selçuk Üniversitesi</u>		2. Emekli Sicil No. <u>28.176.106</u>		3. Kurum Sicil No. <u>A-42-1414</u>		4. Sigorta Sicil No.			
5. Adı, Soyadı <u>Prof. Dr. Hasan Nejat GÖVİNC</u>		6. En Son Görev Ünvanı <u>Öğretim Üyesi Prof. Dr.</u>		7. Doğum Yeri ve Tarihi <u>İstanbul 1347</u>		10. En son aylık ödeme tarihi <u>Kasım 1992</u>			
8. Öğrenim Durumu (İlk girişte) <u>Lisans</u>		9. Görevde öğrenim değişikliği ve tarihi <u>Doktora 1962 Profesör 1973</u>		13. Önceden aylık bağlanmış ise, tarihi		15. Toplam sayfa sayısı <u>2</u>			
11. Borçlanmış ise Kanun No. ve süresi Kanun No. Yıl Ay Gün		12. Kes. İadesi veya toptan ödeme tarihi		14. Hizmet ihya edilmişse, tarihi					
Görevleri	Emekli Kes. Esas Olan Barem K. Göre		Yev- miye	Emekli Kes. Esas olan 657 S. K. göre			Görevindeki değişiklik, ayrışığı		
	Maas	Üc. et		Dere.	Kade.	Tutarı	Tarih	Nedeni	
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Vd.Sb.Ok.duhulu							17.11.1948	30.04.1949	As. TİM vdsb.
Asteğmenliği							30.04.1949	30.10.1949	Terhis
Mardin Lisesi Tarih Stj. Öğretmeni (ADAY)			30				24.09.1951	05.12.1952	Asalet onaylı.
" " Asil			30				05.12.1952	30.12.1952	Zam
" " "			35				30.12.1952	06.12.1955	Nakil.
Ankara Bahçelievler Lisesi Tarih Öğretmeni							20.10.1955	24.12.1955	Zam.
" " "			40				24.12.1955	19.11.1957	İstifa
İ.U.Edb.Fak.Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyet Kürsüsü Asistanı (ADAY)					9		31.08.1962	01.10.1963	Asalet onaylı.
" " " ASIL					9		01.10.1963	01.11.1963	Maasınd Zam
" " " "					8		01.11.1963	01.11.1966	Terhif.
" " " "					7		01.11.1966	01.05.1967	Doçentli- ğe atanması.
" " " Doçenti					6		01.05.1967	01.11.1969	Terhifii
" " " "					5		01.11.1969	31.12.1971	Nakil.
H.U.Sos. ve İd.Bil.Faz. Tarih Dersi Doçenti		1200					31.12.1971	25.10.1972	Terhifii
" " " "		1250					25.12.1972	07.03.1973	Profesör- lüğe atanması.
" " " Profesörü		1250					07.03.1973	08.07.1973	1765 S.K. G. İntibak.
" " " "					2/2		08.07.1973	15.07.1974	K.Terhifii.
" " " "					2/3		15.07.1974	01.03.1975	1897 S.K. G. İntibak.
" " " "					1/4		01.03.1975	18.04.1977	İ.U. Nakil
26. Amir, adı, soyadı, unvanı, tarihi, imza Erdal SAATÇIOĞLU Personel Birimi Başkanı		23.11.1992		27. Şef, adı, soyadı, unvanı, tarihi, imza H. H. DİŞÇİ		23.11.1992		28. Doldurulan adı, soyadı, tarihi, paraf 23.11.1992	
								Pers. Dav. Bşk. Daktilografı : M. DÖNMEZ	

HİZMET BELGESİ

T. C. Emekli Sandığı Tasdik No. 1
T. C. Standart Form No. 1-01-001

DİKKAT : Aşağıdaki hususlara riayet edilmediği takdirde, belge üzerinde işlem yapılmayacak ve sorumluluk düzenleyen kuruma ait olacaktır. (Arkadaki açıklamayı okuyunuz).
— Yazı makinesi ile doldurulacak.
— Kazıntı ve silinti olmayacak.
— Okunaklı olarak mühürlenerek ve tasdik olunacaktır.

1. Kurumu <i>Selçuk Üniversitesi</i>	2. Emekli Sicil No. <i>28.176.106</i>	3. Kurum Sicil No. <i>A-42-1414</i>	4. Sigorta Sicil No.								
5. Adı, Soyadı <i>Prof. Dr. Hasan Nejat GÖYLÜNC</i>	6. En Son Görev Ünvanı <i>Prof. Dr. Öğretim Üyesi</i>	7. Doğum Yeri ve Tarihi <i>İstanbul 1341</i>									
8. Öğrenim Durumu (İlk girişte) <i>Lisans</i>	9. Görevde öğrenim değişikliği ve tarihi <i>Doktora: 1962 Profesör : 1973</i>	10. En son aylık ödeme tarihi <i>Kasım 1992</i>									
11. Borçlanmış ise Kanun No. ve süresi Kanun No. Yıl Ay Gün	12. Kes. İadesi veya toptan ödeme tarihi	13. Önceden aylık bağlanmış ise, tarihi									
	14. Hizmet İhya edilmişse, tarihi	15. Toplam sayfa sayısı <i>2</i>									
Görevleri	Emekli Kes. Esas Olan			Emekli Kes. Esas Olan			Göreve Fikilen		Görevindeki değişiklik,		
	Barem	K. Göre	Yev- miye	Dere.	Kade.	Tutarı	başladığı tarih	Tarih	Nedeni		
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörü				1	4		18.04.1977	30.11.1982	B.Ü. Nakil		
Boğaziçi Ün. Atatürk İlk. ve İkt. Tarihi Ens. Profesörü (Müdür)				1	4		30.11.1982	08.07.1983	Nakil.		
Boğaziçi Uni. Fen-Edb. Fak. Tarih Böl. Profesörü				1	4		08.07.1983	26.03.1983	Nakil.		
İnönü Univ. Fen-tdb. Fak. Tarih Böl. Profesörü				1	4		08.09.1983	01.01.1984	İntibah		
" " " "				1	4		01.01.1984	11.06.1985	2547 S.K. 7/1 Mad. gen. görev.		
S.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Tarih Böl. Öğretim Üyelğine							25.06.1985	30.03.1988	Prof. Kad. atanması.		
" " " " Veniçağ Tarihi Öğretim Üyesi							15.04.1988	04.12.1992	EMEKLİ VE AVRILMIŞTIR?		
26. Amir, adı, soyadı, mührü, tarihi, imza							27. Şef, adı, soyadı, mührü, tarihi, paraf				
Erdal SAATÇIOĞLU Personel Dairesi Başkanı							Pers. Dai. Bşk. Şb. Md. V. : H.H. DİŞÇİ				
28. Doldurmanın adı, soyadı, tarihi, paraf							28. Doldurmanın adı, soyadı, tarihi, paraf				
Pers. Dai. Bşk. Daki							Pers. Dai. Bşk. Daki				

DIE DEUTSCHE
MORGENLÄNDISCHE GESELLSCHAFT
HAT HERRN
PROFESSOR DR. NEJAT GÖYÜNÇ
AM 29. SEPTEMBER 1995 ZU IHREM

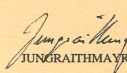
EHRENMITGLIED

GEWÄHLT. SIE EHRT IN NEJAT GÖYÜNÇ EINEN GELEHRTEN, DESSEN LEBENSWERK DIE TÜRKISCHE GESCHICHTE IN EINEM UMFASSENDEN SINN EINSCHLIESST. ZENTRUM SEINER WISSENSCHAFTLICHEN ARBEIT SIND DIE KLASSISCHEN JAHRHUNDERTE DES OSMANISCHEN STAATES. DARÜBER HINAUS HAT ER SICH IN ZAHLREICHEN AUFSÄTZEN MIT SPÄTMITTELALTERLICHER WIRTSCHAFTS- UND FINANZGESCHICHTE UND SPÄTOSMANISCHER GESCHICHTE BEFASST. MEHRERE UNTERSUCHUNGEN SIND DEM TÜRKISCHEN UNABHÄNGIGKEITSKRIEG UND DER KEMALISTISCHEN EPOCHE GEWIDMET. IN RÄUMLICHER HIN SICHT REICHEN DIE FORSCHUNGSINTERESSEN VON NEJAT GÖYÜNÇ VON DEN HEILIGEN STÄTTEN DES HEDSCHIAS BIS NACH SÜDOSTEUROPA. CHARAKTERISTISCH IST SEIN ANSATZ, LOKALGESCHICHTE UND REICHSGESCHICHTE FRUCHTBAR MITEINANDER ZU VERBINDEN.

SEINE GÖTTINGER DISSERTATION MIT DEM TITEL „GÂME'O'L-HESÂB DES 'EMÂD AS-SARÂWÎ. EIN LEITFADEN DES STAATLICHEN RECHNUNGSWESENS VON CA. 1340“ IST ZUGLEICH EINE STUDIE ZUR ADMINISTRATION DES MONGOLISCHEN IL-CHAN-REICHES. SEIN BUCH ÜBER STADT UND PROVINZ MARDIN GILT ALS BEISPIELHAFTES HISTORISCHES REGIONALMONOGRAPHIE. ZAHLREICHE BEITRÄGE ZUR OSMANISCHEN VERWALTUNGSGESCHICHTE SIND ZEUGNISSE EINER NUR VON WENIGEN FORSCHERN ERREICHTEN KENNNTNIS DER ZENTRALEN ARCHIVE DES REICHES. WICHTIGE DARAUSSCHÖPFENDE ARBEITEN BETREFFEN HISTORISCHE TOPOGRAPHIE, BAUGESCHICHTE UND VERWALTUNGSINSTITUTIONEN.

DER GEEHRTE HAT BIS ZU SEINER EMERITIERUNG AN MEHREREN TÜRKISCHEN UNIVERSITÄTEN GEWIRKT. IN DEUTSCHLAND NAHM ER EINE REIHE VON GASTPROFESSUREN WAHR. SEINE PERSÖNLICHE UNBESTECHLICHKEIT UND ZIVILCOURAGE HABEN SICH UNTER SCHWEREN ÄUSSEREN UMSTÄNDEN BEWÄHRT. DURCH SEINE SCHÜLER AN TÜRKISCHEN UNIVERSITÄTEN, WEITREICHENDE WISSENSCHAFTLICHE KONTAKTE UND NICHT ZULETZT DURCH DIE GRÜNDUNG DER ZEITSCHRIFT „OSMANLI ARAŞTIRMALARI / THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES“ HAT ER EINEN WESENTLICHEN ANTEIL AN DER HERAUSBILDUNG EINER INTERNATIONAL GEPRÄGTEN, METHODENBEWUSSTEN UND QUELLENNAHEN HISTORISCHEN OSMANISTIK.

DIE DEUTSCHE MORGENLÄNDISCHE GESELLSCHAFT WÜNSCHT NEJAT GÖYÜNÇ NOCH VIELE JAHRE ERSPRIESSLICHER ARBEIT.

JUNGRAITHMAYR

LEDDEROSE

HÄKE

NÄGEL

BAUMANN

ALMAN

PARKÝYAT CEMÝYETÝ

BAY

Profesör Dr. Nejat GÖYÜNÇ'ü

29 Eylül 1995 tarihinde

F A H R Ý Ü Y E L Ý Đ Ý · N E

seçti. Cemiyet Nejat Göyünç'ün bahsýnda , hayatýný geniþ anlamda Türk Tarihi'ni kapsayan çalyþmalara veren bir alimi bereflendirmektedir. Bilimsel çalyþmalarýnýn merkezini Osmanly Devleti 'nin klasik dönemleri oluþturmaktadır. Bunun dýþýnda bir çok makalesinde son dönem Ortaçað Ýktisat ve Maliye Tarihi ve son dönem Osmanly Tarihi ile ilgilenmiþtir. Çok sayýda araþtýrmasý Türk Kurtuluþ Savaþý ve Kemalist döneme ayrılmýþtır . Bölgesel a-çýdan Nejat Göyünç'ün araþtýrma ilgi alaný Hicaz 'ýn kutsal mabetlerinden Güney -Doðu Avrupa 'ya kadar uzanmaktadır. Yerel Tarih ve Ýmparatorluk Tarihi'ni verimli bir þekilde biribiri ile iliþkilendirmesi onun karakteristik özelliðidir.

Onun Göttingen'deki Game'o'l-Hesab des 'Emad es-Sarawý. Ein Leitfaden des staatlichen Rechnungswesens von ca. 1340 adlý doktora çalyþmasý ayný zamanda Ýhanly Devleti 'nin idaresi ile ilgili bir araþtýrmadýr. Mardin þehri ve sancaðý hakkýndaki kitabý ör-nek bir mahalli tarih monografisi olarak ka-bul edilir. Osmanly idare tarihi ile ilgili pek çok makalesi , ancak çok sayýda araþtýrmacýnýn eripebileceði , Osmanly Devleti'nin merkez arþi-vine dair bilgisinin kanýtlarýdır. Bu belgelere dayanan önemli çalyþmalarý tarihi topoğrafya , mimari ve idari kurumlara alakalýdır.

Onurlandýrýlan kiþi emekliliðine kadar bir çok Türk üniversitesinde çalyþmýþtır. Alman-ya 'da bir dizi misafir öðretim üyeliði yapmýþtır. Onun þahsen rüþvet kabul etmezliði ve me-deni cesareti aþýr dýþ tesirler altýnda kendisini ispat etmiþtir. Türk üniversitelerindeki öðren-cileri vasytasý ile , geniþ bilimsel iliþkilerle , Osmanly Araþtýrmalarý / The Journal of Ot-toman Studies dergisinin kurulmasý ile , o , milletlerarasý damgasý yiyen , ilmi usullere va-kýf ve kaynaklara hakim tarihi Osmanly Araþtýrmarý sahasýnda (Osmanistik) önemli bir pay sahibidir.

Alman Parkiyat Cemiyeti Nejat Göyünç'e nice yýllar faydalý çalyþmalar diler.

imza imza imza imza imza
JUNGRAITHMAYR LEDDEROSE HAKE NAGEL BAUMANN

T.C.
BAŞBAKANLIK

“I. Millî Arşiv Şûrası”

Katılım Belgesi

Sayın

Prof. Dr. Nejat Göyünç

20-21 Nisan 1998 tarihleri arasında

gerçekleştirilen

T.C. Başbakanlık

“I. Millî Arşiv Şûrası”na

katkı ve katılımlarımızdan dolayı teşekkür ederim.

Yaşar Yazıcıoğlu
Yaşar YAZICIOĞLU
Müsteşar

*Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı'na
vermiş olduğu hizmetlerden dolayı*

Sayın, Prof. Dr. Nejat GÖYDÜNCÜ'ne .....

teşekkürlerimizi sunarız

...11.06./1999...

ASKERİ MÜZE VE
KÜLTÜR SİTESİ KOMUTANLIĞI'na
Tahir GÜNDÜĞDÜ
Öğ. Kd. Alb.

Şayın Prof.Dr.Nejat GÖYÜNÇ,

Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü ve
U.Ü.Öğretim Üyeleri Derneği tarafından
düzenlenen

“Ermeni Sorununun Dünü, Bugünü ve Yarını”
konulu panel katılmanız anısına
teşekkürlerim ve saygılarımla.

18.12.2000

Prof.Dr. Mustafa YURTKURAN
Rektör

